

હજરતે ફરમાવ્યું છે
“ ખોદા જેના વિષે લક્ષાર્થ ધારે છે તેને દીનમાં સમજ આવે છે. ”

બેહરતી એવર

અથવા,
સ્વર્ગનું ઘરેણું

ભાગ ૪ થો

મુળ ઉર્દુથી ભાષાંતર કરાવી છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા
મુલામ મોહમ્મદ ખીં હાજી હાફેજ સાહેબ.
મુ. રાંદેર જીલ્લા સુરત.

જમાદિલ અવ્વલ સને ૧૩૨૬ હીજરી
પહેલી આઘાત પ્રત ૧૦૦૦

રાવ' હુકમ પ્રસિદ્ધ કર્તાએ પોતાને સ્વાધીન રાખ્યાં છે.

ધી “ રાંદેર ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ભાગાતળાવ—સુરત.

એક શેડ તરફથી ભેટ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૧૬૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ બૈદ્યેશી જીવન-૪

વિષય પૃ: ૪

હજરતે ફરમાવ્યું છે

“ ખોદા જેના વિષે લલાઈધારે છે તેને દીનમાં સમજ આવે છે. ”

બેહરતી એવર

વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
પ્રતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૨૧૫૪

અથવા

સ્વર્ગનું ઘરેણું

ભાગ ૪ થો

મુળ ઉર્દુથી ભાષાંતર કરાવી છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા
ગુલામ મોહમ્મદ ખીં હાજી હાફેજ સાહેબ.
મુ. રાંદેર જલ્લા સુરત.

જમાદિલ અવ્વલ સને ૧૩૨૬ હીજરી
પહેલી આવૃત્તિ પ્રત ૧૦૦૦

સર્વ હક્ક પ્રસિદ્ધ કર્તાએ પોતાને સ્વાધીન રાખ્યાં છે.

ધી “ રાંદેર ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ભાગાતળાવ—સુરત.

એક શેઠ તરફથી ભેટ.

શ્રી મેહેરબાન રહમક-તી અલ્લાહના નામથી.

હઝાર હઝાર હમ્મ અને શુકર કે તેણે પોતાનો માર્ગ મેળવવા ના અનેક સાધનો ફેરવ્યા છે, જે તે પર ચાલે તેનો એકો પાર છે અને જે નહીં ચાલે તે નુકસાની પામનાર છે. અને હઝારો દોશ્દ તથા સલામ તેના પ્યારા પેગમ્બર હજરત મોહમ્મદ માટે તથા તેમના સઘળા સહાયા તથા તમામ ઈમાનવાળાઓ માટે છે.

એ પછી શુલામ મોહમ્મદ ખીન હાજી હાફિજ સાહેબ કહે છે કે છોકરીઓની તરખીયત માટે બેહુશતી એવર એમુત્ર કિતાબ છે, જેનો ત્રીજો ભાગ પ્રગટ થયો અને લોકોએ ઘણા માનથી વાપર્યો છે. અને આ ચોથો ભાગ પ્રગટ કરવાનો વખત ખોદાએ પોતાની મેહેરબાનીથી દેખાડ્યો છે. અને આ ચોથા ભાગનો ખરચ એક શેરે પોતાને માથે લીધો છે જેથી આ ભાગ મફત વેહેંચવામાં આવશે. જે ખોદાએ ઇચ્છુ છે તો એના આજીના આઠ ભાગ પણ પ્રસિધ્ધ કરીશ. ત્રીજા ભાગની જેમ આ ભાગ પણ એક ભરોસેદાર માણસો પાસે તરજુમો કરાવ્યો છે. અને એના પુરૂષ તપાસવા વગેરેનું કામ પણ તેમનેજ માથે હતું.

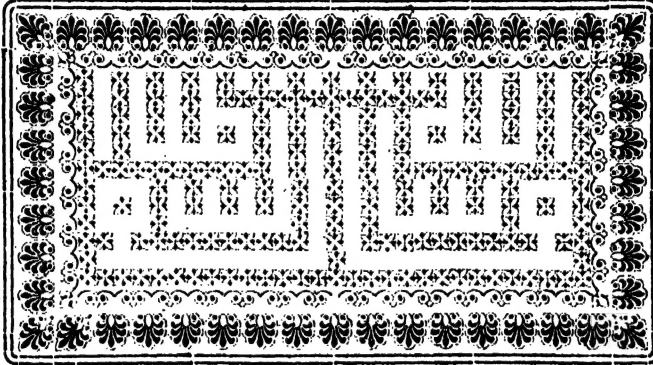
મુસલમાનોની ખરાબીનું એક કારણ ઓરતોનું અભણ રહેવું છે પણ એ ખરાબી તેઓને મેટરીક કે બી. એ. અનાવ્યાથી જાય નહીં પણ એ તો ખરાબીનું વધુ કારણ અને છે એમ હું માનું છું. અને તેના દાખલામાં મેટરીક કે બી. એ. તથા ગુજરાતીમાં પાસ થઈ સુધરેલી સ્ત્રીઓને રજુ કરું છું. ઓરતોની શી ફરજ છે તેઓને માથે શો બોલે ઉઠાવવાનો છે તે કોને તાબે થવાની છે એ આવતો શીખવ્યાથી તથા તેઓનો સ્વભાવ ચલાવુ સારાં થાય એવા સાધનો શીખવ્યાથી તે ખરાબી દૂર થવાની આશા છે અને આ પુસ્તકનાં દશે ભાગ તે સુધારાના છત્તમેદાર છે.

આ ચોથો ભાગ કેવો અગત્યનો છે તે એનું વિસ્ત્ર જવાબી ખાતરી થશે:—

નિકાહ	પૃ. ૧	એદારનો કફરો	પૃ. ૩૪
જે લોકો સાથે નિકાહ હરામ છે.	„ ૩	લેઆન	„ ૩૫
વલી	„ ૫	ધણીનું ગુમ થવું.	„ „
કુદ	„ ૧૦	ઈદત	„ „
મેહર	„ ૧૧	મોતની ઈદત	„ ૩૭
મેહરે મિસલ	„ ૧૫	સંગ	„ ૩૮
કાફરોનો નિકાહ	„ ૧૫	ખોરાકી ખોરાકી	„ ૩૯
ઓરતોમાં ખરાબરી કરતી	„ ૧૬	રહેવાનું ઘર મળવું	„ ૪૧
ધવડાવવું	„ ૧૬	અચ્ચુ દલાલી છે કે હરામી	„ ૪૨
તલાક	„ ૧૯	ઓલાદને ઉછેરવી કોનું હક છે	„ ૪૪
તલાક દેવી	„ ૨૦	ધણીના હકો	„ ૪૫
મસતી પેદલાં તલાક	„ ૨૨	ધણીની સાથે અનાવ	„ ૪૬
તલાકો દેવી	„ ૨૩	ઓલાદને કેવી રીતે ઉછેરવી	„ ૫૧
શરતપર તલાક દેવી.	„ ૨૪	ખાવાની રીત	„ ૫૩
તલાક દેવી.	„ ૨૬	મિજબસમાં ઉઠવા બેસવાની રીત	„ ૫૪
જખ	„ ૨૭	હકો	„ „
	„ ૩૦	જરૂરી વાત	„ ૫૭
	„ ૩૨	કુરઆને શરીફની તખવીદ.	„ ૫૭

બેહેશ્તી ઝેવર ભાગ ૪

❧ બેહેશ્તી ઝેવર ❧

ખાદાના નામથી જે મોટો મેહેરખાન રહ્યો.

નિકાહનું ખયાન.

નિકાહ પણ અલ્લાહ તઆલાની મોટી નેઅમત છે. દુન્યા અને દીન બંનેના કામો એનાથી દુરસ્ત થઈ જાય છે. અને એમાં ઘણા ફાયદાઓ અને અપાર સદગુણો છે. માણસ ગુનાહથી બચે છે. મન ઠેકાણેસર થઈ જાય છે. નીચત આમતેમ જામતી નથી. અને મોટી વાત તો એજ

છે કે ફાયદોને ફાયદો અને સવાબનો સ્વાખ. કેમકે પત્ની અને પતિનું સાથે બે સીને મોહ અને ખ્યારની વાતો કરવી, હાંસી અને મજાખમાં દિલ ખુશ કરવું નફિલ નમાઝોથી બેહતર છે.

૧ મસઅલો. નિકાહ ફકત બે શબ્દોથી બંધાય જાય છે. જેમકે કોઈએ ગવાહોની રૂબરૂમાં કહ્યું કે મેં મારી દીકરીનો નિકાહ

તમારી સાથે કરી દીધો; તેણે કહ્યું કે મેં કબૂલ કીધો, બસ નિકાહ બંધાઈ ગયો. અને બંને પતિ પત્નિ થઈ ગયા. પણ જો તે (નિકાહમાં દેનાર)ને ઘણી દીકરીઓ હોય તો માત્ર એટલું જ કેહવાથી નિકાહ થશે નહિ. પણ નામ લઈને એમ કહે કે મેં મારી દીકરી કુદૂસીયા (છોકરીનું નામ)ના નિકાહ તમારી સાથે કીધો; તે (નિકાહ કરનાર) કહે મેં કબૂલ કીધો.

૨ મસઅલો. કોઈએ કહ્યું કે તમારી ફલાણી દીકરીનો નિકાહ મારી સાથે કરી દીધો; તેણે કહ્યું મેં તેણીના નિકાહ તમારી સાથે કરી દીધો. તો નિકાહ થઈ ગયા. પછી ગમેતો તે કહે કે મેં કબૂલ કીધો અથવા નહીં કહે તો પણ નિકાહ તો થઈ ગયા.

૩ મસઅલો. જો પોતે આરત ત્યાં હાજર હોય અને ઈશારો કરીને એમ કહી દે કે મેં એના નિકાહ તમારી સાથે કરી દીધો; તે કહે મેં કબૂલ કીધો, ત્યારે પણ નિકાહ થઈ ગયો. નામ લેવાની જરૂર નથી. અને જો તે પોતે હાજર નહિ હોય તો તે (આરત)નું નામ પણ લીએ અને તેના બાપનું પણ નામ લીએ. એટલી જોરથી નામ લીએ કે ગવાહ (બનેલા) લોકો સાંભળી લીએ. અને જો બાપને પણ લોકો નહિ જાણતા હોય અને ફક્ત બાપનું નામ લેવાથી માલમ નહિ થઈ શકે કે કોનો નિકાહ કરવામાં આવે છે; તો દાદાનું નામ પણ લેવું જરૂરનું છે. મતલબ એ કે એવો પતો બોલવો જોઈ એ કે સાંભળનારા સમજી લીએ કે ફલાણી (આરતના) નિકાહ થાય છે.

૪ મસઅલો. નિકાહ થવાને વાસ્તે એ પણ શરત છે કે આછામાં આછા બે મરદોની

અથવા એક મરદ અને બે આરતોની રૂબરૂમાં નિકાહ કરવામાં આવે. અને તે લોકો પોતાને કાને નિકાહ થતો અને તે બંનેને બોલતાં સાંભળે; ત્યારે નિકાહ થશે. જો એકાંતમાં એકે કહ્યું કે મેં મારી દીકરીનો નિકાહ તમારી સાથે કીધો અને બીજાએ કહ્યું કે મેં કબૂલ કીધો તો નીકાહ થશે નહિ. એવીજ રીતે જો ફક્ત એક માણસની રૂબરૂ નિકાહ કીધો ત્યારે પણ નહિ થયા.

૫ મસઅલો. જો મરદ કોઈ નથી ફક્ત આરતોજ છે. ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી પછી દશ બાર આરતો કેમ ન હોય. બે આરતોની સાથે (ગવાહીમાં) એક મરદ હોવોજ જોઈએ.

૬ મસઅલો. જો એક મરદ તો હોય પણ મુસલમાન નહિ હોય ત્યારે પણ નિકાહ થશે નહિ. તેવીજ રીતે તેઓ મુસલમાન તો છે, પણ તે બંને અથવા બેમાંનો એક હજી જુવાન થયેલો નથી; ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી. તેવીજ રીતે જો એક મરદ અને બે આરતોની રૂબરૂ નિકાહ થયો, પણ હજી તે આરતો અથવા તે બંને આરતોમાંની એક જુવાન થયેલી નથી. ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત થયો નથી.

૭ મસઅલો. વધારે સાડું એજ છે કે મોટા મેળાવડામાં નિકાહ કરવામાં આવે જેમકે જુમ્માની નમાઝ પછી જુમ્મા મસીદમાં, અથવા કોઈ બીજે ઠેકાણે જેથી તે નિકાહ સારી રીતે મશહૂર થઈ જાય. અને સંતાઈને નિકાહ કરે નહિ. પણ જો કોઈ એવીજ અડચણ આવી પડી કે જેથી ઘણા લોકોને નિકાહની ખબર થઈ શકી નહીં તો આછામાં આછા બે મરદો અથવા એક મરદ અને બે આરતો હાજર હોવીજ

જેમએ, જેઓ પોતાને કાને નિકાહ થતો શાંભળે.

૮ મસઅલો. જો મરદ પણ જુવાન છે અને ઓરત પણ જુવાન છે. તે તે બંને પોતાનો નિકાહ પોતે કરી શકે છે. (તે એવી રીતે કે) જે ગવાહોની રૂબરૂ તે બંનેમાંથી એક કહીદે કે મેં મારો નિકાહ તારી સાથે કીધો બીજે કહે મેં કબૂલ કીધો. બસ નિકાહ થઈ ગયો.

૯ મસઅલો. જો કોઈએ પોતાનો નિકાહ પોતે નહિ કીધો પણ કોઈથી કહી દીધું કે તમે મારો નિકાહ કોઈથી કરી દીધો. અથવા એમ કહ્યું કે મારો નિકાહ કલાણીથી કરી દીધો. અને તેણે જે શાહેદોની રૂબરૂ નિકાહ કરી દીધો, ત્યારે પણ નિકાહ થઈ ગયો. હવે જો તે ઇનકાર પણ કરે ત્યારે પણ કંઈ થઈ શકતું નથી. જે લોકોથી નિકાહ કરવો હરામ છે તેઓનું બયાન.

૧૦ મસઅલો. પોતાની આલાદ સાથે, અને પૌલ અને પરપૌલ અને નવાસાઓ વીગેરેની સાથે નિકાહ હુરસ્ત નથી. અને બાપ, દાદો, પરદાદો, નાનો, પરનાના વીગેરેથી પણ હુરસ્ત નથી.

૧૧ મસઅલો. પોતાનો ભાઈ, મામો, કાકો, અને ભત્રીજો અને ભાણેજની સાથે નિકાહ હુરસ્ત નથી. અને શરેઅમાં ભાઈ તે છે જે એકજ માબાપથી હોય. અથવા તે બંનેનો બાપ એકજ હોય અને મા બે હોય. અથવા તે બંનેની મા એક હોય અને બાપ બે હોય. એ સૌ ભાઈઓ છે. અને જેનો બાપ પ્રણુ જુદો હોય અને મા પણ જુદી હોય તે ભાઈ નથી. તેની સાથે નિકાહ બયઝ છે.

૧૨ મસઅલો. જમાઈ સાથે પણ નિ-

કાહ હુરસ્ત નથી. પછી ગમેતો છોકરી જમાઈને ઘેર ગઈ હોય અને બંને ધણીધણીઆણીએક સાથે રહ્યા હોય. અથવા હજી છોકરી જમાઈને ઘેર ગઈ નહીં હોય. દરેક રીતે નિકાહ હરામ છે.

૧૩ મસઅલો. કોઈનો બાપ મરી ગયો અને માએ બીજે નિકાહ કીધો, પણ મા હજી તેની પાસે રહેવા નહિ પામી એટલામાં મરી ગઈ. અથવા તેણે તલાક દીધી. ત્યારે આ સાવકા બાપ સાથે નિકાહ કરવો બયઝ છે. પણ જો મા તેની સાથે રહી ચુકી હોય તો તેનાથી નિકાહ કરવો હુરસ્ત નથી.

૧૪ મસઅલો. સાવકી આલાદ સાથે નિકાહ હુરસ્ત નથી. એટલે એક મરદની ધણી ઓરતો છે, ત્યારે સોકની આલાદ સાથે કોઈ પણ રીતે નિકાહ હુરસ્ત નથી. પછી ગમેતો તે ઓરત પોતાના ધણી સાથે રહી હોય અથવા નહિ રહી હોય. દરેક રીતે નિકાહ હરામ છે.

૧૫ મસઅલો. સસરા અને સસરાના બાપ કે દાદા સાથે પણ નિકાહ હુરસ્ત નથી.

૧૬ મસઅલો. જ્યાં સુધી પોતાની બેન નિકાહમાં (કોઈની સાથે) હોય ત્યાં સુધી બેનેવીની સાથે નિકાહ બયઝ નથી. પણ જો બેન મરી બયઝ અથવા તેણે તેણીને છોડી (તલાક) દીધી અને ઇફત પૂરી થઈ ચુકી ત્યારે હવે બેનેવીથી નિકાહ હુરસ્ત છે. અને તલાકની ઇફત પૂરી થવા પહેલાં નિકાહ હુરસ્ત નથી.

૧૭ મસઅલો. જો બે બહેનોએ એક જ મરદથી નિકાહ કીધા તો જેનો નિકાહ પહેલાં થયો હોય તે હુરસ્ત છે. અને જેનો નિકાહ પછી કરવામાં આવ્યો તે નિકાહ થયો નથી.

૧૮ મસઅલો. એક ચોરતનો નિકાહ એક મરદની સાથે થયો ત્યારે હવે જ્યાં સુધી તે ચોરત તે મરદના નિકાહમાં છે ત્યાં સુધી તે ચોરતની ફાઈ અને તેની માશી અને લાણેજ અને લત્રીજના નિકાહ તે મરદથી થઈ શકતા નથી.

૧૯ મસઅલો. જે બે ચોરતોમાં એવું સગપણ હોય કે જે તે બે ચોરતોમાંથી એક મરદ હોતો તે તે બંનેમાં નિકાહ થઈ શકતો નહિ. એવી બે ચોરતો એક મરદની સાથે એક સાથે નિકાહમાં જોડાઈ શકતી નથી. જ્યારે એક મરી જાય, અથવા તેને તલાક મળી જાય, અને ઈફત ગુજરી જાય, ત્યારે બીજી ચોરત તે મરદની સાથે નિકાહ કરે.

૨૦ મસઅલો. એક ચોરત છે અને તેની સાવકી છોકરી છે. એ બંને સાથે જો કોઈ મરદ સાથે નિકાહ કરી લીએ તો હુસ્ત છે.

૨૧ મસઅલો. દત્તક કરી લીધેલા છોકરાનો શરેઅમાં કંઈ ભરોસો નથી. છોકરો કરી લેવાથી ખરેખર તે છોકરો થઈ શકતો નથી. તેથી કરીને દત્તક કરી લીધેલા છોકરા સાથે નિકાહ કરી લેવા જાય છે.

૨૨ મસઅલો. સગો મામો નથી પણ કોઈ દૂરના સગપણથી મામો થાય છે. તો તેનાથી નિકાહ હુસ્ત છે. તેમજ કોઈ દૂરના સગપણથી લાણેજ કે લત્રી જો થતો હોય તેનાથી પણ નિકાહ હુસ્ત છે. તેમજ જો પોતાનો સગો ભાઈ નથી પણ પિત્રાઈ ભાઈ, અથવા મામા ભાઈ, અથવા કુવા ભાઈ, અથવા માશી ભાઈ છે તો તેનાથી પણ નિકાહ હુસ્ત છે.

૨૩ મસઅલો. તેમજ બે બેનો જો સગી બેનો નહોય મામાબેનો, અથવા પિ

ત્રાઈ બેનો, અથવા કુવા બેનો, અથવા માશી બેનો હોય તો તે બંને એક સાથે એક મરદ સાથે નિકાહ કરી શકે છે. એવી બેન હોવા છતાં બંનેવીથી નીકાહ કરવો હુસ્ત છે. એજ હાલ ફાઈ અને માશીનો છે. કે જો કોઈ આદેનું સગપણ નીકળતું હોય તો ફાઈ, લત્રીજ, અને માશી લાણેજનો એક સાથેજ એક મરદ જોડે નિકાહ હુસ્ત છે.

૨૪ મસઅલો. જે ટલી તરેહના સગપણ એક કુટુંબના હોવાથી હરામ છે તેટલાજ સગપણ કોઈનું દુધ પીવાથી પણ હરામ છે. એટલે દુધ ધવાડનારીના ધણીથી નીકાહ હુસ્ત નથી. કેમકે તે તેણીનો આપ થયો. અને દુધભાઈથી પણ નિકાહ હુસ્ત નથી. જે કોઈને તેણીએ ધવાડયું હોય તેની અને તેની ઓલાદ સાથે નીકાહ હુસ્ત નથી. કેમકે તેઓ તેણીનીજ ઓલાદ ગણાશે. દુધ ધવાડવાના પ્રમાણમાં મામો, લાણેજ, કાકો, લત્રીજો સાની સાથે નિકાહ હરામ છે.

૨૫ મસઅલો. દુધબેનો બંને એક સાથે એક મરદના નિકાહમાં રહી શકતી નથી. સારંશ કે જે હુકમ ઉપર બયાન કરવામાં આવ્યો, દુધનાં સગપણમાં પણ તે જ હુકમ લાગુ પડશે.

૨૬ મસઅલો. કોઈ મરદે કોઈ ચોરત સાથે ઝિના કીધો; તો હવે તે ચોરતની મા અને તે ચોરતની ઓલાદને તે મરદની સાથે નિકાહ કરવો હુસ્ત નથી.

૨૭ મસઅલો. કોઈ ચોરતે જીવાનીના જોશમાં ખુરી નીયતથી કોઈ મરદને હાથ અડક્યો. તો હવે તે ચોરતની મા અને ઓલાદને તે મરદથી નિકાહ કરવો જાય છે નથી. તેવીજ રીતે જો કોઈ મરદે

કોઈ ઓરત પર હાથ ચાલાકી કીધી, તો તે મરહ તેણીની મા અને ઓલાદપર હરામ થઈ ગયો.

૨૮ મસઅલો. રાતના પોતાની ધણી-આણીને જગાડવા વાસ્તે ઉઠ્યો અને ભુલ-થી હાથ દીકરીપર પડી ગયો. અથવા સા સુપર હાથ પડી ગયો. અને પોતાની સ્ત્રી સમજીને જીવાનીની ઈચ્છા સાથે તેણીને અડક્યો તો હવે તે મરહ પોતાની ઓરત માટે હમેશને માટે હરામ થઈ ગયો. હવે કોઈ પણ રીતે તે દુસ્ત થઈ શકતો નથી. અને હવે જરૂરનું છે કે એ મરહ તે ઓરતને તલાક દઈ દીએ.

૨૯ મસઅલો. કોઈ છોકરાએ પોતાની સાવકી માપર ખરાબ નીયતથી હાથ નાંખ્યો તો હવે તે ઓરત પોતાના ધણી પર બિલકુલ હરામ થઈ ગઈ. હવે કોઈ પણ રીતે તેણી પોતાના ધણીપર હલાલ થઈ શકતી નથી. અને જે તે સાવકી મા તેણીના સાવકા છોકરા સાથે એમ કરે ત્યારે પણ એજ હુકમ છે.

૩૦ મસઅલો. મુસલમાન ઓરતના નિકાહ મુસલમાન શિવાય કોઈ પણ બીજા ધર્મ અથવા મઝહબવાળા મરહ સાથે દુસ્ત નથી.

૩૨ મસઅલો. કોઈ ઓરતના ધણીએ તલાક દીધી અથવા મરી ગયો તો જ્યાં સુધી તલાકની ઇદત અને મરવાની ઇદત પૂરી નહીં થાય ત્યાં સુધી બીજા મરહ સાથે નિકાહ કરવો દુસ્ત નથી.

૩૨ મસઅલો. જે ઓરતનો નિકાહ કોઈ મરહ સાથે થઈ ગયો હોય તો હવે તલાક લીધા વગર અને ઇદત પૂરી કીધા વગર બીજા મરહ સાથે નિકાહ કરવો બયઝ નથી.

૩૩ મસઅલો. જે ઓરતનો ધણી નહોય અને તેને ઝિનાથી હમલ રહ્યો હોય (વ્યભિચારથી ગર્ભવંતી થઈ હોય) તો તેણીનો નિકાહ પણ દુસ્ત છે. પણ બચ્ચું અવતરે તે પેહલાં તેણીની સાથે સોહબત કરે નહિ. પણ જે તેણીએ એવા મરહ સાથે નિકાહ કીધો કે જેની સાથે તેણીએ ઝિના કીધો હતો તો સોહબત કરવી પણ દુસ્ત છે.

૩૪ મસઅલો. જે મરહના નિકાહમાં ચાર ઓરતો હોય હવે તે મરહ સાથે પાંચમી ઓરતનો નિકાહ દુસ્ત નથી. અને જે તે ચારમાંથી તેણે એક ઓરતને તલાક દીધી તો જ્યાં સુધી તલાકની ઇદત પૂરી નહીં થાય ત્યાં સુધી કોઈ બીજા ઓરત તે મરહ સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી.

૩૫ મસઅલો. સુન્ની છોકરીનો નિકાહ શિયા મઝહબવાળા મરહ સાથે ઘણા આલેમોના ફતવાઓમાં દુસ્ત નથી.

વલીનું બયાન.

છોકરા અને છોકરીના નિકાહનો જેને અખત્યાર હોય છે તેને વલી કહે છે.

૩૬ મસઅલો. છોકરા અને છોકરીનો વલી સૌથી પેહલાં તેનો બાપ છે. જે બાપ નહોય તો દાદા. તે નહોય તો પરદાદા. જે તેઓમાંનો કોઈ ન હોયતો સગો ભાઈ. સગો ભાઈ નહોય તો સાવકો ભાઈ. એટલે જે જે ભાઈ અથવા ભાઈબેનનો બાપ તો એકજ હોય પણ મા જુદી જુદી હોય તે પછી ભત્રીજો, પછી ભત્રીજાનો છોકરો ફરી પૌત્રો જે એ લોકોમાંથી કોઈ નહોય તો સગો કાકો, પછી સાવકો કાકો એટલે બાપનો સાવકો ભાઈ, ફરી સગા કાકાનો છોકરો, પછી તેના પૌત્રો, પછી સાવકા કાકાનો છોકરો ફરી તેના પૌત્રો.

જે એ લોકોમાંનો કોઈ નહોતો તે બાપ નો કાકો વલી છે, ફરી તેની ચોલાદ. જે બાપનો કાકો, અને તેના છોકરા, પૌત્રો અને પરપૌત્રો કોઈ નહોતો તે દાદાનો કાકો, ફરી તેના છોકરાઓ, ફરી પૌત્રો ફરી પરપૌત્રો વિગેરે. જે એ લોકો માંનો કોઈ નહોતો તે મા વલી છે. (મા) પછી દાદી, પછી નાની, પછી નાના, પછી સગી બેન, ફરી સાવકી બેન, જે એકજ બાપથી હોય, ફરી સાવકી બેન કે ભાઈ જે એકજ માથી હોય, તે પછી ફાઈ, તે પછી મામો, ફરી માશી વિગેરે.

૩૭ મસઅલો. નાબાલેગ (બુવાનીએ નહિ પોંહચેલું માણસ) કોઈનું વલી થઈ શકતું નથી. અને કાફર કોઈ મુસલમાનનો વલી થઈ શકતો નથી. અને ગાંડો માણસ પણ કોઈનો વલી થઈ શકતો નથી.

૩૮ મસઅલો. બાલેગ એટલે બુવાન ઓરત પોતે મુખત્યાર છે ગમે તો નિકાહ કરે ગમે તો નહિ કરે. અને જેની સાથે તેનું મન ચાહે તેની સાથે (નિકાહ) કરે. કોઈ માણસ તેણીના ઉપર ભેરબુલમ કરી શકતું નથી. જે તે પોતે પોતાનો નિકાહ કોઈ સાથે કરી લીએ તો નિકાહ થઈ જશે. પછી ગમેતો વલીને ખબર (એ નિકાહની) હોય અથવા નહિ હોય. અને વલી (એ નિકાહથી) ગમે તો રાજી હોય અથવા નહિ હોય. દરેક રીતે નિકાહ દુરસ્ત છે. પણ જે પોતાના કરતાં હુકા કુટુંબવાળા સાથે નિકાહ કીધા, અને પોતાના કુટુંબમાં નહિ કીધા, અને વલી નાખ્યું છે; અથવા નિકાહતો પોતાના કુટુંબમાં કીધા, પણ જેટલી મેહર તેના પિત્રાઈ કુટુંબમાં આંધવામાં આવે છે જેને શરેઅમાં મેહર મિસલ કહે છે તેનાથી ઘણીજ

કમતી મેહરપર નિકાહ કરી લીધો; તો એ તમામ હાલતોમાં નિકાહતો થઈ ગયો પણ તેણીનો વલી તે નિકાહને તોડી શકે છે. મુસલમાન હાકિમ પાસે ફરીયાદ કરે અને તે (હકૂમતવાળો) નિકાહને તોડી દે. પણ એ ફરીયાદનો હક તે વલીને છે જેનું બયાન માના વલીપણા પેહલાં થયલું છે. એટલે બાપથી લઈને દાદાના કાકાના દીકરા અને પૌત્રો સુધી.

૩૯ મસઅલો. કોઈ વલીએ બુવાન છોકરીના નિકાહ તેણીને પુછ્યા વગર અને તેણીની રજા લીધા વગર કરી દીધા. તો તે નિકાહ તેણીની રજાખુશીના ઉપર આધાર રાખે છે. જે તે છોકરી રજા આપે તોજ નિકાહ થઈ જશે. અને જે તેણી રાજી નહિ હોય, અને તેણી રજા નહિ આપે તો નહિ થશે. અને રજા (તેણીની) કેવી રીતે લેવી તેની રીત આગળ આવે છે.

૪૦ મસઅલો. બુવાન, કુંવારી છોકરીથી વલીએ આવીને કહ્યું કે હું તમારો નિકાહ ફલાણાની સાથે કરી આપું છું, અથવા કરી દીધો. તે સાંભળીને તેણી ચુપ રહી અથવા મોં મલકાવ્યું અથવા [ધીમેથી] રડવા લાગી તો બસ એજ રજા છે. હવે તે વલી નિકાહ કરીદે, તો દુરસ્ત થઈ જશે. અથવા [નિકાહ] કરી દીધો હતો તો તે બયઝ થઈ ગયો. એમ [કદી] નહિ સમજવું કે જે તે પોતાને મોઢેજ [હા] કેહશે ત્યારેજ રજા (અપાયલી) સમજાય. જે લોકો ભેરબુલમથી કબૂલ કરાવે છે તે ઠીક કરતા નથી.

૪૧ મસઅલો. વલીએ રજા લેતી વખતે (તેણીના) ઘણીનું નામ નહિ લીધું, અને તેમજ તે [વલી] ને [તેણીના ઘણીનું નામ] પેહલાંથી માલમ પણ નથી, તો

એવે વખતે ચુપ રહેવાથી [તેણીની] ખુ-
શી સાબેત થશે નહિ. અને ર-
જા અપાયલી ગણુશે નહીં. પણ (તે
છોકરો જેની સાથે તેણી પરણે છે તેનું)
નામ ઠેકાણું [ખરાબર] ખતલાવવું જરૂરી
છે. જેથી છોકરી એટલું સમજી જાય કે
તે ફલાણા માણસ છે. તેવીજ રીતે જો
મેહેર નહિ ખતલાવી, અને મેહેરે મિસલ-
થી ખુદજ કમતીપર નિકાહ પઢી દીધા, તો
છોકરીની વગર રજાએ નિકાહ થશે નહિ.
તેને વાસ્તે કાયદા મુજબ ફરીથી રજા લેવી
જોઈએ.

૪૨ મસઅલો. જો તે છોકરી કુંવારી
નથી પણ તેણીનો એક નિકાહ પેહલાં થઈ
ગયો છે, [અને] એ બીજો નિકાહ છે.
તેણીના વલીએ રજા લીધી અને પૂછ્યું,
તો માત્ર ચુપ રહેવાથી રજા થઈ જશે નહિ,
પણ જીભથી કેહવું જોઈએ. જો તેણીએ
જીભથી (હા વિગેરે કંઈ) કહ્યું નહિ, માત્ર
ચુપ રહેવાથી વલીએ નિકાહ કરી દીધો.
તો નિકાહ મુલતવી રાખવામાં આવશે.
પછી જો તેણી જીભથી કબૂલ રાખે તો
નિકાહ થઈ ગયો અને જો તે કબૂલ નહિ
રાખે તો નિકાહ થયો નથી.

૪૩ મસઅલો. બાપના હોવા છતાં કાકા
કે ભાઈ વિગેરે કોઈ બીજા વલીએ કુંવારી
છોકરીથી રજા માંગી તો ફક્ત ચુપ રહેવાથી
રજા ગણાશે નહિ. પણ જીભથી રજા દેવી
જોઈએ, ત્યારે રજા અપાયલી ગણાશે. પણ
જો બાપેજ તેઓને રજા લેવા વાસ્તે મો-
કલ્યા હોય ત્યારે તો માત્ર ચુપ રહેવાથી
રજા આપી એમ સમજાશે. મતલબ એ કે
જો વલી સૌ કરતાં વધારે પેહલો (ઉત્તમ)
હોય અને શરેઅથી તેનેજ રજા પૂછવાનો
(અથમ) હુક હોય, જ્યારે તે પોતે અથવા

તેના મોકલેલો માણસ, રજા લીધે ત્યારેજ
[છોકરીના] ચુપ રહેવાથી રજા થશે. અને
જો હુક હોય દાદાનો અને પૂછ્યું ભાઈએ
અથવા હુક હતો ભાઈનો અને પૂછ્યું
કાકાએ; તો એવે વખતે [તેણીના] ચુપ
રહેવાથી રજા થશે નહિ.

૪૪ મસઅલો. વલીએ પૂછ્યા વગર
અને રજા લીધા વગર નિકાહ કરી દીધો.
ફરી નિકાહ થઈ ગયા પછી પોતે વલીએ
અથવા તેના મોકલેલા કોઈ માણસે આવીને
[છોકરીને] ખબર આપી કે તારો નિકાહ
ફલાણાની સાથે કરી દેવામાં આવ્યો. તો
એ હાલતમાં પણ ચુપ રહેવાથી રજા થઈ
જશે. અને નિકાહ દુરસ્ત થઈ જશે. અને
જો કોઈ બીજાએ ખબર દીધી અને જો તે
ખબર દેનાર સારો માતખર માણસ છે,
અથવા જે માણસો છે, ત્યારે પણ ચુપ
રહેવાથી નિકાહ જાયજ થઈ જશે. અને
જો ખબર દેનાર એક માણસ અને તે
પણ ભરોસેદાર નથી તો માત્ર ચુપ રહેવાથી
નિકાહ દુરસ્ત થશે નહિ. પણ મુલતવી
રાખવામાં આવશે. જ્યારે જીભથી રજા દઈ
દીધે અથવા કોઈ બીજા એવી વાત થાય
જેથી રજા સમજાઈ જાય ત્યારે નિકાહ
સહીહ થશે.

૪૫ મસઅલો. જો હાલતમાં જીભથી
કેહવું જરૂરી છે, અને ઓરતે [જીભથી]
નહિ કહ્યું પણ જ્યારે (તેણીનો) પતી તેની
પાસે આવ્યો ત્યારે સોહબત (સંલોગ)થી
નકાર નહિ કીધો ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત
થઈ ગયો.

૪૬ મસઅલો. એજ હુકમ છોકરાનો
પણ છે કે જો તે જીવાન [ખાલેગ] હોય
તો તેનાપર જખરહસ્તી કરી શકતા નથી.
અને વલી, તેની રજા વિના નિકાહ કરી

શકતો નથી. જો વગર પૂછે નિકાહ કરી દેશે તો (તે છોકરાની) રજાપર મુલતવી રહેશે. જો રજા દઈ દીધી તો થઈ ગયો, નહિ તો નિકાહ થયો નથી. પણ એટલો ફરક છે, કે છોકરાના ફક્ત ચુપ રહેવાથી રજા થઈ જતી નથી. જીભથી કેહવું અને બોલવું ભેદભે.

૪૭ મસઅલો. જો છોકરી કે છોકરો બાલેગ ન હોય તો તેઓ પોતાને અખત્યાર નથી. વલી વગર તેઓનો નિકાહ થતો નથી. જો તેણે વલી વગર પોતાના નિકાહ કરી દીધા અથવા કોઈ બીજાએ કરી દીધા, તો વલીની રજાપર તે [નિકાહ] નો આધાર છે. જો વલી રજા દેશે તો નિકાહ થશે નહિ તો થશે નહિ. અને વલીને તેનો નિકાહ કરવાનો અથવા નહિ કરવાનો પૂરેપૂરો અખત્યાર છે. જેની સાથે તે ચાહે તેની સાથે કરી દીધે. નાબાલેગ છોકરા અને છોકરીઓ, તે નિકાહને, તે વખતે રદ કરી શકતા નથી. પછી ગમે તો તે બાલેગ નહિ થયલી છોકરી કુંવારી હોય અથવા તેણીના પેહલાં નિકાહ થઈ ચુક્યો હોય; અને તે પોતાના ઘણીને ઘેર ગઈ પણ હોય. બંનેનો એકજ હુકમ છે.

૪૮ મસઅલો. નાબાલેગ છોકરા કે છોકરીનો નિકાહ જો બાપે અથવા દાદાએ પઢાવી દીધો હોય તો જુવાન [બાલેગ] થયા પછી પણ તે નિકાહને રદ કરી શકતા નથી. પછી ગમે તો પોતાનાજ કુદ [ગોત્ર] માં કીધો હોય અથવા પોતાનાથી હલકી જાતવાળા સાથે કરી દીધા હોય. અને ગમે તો મેહેરે મિસલપર કીધો હોય અથવા તેનાથી ઘણી ઓછી મેહેરપર નિકાહ કરી દીધો હોય. દરેક રીતે નિકાહ સહીદ છે. અને જુવાન થયા પછી પણ તેઓ [છોકરો

અને છોકરી જે બંનેના નિકાહ મચકૂર રીતે થયા હોય] કંઈ (તોડ ભાંગ પોતાના નિકાહમાં) કરી શકતા નથી.

૪૯ મસઅલો. અને જો બાપ દાદા શિવાય કોઈ બીજા વલીએ નિકાહ કીધા છે, અને જેની સાથે નિકાહ કરી દીધા તે છોકરો કુદ [જાત] માં બરાબર દરજ્જાનો છે, [હલકી જાતનો નથી] અને મેહેર પણ મેહેરે મિસલ મુકરર કીધી છે, એવી હાલતમાં તે વખતે તો નિકાહ દુરસ્ત થઈ જશે. પણ જુવાન થયા પછી તેઓને અખત્યાર છે, ભેદભે તો તે નિકાહને તેવોજ બાકી રાખે અથવા મુસલમાન હાકેમની પાસે ફરીયાદ કરીને તોડી નાંખે. અને જો તે વલીએ છોકરીના નિકાહ હલકી જાતવાળા મરદ સાથે કરી દીધા, અથવા મેહેરે મિસલથી બહુજ કમી મેહેરપર નિકાહ કરી કીધા છે, અથવા છોકરાનો નિકાહ જે છોકરી સાથે કીધા છે તેણીની મેહેર તે છોકરીની મેહેરે મિસલથી બહુજ વધારે મુકરર કીધી તો તે નિકાહ થયો નથી.

૫૦ મસઅલો. બાપ કે દાદા શિવાય કોઈ બીજાએ નિકાહ કરી દીધો હતો. અને છોકરીને પોતાનો નિકાહ થઈ જવાની બખર હતી. ફરી જુવાન થઈ ગઈ. અને હજી સુધી તેણીના ઘણીએ તેણી સાથે સોહબત કીધી નથી. તો જ્યારે જુવાન થઈ હોય તેજ વખતે પોતાની નારાજી બહેર કરી દીધે. કે હું રાજી નથી. અથવા એમ કહે કે હું એ નિકાહને બાકી રાખવા ચાહતી નથી. ગમેતો તે ઠેકાણે કોઈ હોય અથવા નહિ હોય અને તે તદ્દન એખલી બેઠેલી હોય, દરેક હાલતમાં કહી દેવું ભેદભે. પણ માત્ર એમ કરવાથી નિકાહ દૂર થશે નહીં. શરેઅના હાકેમ પાસે જાય

(અને નિકાહ તોડવા વિશે ફરીયાદ કરે), અને તે નિકાહને તોડી નાંખે ત્યારે નિકાહ દૂટી જશે. જીવાન થયા પછી જો એક પણ * અથવા દમભર પણ ચુપ રહેશે તો હવે નિકાહ તોડવાનો તેને અખત્યાર રહેશે નહિ. અને જો તેણીને પોતાના નિકાહની ખબર નહીં હતી, જીવાન થયા પછી ખબર મળી. તો જ્યારે ખબર થાય ત્યારે તરતજ નિકાહથી ધનકાર કરે. જો એક પણ પણ ચુપ રહેશે તો નિકાહ તોડાવવાનો અખત્યાર જતો રહેશે.

૫૧ મસઅલો. અને જો તેનો ધણી સોહબત (સંલોગ) કરી ચુક્યો તે પછી તેણી જીવાન થઈ ત્યારે જીવાન થતાંજ અને (પોતાના નિકાહની) ખબર થતાંજ તરત ધનકાર કરવાની જરૂર નથી. પણ જ્યાં સુધી તેણીની રાજી ખુશીને હાલ માલમ પડે નહીં ત્યાં સુધી કબૂલ કરવાનો અથવા કબૂલ નહીં કરવાનો અખત્યાર બાકી છે. ગમે તેટલો વખત વીતી જાય (તો કોઈ હરકત નથી). પણ જ્યારે તેણે સાફ સાફ કહી દીધું કે હું (આ નિકાહને) કબૂલ મંજૂર રાખું છું; અથવા કોઈ બીજી એવીજ વાત માલમ થઈ કે જેથી (તેણીની નિકાહ વાસ્તે) રાજી ખુશી સાબેત થાય જેમકે પોતાના ધણીની સાથે એકાંતમાં ધણીધણીયાણી પ્રમાણે રહી. તો હવે અખત્યાર (નિકાહથી ધનકાર કરવાનો) જતો રહ્યો અને નિકાહ (કાયમ રાખવો) જરૂરી થઈ પડ્યો.

(* મચકૂર મસઅલો છાકરીઓને વાસ્તે છે. અને જો છાકરો જીવાન થયો તો તરત નિકાહથી ના પાડવાની તેને કંઈ જરૂર નથી. પણ જ્યાં સુધી તેની રજા ખુશી માલમ નહિ પડે ત્યાં સુધી, કબૂલ રાખવાનો અથવા નહિ રાખવાનો અખત્યાર બાકી રહે છે.)

૫૨ મસઅલો. (ઉપર લખી ગયેલા મસઅલાના કાયદા મૂજબ (વાંચો ૩૬ મો મસઅલો) જે વલીને નાબાલેગ ચોરતના નિકાહ કરી દેવાનો હક હોય તે વલી પરદેશમાં છે. અને તે વલી એટલે આદે છે કે જો તેની રાહ જોવાય અને તેની સલાહ મશવેરો લેવાય તો એવી તક જતી રહેશે, અને માગું મોકલનાર એટલી વાર થોભશે નહીં, અને ફરી એવી જગ્યા મળવી મુશ્કેલ છે, તો એવી હાલતમાં તે વલીથી પછીના દરજ્જાનો વલી પણ નિકાહ કરી દઈ શકે છે. જો તેણે તે (પરદેશવાળા તેના કરતાં આગલા દરજ્જાના વલી)ને પૂછ્યા વગર નિકાહ કરી દીધા તો નિકાહ થઈ ગયો. અને જો એટલે બધે દૂર (પરદેશમાં તે વલી) નહોતો તો તેની પરવાનગી લીધા વિના બીજા (ઉતરતા દરજ્જાના) વલીને નિકાહ કરી દેવા નહીં જોઈએ. જો કરશે તો તેજ વલીની રજા ખુશીપર આધાર રહેશે. જ્યારે તે (પરદેશમાં ગયેલો) વલી રજા દેશે ત્યારે (નિકાહ) દુરસ્ત થશે.

૫૩ મસઅલો. એજ પ્રમાણે હકદાર વલી હાજર હોવા છતાં બીજા વલીએ ના બાલેગના નિકાહ કરી દીધા. જેમકે હકતો બાપનો હતો અને દાદાએ નિકાહ પઢાવી દીધો. અને બાપથી કંઈ પણ સલાહ પુછવામાં આવી નહિ. તો તે નિકાહ બાપની રજા પર આધાર રાખે છે, અથવા (નિકાહ કરી દેવાનો) હકતો ભાઈનો હતો અને નિકાહ કાકાએ કરી દીધા તો ભાઈની પરવાનગી પર આધાર રાખે છે.

૫૪ મસઅલો. કોઈ ચોરત ગાંડી થઈ ગઈ અને તેની અકકલ જતી રહી. અને તેનો જીવાન દીકરો પણ હાજર છે, અને

બાપ પણ છે. જો તે આરતના નિકાહ કરી દેવા મનજીર હોય તો તેણીનો વલી તેણીનો દીકરો છે. કેમકે વલી હોવામાં (કોઈ પણ આરતનો) દીકરો (તેણીના) બાપ કરતાં વધારે હકદાર છે.

કયા કયા લોકો આપણી બરાબરી અને કુદના છે અને કયા કયા નથી.

૫૫ મસઅલો. શરીઅતમાં એવાતની ઘણી સંલાળ લેવાયલી છે કે વગર બરાબરી અને વગર કુદવાળાની સાથે નિકાહ નહિ કરવામાં આવે. એટલે છોકરીનો નિકાહ કોઈ એવા મરદની સાથે નહિ કરે કે મરદ દરબજામાં અને જાતમાં તેણીની બરાબરીનો નહિ હોય.

૫૬ મસઅલો. [શરીઅતમાં] બરાબરી ઘણી ચીજોમાં ગણવામાં આવે છે. એકતો વંશમાં બરાબર હોવું, બીજું મુસલમાન હોવામાં, ત્રીજું દીનદારીમાં, ચોથું માલમાં, અને પાંચમું ધંધામાં.

૫૭ મસઅલો. વંશમાં બરાબરી તો એ છે કે શેખ, અને સૈયદ, અને અનસારી, અને અલવી એ સૌ એક બીજાની બરાબર છે. એટલે અગરજો સૈયદોનો રૂતબો બીજાઓથી વધારે છે, પણ જો સૈયદની છોકરી શેખને ત્યાં પરણી તો એમ નહિ કેહવાશે કે તેણીના કુદમાં નિકાહ નહિ થયો. એપણ કુદ છે.

૫૮ મસઅલો. વંશમાં માતબરપણું બાપનું છે માનું કંઈ માતબરપણું નથી, જો બાપ સૈયદ છે તો દીકરો પણ સૈયદ છે. જો બાપ શેખ છે તો દીકરો પણ શેખ છે. મા ગમેતે હોય. જો કોઈ સૈયદે કોઈ બહારની [અબણ] આરતની સાથે

નિકાહ કરી લીધા તો તેના દીકરા સૈયદ છે. અને દરબજામાં સૌ સૈયદોની બરાબર છે. બેશક જેના માબાપ બેહ મોટા બાનદાનના હોય એ જુદી વાત છે. અને તેની ઇજ્જત [માન] વધારે છે. પણ શરીઅતમાંતો સૌ એકજ દરબજાના [અને કુદના] ગણાશે.

૫૯ મસઅલો. મોગલ અને પઠાન સૌ એકજ કોમ છે. અને શેખ અને સૈયદોની બરાબરીના નથી. જો શેખ અથવા સૈયદની છોકરીના વિવાહ તેઓને ત્યાં થયા તો ગેર કુદમાં અને હલકા દરબજામાં નિકાહ થયેલો કેહવાશે.

૬૦ મસઅલો. મુસલમાન હોવામાં બરાબરી ફક્ત મોગલ પઠાન વિગેરે કોમોમાં માતબર છે. શેખ, સૈયદ, અનસારી, અને અલવીઓમાં એ વાત માતબર નથી. ત્યારે જે માણસ પોતે મુસલમાન થઈ ગયો અને તેનો બાપ કાફર હતો, તે માણસ, જે આરત કે પોતે પણ મુસલમાન છે અને તેણીનો બાપ પણ મુસલમાન હતો તેણીની બરાબરીનો નથી. અને જે મરદ પોતે મુસલમાન છે અને તેનો બાપ પણ મુસલમાન છે પણ તેનો દાદો મુસલમાન નથી તે મરદ, જે આરતનો દાદો પણ મુસલમાન છે તેણીના કુદનો નથી.

૬૧ મસઅલો. જે મરદના બાપ દાદા બંને મુસલમાન હોય પણ પરદાદો મુસલમાન નહિ હોય, તો તે મરદ, જે આરત કે તેના પુર્વજોમાં ઘણી પેઢીઓ સુધી સૌ મુસલમાનોજ હોય તેણીની બરાબરીનો સમજાશે. મતલબ એકે દાદા સુધી મુસલમાન હોવું માતબર છે. અને પરદાદો અને પરદાદાના બાપ સુધીમાં બરાબરી હોવી જરૂરની નથી.

૬૨ મસઅલો. દીનદારીમાં બરાબર હોવાની મતલબ એછે કે જે દીનપર બરાબર ચુસ્ત રીતે ચાલતો નહોય. હુચો, તો ફાની શરાબી, બદકાર હોય તે માણસ પરહેઝગાર, સારા ચાલચલણની, દીનદાર આરતના કુફનો ગણાશે નહીં.

૬૩ મસઅલો. માલમાં બરાબરીના અર્થ એછે કે તદ્દન ગરીબ કંગાળ માલદાર આરતની બરાબરીનો નથી. અને જે તે બિલકુલ ગરીબ માણસતો નથી પણ જેટલી મેહર પેહલી રાતે દેવાનો રિવાજ છે એટલી મેહર જે તે દઈ શકતો હોય તો પોતાના કુફનો છે, અગર જે તે પૂરી મેહર નહિ દઈ શકે. અને એ કંઈ જરૂર નથી કે જેટલા પૈસાવાળા છોકરીવાળા હોય તેટલોજ માલદાર છોકરો પણ હોવો જોઈએ. અથવા લગભગ તેટલોશ્રીમંત હોય.

૬૪ મસઅલો. ધંધામાં બરાબરીનું હોવું એછે કે વણકર દરજીની કુફનો નથી. તેમજ હુબમ, ધોભી વિગેરે પણ દરજીના દરજ્જાના નથી.

૬૫ મસઅલો. ગાંઠો માણસ, અકક લવાળી હોંશીયાર આરતના કુફનો નથી.

મેહરનું બયાન.

૬૬ મસઅલો. નિકાહમાં મેહરને વાસ્તે કંઈ વાતચીત થાય અથવા નહીં થાય દરેક હાલતમાં નિકાહ તો થઈ જશે; પણ મેહર દેવી પડશે. એટલુંજ નહિ પણ જે કોઈ એવી શરત કરી લીએ કે અમે મેહર દેશું નહિ વગર મેહરનો નિકાહ કરીએ છીએ ત્યારે પણ મેહર દેવી પડશે.

૬૭ મસઅલો. આછામાં આછી મેહરની રકમ આશરે પોણા ત્રણ રૂપીઆ ભાર ચાંદી છે. અને વધારે [મેહર કેટલી હોવી જોઈએ તે] રકમની કં-

ઈ હદ નથી. ગમે તેટલી મુકર્ર કરે. પણ મેહર ઘણી વધારે રાખવી ઠીક નથી. તેથી કરીને જે કોઈએ ફક્ત એક રૂપીઆ ભાર ચાંદી અથવા એક રૂપીયો અથવા અર્ધો રૂપીયો મેહર મુકર્ર કરીને નિકાહ કીધા ત્યારે પણ પોણા ત્રણ રૂપીયા ભાર ચાંદી દેવી પડશે. શરીઅતમાં એથી આછી મેહર થઈ શકતી નથી. અને જે રૂપસતી [આણે બાય તે] પેહલાંજ તલાક દઈ દીએ તો એની અર્ધી મેહર દીએ.

૬૮ મસઅલો. કોઈએ દસ, વીસ, સો, અથવા હજાર રૂપીઆ પોતાની ગળ પ્રમાણે મેહર મુકર્ર કીધી. અને આરતને પોતાને ઘેર લઈ આવ્યો, અને તેણીની સાથે સોહબત કીધી અથવા સોહબત તો નહિ કીધી પણ એકાંતમાં ઘણી ઘણીઆણી કોઈ એવી જગ્યાએ રહ્યા કે જ્યાં સોહબત કરવાથી રોકનાર અથવા મનાઈ કરનાર કોઈ ચીજ નહિ હોતી, તો પૂરેપૂરી મેહર જેટલી કે મુકર્ર કીધી છે અદા કરવી વાજેબ છે. અને જે એવી કોઈ વાત (એટલે સોહબત કે એકાંત કંઈ) થઈ નહિ હોતી કે એટલામાં છોકરો કે છોકરી ગુજરી ગઈ ત્યારે પણ પૂરેપૂરી મેહર દેવી વાજેબ છે. અને જે એવી કોઈ વાત [એટલે એકાંત અથવા સોહબત] થઈ નહિ અને ઘણીએ તલાક દઈ દીધી તો અર્ધી મેહર દેવી વાજેબ છે. સાર એ થયો કે ઘણી ઘણીઆણીમાં જે એવું એકાંત વાસ થયું જેમકે ઉપર બયાન થયું, અથવા બંનેમાંથી કોઈ મરી ગયું તો પૂરેપૂરી મેહર વાજેબ થઈ ગઈ. અને જે તેવું એકાંત અને એક ઠેકાણે ભેગા થવા પેહલાંજ તલાક થઈ ગઈ તો અર્ધી મેહર વાજેબ થઈ.

૬૯ મસઅલો. જે બંને (ઘણીઘણીયા-

ણી] માંથી કોઈ બીજાર હતું, અથવા રમ-
જાનનો રોજો રાખેલો હતો, અથવા હજનું
એહરામ બાંધેલું હતું, અથવા ત્યાં કોઈ
જાંખતું કે તાકીને જોતું હતું, એવી હાલતમાં
ખંને [ધણી ધણીઆણી] એક જગ્યાએ લેગા
મળ્યાં તો એવું એકાંત માતબર નથી.
અને એવા એકાંતથી પૂરેપૂરી મેહર વાજેખ
થતી નથી. જો તલાક દઈ દેશે તો તેણી
અર્ધી મેહરની હકદાર છે. પણ જો રમ-
જાનનો રોજો નહિ હતો. પણ નજરનો કે
કઝાનો કે નફિલ રોજો ખંનેમાંથી કોઈ
શખતું હતું, એવી હાલતમાં એકાંતમાં
તેણી [ધણી પાસે] રહી તો પૂરેપૂરી મેહર
લેવાને હકદાર છે. ધણીપર પૂરેપૂરી મેહર
વાજેખ થઈ ગઈ.

૭૦ મસઅલો. ધણી નામરદ છે, પણ
બેહર ધણી ધણીઆણીમાં તેવું એકાંત થઈ
ગયું છે, ત્યારે પણ પૂરેપૂરી મેહરતેણી મેળ-
વશે. તેવીજ રીતે જો કોઈ હીજડાએ (નપૂસકે)
નિકાહ કરી લીધો ફરી એકાંત વાસમાં
લેગા થયા પછી તલાક દઈ દીધી ત્યારે
પણ પૂરેપૂરી મેહર તેણીને મલશે.

૭૧ મસઅલો. ધણી ધણીઆણી એકાં-
તમાં રહ્યા પણ છોકરી એટલી નાની ઉમર-
ની છે કે સોહબત કરવાને લાયક નથી.
અથવા છોકરો એવો નાનો છે કે સોહબત
કરી શકતો નથી, તો એ એકાંતથી પણ
પૂરેપૂરી મેહર વાજેખ થઈ નહિ.

૭૨. મસઅલો જો નિકાહની વખતે
મેહર વિશે તદ્દન કંઈ વાતચીત થઈજ
નથી કે કેટલી છે. અથવા એવી શરતે
નિકાહ કરીધો કે વગર મેહરે નિકાહ કર-
જું; મેહર કંઈ પણ હું દઈશ નહિ. ફરી
બેહરમાંથી કોઈ મરી ગયું, અથવા એવી
એકાંતમાં લેગાં મળ્યાં કે જે એકાંત શરી-

અતમાં માતબર ગણાયેલો છે. ત્યારે પણ
મેહર અપાવવામાં આવશે. અને એવી
હાલતમાં મેહરે મિસલ દેવી પડશે. અને
જો મચફર હાલતમાં તેવા [માતબર] એકાંત
પેહલાં ધણીએ તલાક દઈ દીધી તો મેહર
લેવાને તેણી હક ધરાવતી નથી. પણ ફક્ત
એક જોડું લુગડાંનું તેણીને મળશે. અને એ
જોડું આપવું મરદપર વાજેખ છે. નહિ
દેશે તો ગુનેગાર થશે.

૭૩ મસઅલો. લુગડાંના જોડામાં માત્ર
ચાર કપડાં મરદપર વાજેખ છે એક કુરતો,
એક માથાબાંધણું એટલે આઢણી, એક
ધજર અથવા એક સાડી જે ચીજનો [તે
દેશમાં] રિવાજ હોય, એક મોટી
ચાદર કે જેને માથાથી પગ સુધી વિંટાળી
શકે. એના શિવાય બીજા કોઈ લુગડું
વાજેખ નથી.

૭૪ મસઅલો. મરદની જેવી તાકાત
હોય તેવાં લુગડાં દેવાં જોઈએ. જો સાધા-
રણ ગરીબ માણસ હોય તો સુતરાઉ લુગડાં,
અને જો બહુ ગરીબ તો નથી પણ બહુ
પૈસાદાર પણ નથી તો સુતર અને દેશમ
લેણીને વણેલા કપડાના લુગડાં, અને જો
ધણાજ દોલતવાન હોય તો સારા સણ
લુગડાં દેવાં જોઈએ. પણ દરેક હાલતમાં
એ વાતનો ધ્યાન રાખે કે એ જોડાની
કીંમત મેહરે મિસલની અર્ધી રકમથી વધી
નહિ જાય અને એક રૂપીયો છ આના
એટલે એક રૂપીયો અને એક પાવલી અને
એક બે આની ભાર ચાંદીની જે કિંમત
થાય તેના કરતાં આછી કીંમતનું પણ હોવું
જોઈએ નહિ. એટલા ઘણા ભારી લુગડાં
કે જેઓની કીંમત અર્ધી મેહરે મિસલ
કરતાં વધી જાય મરદપર વાજેખ નથી. જો
તે પોતાની ખુશીથી બહુ કીંમતી, એ

કરતાં વધારે ભારી લુગડાં હઈ દીએ તો બુદ્ધિ વાત છે.

૭૫ મસઅલો. નિકાહની વખતે તો કંઈ મેહેર મુકરર કરવામાં આવી નહિ. પણ નિકાહ પછી ધણી ધણીયાણીએ પોતા પોતાની રાજી ખુશીથી કંઈ મુકરર કરી લીધું તો હવે મેહેરે મિસલ અપાવવામાં આવશે નહિ. પણ બેઉએ પોતાની ખુશીથી જે કંઈ ઠેરવી લીધું હોય તેજ દેવાડવામાં આવશે. પણ જો [ઉપર બયાન થઈ ગયું] તેવું એકાંત થાય તે પેહલાંજ જો તલાક મળી ગઈ તો એવી હાલતમાં મેહેર મેળવવાને તેણી હકદાર નથી. પણ માત્ર ઉપર બયાન થયું તેજ એક જોડ લુગડું તેણીને મળશે.

૭૬ મસઅલો. સો અથવા હઝાર રૂપીયા પોતાની ગુંજશ મૂજબ મેહેર મુકરર કરી. પછી ધણીએ પોતાની ખુશીથી કંઈ મેહેરમાં વધારી લીધું અને કહ્યું કે હું સોને ઠેકાણે દોઢસો દઈશ. તો જેટલા રૂપીયા વધારે દેવાના કહ્યા છે તેપણ (મેહેરમાં દેવા) વાજેબ થઈ ગયા. નહિ દેશે તો ગુનેગાર થશે. અને (ઉપર લખ્યો છે) તેવો એકાંત થાય તે પેહલાં જો તલાક મળી ગઈ તો જેટલી અસલ મેહેર હતી તેનોજ અર્ધો ભાગ દેવામાં આવશે. પછીથી જેટલી મેહેર વધારી હતી તે ગણવામાં આવશે નહિ. તેવીજ રીતે એરતે પોતાની રાજી ખુશીથી જો થોડી મેહેર માફ કરી લીધી તો જેટલી મેહેર માફ કરી લીધી હોય તેટલી માફ થઈ ગઈ અને જો પૂરી મેહેર માફ કરી લીધી હોય તો પૂરી માફ થઈ ગઈ. હવે તેણી પોતાની મેહેર મેળવવાને હકદાર નથી.

૭૭ મસઅલો. જો ધણીએ દબાણ

કરીને, ધમકી આપીને અથવા હેરાન કરીને મેહેર માફ કરાવી લીધી તો એવી રીતે માફ કરાવવાથી મેહેર માફ થશે નહિ. હજી પણ તેનાપર મેહેર અદા કરવી વાજેબ છે.

૭૮ મસઅલો. મેહેરમાં રૂપીયા કે સોનું ચાંદી કંઈ મુકરર નહિ કરીધું પણ કોઈ ગામ કે બગીચો, અથવા કોઈ જમીન મુકરર થઈ તો એ પણ દુરસ્ત છે. જે બગીચો (કે જમીન કે ગામ) મુકરર કરીધો હોય તેજ દેવું પડશે.

૭૯ મસઅલો. મેહેરમાં કોઈ ઘોડો કે હાથી કે જનાવર મુકરર કરીધો, પણ એ મુકરર નહિ કરીધું કે ફલાણો ઘોડો દઈશ. એ પણ દુરસ્ત છે. એક દરમીયાની ઘોડો જે બહુ કીમતી પણ નહોતી તેમજ બહુજ હલકી કીમતનો પણ નહિ હોય તેવો દેવો જોઈએ. અથવા તેની કીમત દઈ દીએ. પણ જો ફક્ત એટલુંજ કહ્યું કે એક જનાવર દઈશ. અને એમ નહિ જણાવ્યું કે કયો જનાવર દઈશ તો એ મેહેર મુકરર કરવી ખરી ઠરી નહિ. મેહેરે મિસલ દેવી પડશે.

૮૦ મસઅલો. કોઈએ ગેર કાયદે નિકાહ કરીધો હતા તેથી કરીને ધણી ધણી આણીમાં વિયોગ (બુદ્ધાઈ) કરવામાં આવ્યો. જેમકે કોઈએ છુપી રીતે પોતાના નિકાહ કરી લીધો એ ગવાહોની રૂખરૂમાં નહિ કરીધો. અથવા એ ગવાહોતો હતા પણ બેહરા હતા. તેઓએ જે શખ્સોથી નિકાહ બંધાય છે તે શખ્સો સાંભળ્યા નહિ. અથવા કોઈ (એરત) નો ધણીએ તલાક દઈ લીધો હતો, અથવા મરી ગયા હતા, અને હજી ઇફત પુરી નહિ થવા પામી અને તેણીએ બીજા નિકાહ

કીધા, અથવા એવીજ કોઈ બીજી ગેર કાયદે વાત બની, તેથી કરીને બંનેમાં જી હાથ કરાવવામાં આવી. પણ હજી મરદે સોહબત કીધી નથી તો કંઈ પણ મેહર મળશે નહીં. એટલુંજ નહિ પણ જો (ઉપર બયાન થઈ ગયું) તેવું એકાંત વાસ થઈ ગયું હોય ત્યારે પણ મેહર મળશે નહિ. પણ જો સોહબત કરી ચુક્યો હોય તો મેહરે મિસલ આપવામાં આવશે. પણ જો કંઈ મેહર નિકાહની વખતે ઠેરવવામાં આવી હતી, અને મેહરે મિસલ તેના કરતાં વધારે છે, તો તેજ ઠેરવેલી મેહર મળશે; મેહરે મિસલ મળશે નહિ.

૮૧ મસઅલો. કોઈએ પોતાની આરત સમજીને કોઈ પારકી આરત સાથે સોહબત કરી લીધી. તો તેણીને પણ મેહરે મિસલ દેવી પડશે. અને એ સોહબતને જિના કેહશું નહિ. અને કંઈ ગુનો પણ થશે નહિ. એટલુંજ નહિ પણ ગર્ભ રહી ગયો તો તે છોકરાનો વંશ પણ ઠીક છે. તેના વંશમાં કંઈ પણ કલંક નથી. અને તે છોકરાને હરામનો કેહવો દુરસ્ત નથી. અને જ્યારે માલમ પડી જાય કે એ મારી આરત નથી તો હવે તે આરતથી તરત વેગળો થઈ જાય. હવે તેણીની સાથે સોહબત કરવી દુરસ્ત નથી. અને તે આરતને પણ ઇફતમાં બેસવું વાજેબ છે. હવે ઇફત પૂરી કીધા વગર પોતાના ધણી પાસે રહેવું અને તેણીના ધણીને તેણીની સાથે સોહબત કરવી દુરસ્ત નથી. અને ઇફતનું બયાન આગળ આવશે ઇનશા અલ્લાહો તઆલા.

૮૨ મસઅલો. જે દેશમાં પેહલીજ રાત્રે પૂરી મેહર દઈ દેવાનો રિવાજ હોય ત્યાં પેહલેજ દહાડે આખી મેહર લઈ દેવાનો આરતને અખત્યાર છે. જો પેહલે

દહાડે તેણીએ માંગણી નહિ કીધી, તો જ્યારે માંગે ત્યારે દેવું મરદ પર વાજેબ છે. વાર લગાડી શકતો નથી.

૮૩ મસઅલો. હિંદુસ્થાનમાં દસ્તુર છે કે મેહરનું લેણું દેણું તલાક પછી અથવા મરવા પછી થાય છે. એટલે જ્યારે તલાક મળી જાય છે. ત્યારે (આરત) મેહરનો દાવો કરે છે. અથવા ધણી મરી ગયો અને કેટલોક માલ છોડી ગયો ત્યારે તે માલમાંથી (આરત પોતાની મેહર) લઈ લે છે. અને જો આરત મરી ગઈ તો તેણીના વારસો મેહરનો દાવો કરનારા થાય છે. અને જ્યાં સુધી ધણી ધણીઆણી સાથે રહે છે. ત્યાં સુધી નહિ કોઈ [મેહર] આપે અને નહિ તેણી માંગે છે. તો એવી જગ્યાએ એવી રીતના સળખથી તલાક મળવા પહેલાં મેહરનો દાવો તેણી કરી શકતી નથી. અલબત્ત પેહલી રાત્રે જેટલી મેહર પેહલાંથી દેવાનો રિવાજ હોય તેટલી મેહર પેહલાંથી દેવી વાજેબ છે. પણ જે કોમમાં એવી (પેહલાંથી મેહર દેવાની) રીત નહિ હોય તો તે કોમ પર એ હુકમ લાગૂ પડશે નહિ.

૮૪ મસઅલો. જેટલી મેહર પેહલાંથી દેવાનો રિવાજ હોય તેટલી મેહર જો પેહલાંથી નહિ લીધી તો આરતને અખત્યાર છે કે જ્યાં સુધી તેટલી મેહર નહિ પામે ત્યાં સુધી મરદને સોહબત કરવા નહિ દીએ. અને જો એક વખતે તે સોહબત કરી ચુક્યો છે ત્યારે પણ અખત્યાર છે કે હવે બીજી વખતે કે ત્રીજી વખતે (પોતાના ઉપર) કાબૂ પામવા નહિ દીએ. અને જો તે (ણીને) ધણી તેણીને) પોતાની સાથે પરદેશ લઈ જવા માંગે તો તેટલી (મેહર) લીધા વગર પરદેશ નહિ જાય. એવીજ રીતે જો આરત એવી હાલતમાં પોતાના કોઈ

મહરમ (એટલે જે મરહની સાથે નિકાહ કરવા બયઝ નથી તેવા) સગા સાથે પરદેશ ચાલી બય, અથવા મરહના ઘરથી પોતાને પીએર ચાલી બય, તો ધણી તેણીને રોકી શકતો નથી. અને જ્યારે (અગાઉ આપવામાં આવે છે) તેટલી મેહર જે દંધ દેવામાં આવી તો હવે ધણીની રબ વગર કંઈ કરી શકતી નથી. તેની રબ વગર કોઈ પણ ઠેકાણે જવું આવવું બયઝ નથી. અને ધણી જ્યાં ચાહે ત્યાં તેણીને લઈ બય. જવાથી નકાર કરવો (તેણીને) દુસ્ત નથી.

૮૫ મસઅલો. મેહરની નીચતથી ધણીએ કંઈ દીધું તો જેટલું દીધું હોય તેટલી મેહર અદા થઈ ગઈ. દેતી વખતે આરતને એ વાત બતલાવવાની જરૂર નથી, કે હું મેહર દંધ રહેલો છું.

૮૬ મસઅલો. મરદે કંઈ દીધું પણ આરતતો કહી રહેલી છે કે એ ચીજ તમે મને એમજ દીધી, મેહરમાં દીધી નથી. અને મરદ કહી રહેલો છે કે એ વસ્તુ મેં મેહરમાં દીધી છે. તો મરદની વાત માતબર ગણાશે. પણ ખાવા પીવાની કંઈ ચીજ હશે તો તેને મેહરમાં ગણવું નહિ. અને મરદની એ વાત પર ભરોસો કરવું નહિ.

મેહરે મિસલનું બયાન.

ખાનદાની મેહર એટલે મેહર મિસલનો મતલબ એ છે કે તે આરતના બાપના વંશમાં કોઈ બીજી આરતને બુઓ જે એ આરતના જેવી હોય. એટલે જે એ બાઈ ઉમરની હોય તો તે આરત પણ નિકાહની વખતે કમી ઉમરની હોવી બેઝએ. જે એ આરત ખુબસુરત હોય તો તે આરત પણ ખુબસુરત હોય. એનો નિકાહ પણ કુંવારી હાલતમાં થયો અને

તેણીનો નિકાહ થયો ત્યારે તેણી પણ કુંવારી હતી. નિકાહની વખતે જેટલી માલદાર એ છે તેટલી માલદાર તેણી પણ હતી. જે દેશની રેહનાર એ આરત છે તેજ દેશની રેહનાર તેણી પણ છે. જે એ આરત દીનપર ચુસ્ત ચાલનારી, હોંશીયાર, સુધરેલી લખતાં વાંચતાં બાણુનારી છે તો તેણી પણ તેવીજ હોય. સાર એકે જે વખતે તેણીનો નિકાહ થયો તે વખતે મચકુર વાતો ને સરખાવતાં તેણી એ આરતના જેવીજ હતી જેનો નિકાહ હમણાં થયો. તો તેણીની જે મેહર ઠેરવાયલી તેજ એ આરતની મેહરે મિસલ છે.

૮૭ મસઅલો. બાપના વંશની આરત એટલે જેવીકે બેનો, ફાઈ, પીત્રાઈ બેન વિગેરે. એટલે એ આરતના દાદા તરફની છોકરીઓ. મેહરે મિસલ બેતી વખતે માની મેહરે બેશું નહિ. પણ જે બાપના કુટુંબની છે જેમકે બાપે પોતાના કાકાની છોકરી સાથે નિકાહ કરી લીધા હતા, તો તેણીની મેહરે મિસલ ગણાશે.

કાફેરોના નિકાહનું બયાન.

૮૮ મસઅલો. કાફર લોક પોતાના ધર્મના માતબર કાયદા મૂજબ જેવી રીતથી નિકાહ કરતા હોય શરીઅત તે નિકાહને પણ માતબર ગણે છે. જે તે (કાફર ધણી ધણીઆણી) બંને સાથે મુસલમાન થઈ બય તો હવે ફરીથી નિકાહ પઢાવવાની કંઈ જરૂર નથી. તેજ નિકાહ હજી પણ બાકી છે.

૮૯ મસઅલો. જે તે (કાફર ધણી ધણીઆણી) બંનેમાંથી એક મુસલમાન થઈ ગયું અને બીજું નહિ થયું તો નિકાહ તૂટી ગયો હવે ધણીધણીઆણી તરીકે સાથે રહેવું દુસ્ત નથી.

૯૦ મસઅલો. જે ઓરત મુસલમાન થઈ ગઈ અને [તેણીને] મરદ મુસલમાન થયો નહિ. તો હવે જ્યાં સુધી પૂરા ત્રણ હજ તેણીને આવી નહિ જાય ત્યાં સુધી બીજા મરદથી તેણીનો નિકાહ જાયજ નથી. ઓરતોમાં એક સરખાપણું વાપરવાનું બયાન.

૯૧ મસઅલો. જે મરદની ઘણી ઓરતો હોય તો મરદ પર વાજેબ છે કે સૌને બરાબર રાખે. જેટલું એક ઓરતને દીધું હોય તો બીજી પણ તે ચીજ તેટલી જ લેવાને હકદાર છે. પછી ગમેતો બંને કુંવારીઓ હોય અથવા બંને પરણેલી હોય. અથવા એક કુંવારી હોય અને બીજી પેહલાં કોઈની સાથે પરણેલી, અને હવે એ માણસ તેણે પરણી લાવ્યો હોય. સૌનો એકજ હુકમ છે. જે એકની સાથે એક રાત રહ્યો તો બીજીની પાસે પણ એક રાત રહે. એકની પાસે જે બે કે ત્રણ રાત રહ્યો તો બીજીની પાસે પણ બે કે ત્રણ રાત રહે. જેટલો માલ, ઘરેણું, લુગડાં એકને દીધાં, તેટલોજ માલ, ઘરેણું લુગડાંનો બીજી ઓરત પણ દાવો કરી શકે છે.

૯૨ મસઅલો. જેણીનો નિકાહ હાલ તરત થયો હોય અને જેણી પુરાની ઓરત હોય બંનેનો હક બરાબર છે. કંઈ ફરક નથી.

૯૩ મસઅલો. સરખાપણું માત્ર રાતના રેહવામાં છે દિવસે પાસે રેહવામાં સરખાપણું જરૂરી નથી. જે દહાડે એક ઓરત પાસે વધારે વાર રહ્યો અને બીજી ઓરત સાથે ઓછી વાર રહ્યો તો કંઈ હરકત નથી. અને રાતની વખતે બરાબરી વાજેબ છે. જે એકની પાસે મગ રેખ પછીજ આવી ગયો અને બીજી પા-

સે એશા પછી આવ્યો તો ગુનો થયો. અલખત જે માણસ રાત્રે નોકરી કરતો હોય અને દિવસે ઘરમાં રેહતો હોય જેમ કે ચોકીદાર, પેહરેગીર. તેવા મરદને વાસ્તે દિવસે સરખાપણું રાખવાનો હુકમ છે.

૯૪ મસઅલો. સોહબત કરવામાં બરાબરી કરવી વાજેબ નથી. એટલે જે એક ઓરતની વારીમાં તેણી સાથે સોહબત કીધી હોયતો બીજી ઓરતની વારીમાં બીજી સાથે પણ સોહબત કરવીજ જોઈએ એ જરૂરી નથી.

૯૫ મસઅલો. મરદ બીમાર હોય કે તંદુરસ્ત હોય દરેક હાલતમાં (ઓરતો સાથે) રેહવામાં સરખાપણું રાખે.

૯૬ મસઅલો. જે એક ઓરતની સાથે વધારે મોહુબત હોય અને બીજી સાથે ઓછી મોહુબત હોય તો એમાં કંઈ ગુનો નથી. કેમકે દિલ પોતાના અખત્યારમાં હોતું નથી.

૯૭ મસઅલો. સફરમાં જતી વખતે (ઓરતોમાં) બરાબરી રાખવી વાજેબ નથી. જેને જોઈએ તેણીને સાથે લઈ જાય. અને વધારે સાડું એછે કે [લીલી સુબી અથવા પાંસા નાંખીને] નામ કઢાવી લીએ. જેનું નામ નીકળે તેણીને સાથે લઈ જાય જેથી કોઈ પોતાના મનમાં નારાજ થાય નહિ.

ધાવવું અને ધવડાવવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જ્યારે બચ્ચું પેદા થાય ત્યારે માને વાજેબ છેકે તેને ધવડાવે. પણ જે બાપ માલદાર હોય અને કોઈ દાયાળુ ને હુંદી શકેતો દુધ નહિ ધવડાવવામાં કંઈ ગુનો પણ નથી.

૨ મસઅલો. પોતાના ઘણીની રજા લીધાવિના કોઈ બીજાના બચ્ચાને ધવડાવવું

જાયઝ નથી. અલખત ને કોઈ બચ્યું (ફૂંધ વિના) ભૂખથી બેચેન હોય અને તેની હલાક થઈ જવાની ખીક હોય તો એવે વખતે વગર રક્તએ ધવડાવવું પણ દુરસ્ત છે.

૩ મસઅલો. વધારેમાં વધારે ફૂંધ પીવડાવવાની મુદત બે વરસ છે. બે વરસ પછી ફૂંધ પીવડાવવું હરામ છે. તદ્દન દુરસ્ત નથી.

૪ મસઅલો. જો બચ્યું કંઈ ખાવા પીવા લાગ્યું અને તેથી કરીને બે વરસ પૂરા થાય તે અગાઉ ફૂંધ છોડાવી દીધું ત્યારે પણ કંઈ હરકત નથી.

૫ મસઅલો. જ્યારે બચ્યું કોઈ ખી-
જી ઓરતનું ફૂંધ પીએ તો, તે ઓરત તે બચ્યાની મા થઈ ગઈ. અને તે (ધવડાવનારી) દાયણુનો ધણી જેના બચ્યાનું એ ફૂંધ છે, એ બચ્યાનો ખાપ થઈ ગયો. અને તેની ઓલાદ એ બચ્યાના ફૂંધભાઈ અને ફૂંધ બેન થયાં. અને (તેઓ સાથે) નિકાહ હરામ થઈ ગયો. અને જે જે તરેહનું સગપણ વંશના સંબંધ (થી નિકાહ ની ખાખતમાં) હરામ છે તેજ સગપણ ફૂંધના સંબંધથી પણ હરામ થઈ જાય છે. પણ ધણી આલેમોના ફતવાઓમાં એ હુકમ ત્યારેજ છે કે બચ્યાએ બે વરસની [ઉમરનો થાય તે] અંદરજ ફૂંધ પીધું હોય. જો બચ્યું બે વરસનું થઈ ગયું તે પછી કોઈ સ્ત્રીનું તેણે ફૂંધ પીધું તો એવી રીતે ધાવવું કંઈ માતખર નથી. નહિ તે ધવડાવનારી મા બની અને નહિ તેણીની ઓલાદ તે બચ્યાનાં ફૂંધભાઈ અને ફૂંધબેન બન્યાં. તેથી કરીને જો તેઓમાં એક બીજા સાથે નિકાહ કરી દેવામાં આવે તો દુરસ્ત છે. પણ હઝરત ઇમામ અઅઝમ (રહી.) જે

બહુજ મોટા ઇમામ છે તેવણુ ફરમાવે છે કે, જો અઢી વરસની (બચ્યાની ઉમર થાય તે) દરમ્યાનમાં પણ જો ધાવ્યું હોય તો ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી. અલખત અઢી વરસ પછી જો ધાવ્યું હોય તો તેનું ધાવવું કંઈ પણ માતખર નથી. લેશપણ રોકાણ વગર સૌ (આલેમો) ની આગળ નિકાહ દુરસ્ત છે.

૬ મસઅલો. જ્યારે બચ્યાના ગળામાં ફૂંધ ઉતરી ગયું ત્યારે સૌ તરેહના સગપણ જે અમે ઊપર લખી ગયા છે હરામ થઈ ગયાં. પછી ગમેતો થોડું ફૂંધ ગળામાં ઉતર્યું હોય અથવા વધારે, એ કોઈ પણ વાત માતખર નથી.

૭ મસઅલો. જો બચ્યું છાતીથી ધાવ્યું નહિ પણ તેણીએ પોતાનું ફૂંધ કાઢી તે બચ્યાના ગળામાં નાંખી દીધું તો એથી કરીને પણ તે સૌ તરેહનાં સગપણ હરામ થઈ ગયાં. એવીજ રીતે જો બચ્યાની નાકમાં ફૂંધ નાંખી દીધું ત્યારે પણ ઉપર જણાવેલા સગપણ [નિકાહને વાસ્તે] હરામ થઈ ગયા. અને જો કાનમાં ફૂંધ ટપકાવ્યું તો એની કંઈ હરકત નથી.

૮ મસઅલો. જો ઓરતનું ફૂંધ પાણીમાં અથવા કોઈ દવામાં મેળવીને બચ્યાને પીવડાવ્યું ત્યારે જુઓ કે ફૂંધ વધારે છે કે પાણી અથવા બંને ખરાખર છે. જો ફૂંધ વધારે હોય અથવા [પાણી અને ફૂંધ] બંને ખરાખર હોય તો [જે ઓરતનું તે ફૂંધ છે] તેણી મા થઈ ગઈ અને સૌ તરેહના સગપણ (નિકાહ વાસ્તે) હરામ થઈ ગયાં. અને જો પાણી કે દવા વધારે છે તો એની કંઈ હરકત નથી. તે ઓરત મા બની નહિ.

૯ મસઅલો. ઓરતનું ફૂંધ બકરી અ-

થવા ગાયના દૂધમાં ભેળાઈ ગયું અને બચ્ચાએ ખાઈ લીધું. ત્યારે બુચ્ચાકે વધારે કયું દૂધ છે. જે ઓરતનું દૂધ વધારે હોય અથવા (ગાય કે બકરીનું દૂધ અને ઓરતનું દૂધ) બંને બરાબર હોય તો સૌ સગપણ (નિકાહને વાસ્તે) હુરામ થઈ ગયાં અને જે ઓરતનું દૂધ છે (તે ઓરતનું) એ બચ્ચું ઓલાદ બની ગયું અને જે ગાય કે બકરીનું વધારે છે તો એની કંઈ હરકત નથી. એમ સમજાશે કે બાણે તે બચ્ચાએ (તે ઓરતનું દૂધ પીધું નથી.

૧૦ મસઅલો. જે કોઈ કુવારી છોકરીને દૂધ ઉતરી આવ્યું અને તે દૂધને કોઈ બચ્ચાએ પી લીધું તો એથી પણ સૌ તરેહના સગપણ હુરામ થઈ ગયા.

૧૧ મસઅલો. મરી ગઈલી ઓરતનું દૂધ હોલીને કોઈ બચ્ચાને પીવડાવી દીધું તો તેથી પણ સૌ સગપણ હુરામ થઈ ગયાં.

૧૨ મસઅલો. બે બચ્ચાંઓએ એકબકરી અથવા એકજ ગાયનું દૂધ પીધું તો તેથી કંઈ થતું નથી. તેઓ (દૂધ] ભાઈ બેન થયાં નહિ.

૧૩ મસઅલો. જવાન મરદે પોતાની ઓરતનું દૂધ પી લીધું તો (તેથી તે ઓરત તે મરદપર) હુરામ નહિ થઈ. અલબત્ત બહુ મોટો ગુનો થયો. કેમકે બે વરસની ઉંમર થાય તે પછી (કોઈ ઓરતનું) દૂધ બીલકુલ હુરામ છે.

૧૪ મસઅલો. એક છોકરો અને એક છોકરી છે બંનેએ એકેજ ઓરતનું દૂધ પીધું છે. તો તેઓમાં નિકાહ થઈ શકતા નથી. ગમે તો એકજ ઉંમરના તેઓ હતા તે વખતે પીધું હોય અથવા એકે પે હતાં અને બીજાએ કેટલાક વરસ પછી પીધું હોય બંનેનો એકજ હુકમ છે.

૧૫ મસઅલો. એક છોકરીએ ઈબરાહીમ (નામના અમુક માણસ) ની ઓરતનું દૂધ પીધું છે તો તે છોકરીના નિકાહ ઈબરાહીમ સાથે પણ થઈ શકતા નથી. તેમજ ઈબરાહીમના બાપ કે દાદા સાથે તેમજ ઈબારાહીમની ઓલાદ સાથે પણ થઈ શકતા નથી. એટલુંજ નહિ પણ ઈબરાહીમની બીજી ઓરતથી જે ઓલાદ હોય તેઓમાંથી કોઈની સાથે પણ થઈ શકતા નથી.

૧૬ મસઅલો. (ધારોકે એક અમુક બચ્ચા) અબ્બાસે ખતીબ (નામની એક અમુક ઓરત) નું દૂધ પીધું. અને ખતીબનાં ઘણી અહમદની એક બીજી ઓરત એનબ નામની હતી જેને (અહમદ તરફથી) તલાક મળી ચુકી છે. તો હવે એનબ પણ અબ્બાસ સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. કેમકે અબ્બાસ તો એનબના ધણીની ઓલાદ છે. અને ધણીની ઓલાદ સાથે નિકાહ હરસ્ત નથી. તેવીજ રીતે જે અબ્બાસ પોતાની ઓરત ને છોડી દીધે (તલાક દઈ દીધે) તો તે ઓરત અહમદ સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. કેમકે તે તેણીનો સસરા છે. અને અહમદની બેન સાથે અબ્બાસના નિકાહ થઈ શકશે નહિ. કેમકે એ બંને ફોઈ ભત્રીજા થાય છે. પછી ગમે તો તેણી અહમદની સગી બેન થતી હોય અથવા દૂધ બેન હોય બંનેનો એકજ હુકમ છે. પણ અબ્બાસની બેન સાથે અહમદ નિકાહ કરી શકે છે.

૧૭ મસઅલો. અબ્બાસની એક બેન (ધારોકે) મરયમ નામની છે, મરયમે એક ઓરતનું દૂધ પીધું પણ અબ્બાસે તેઓરત (જેકે મરયમની દાયણ છે અથવા કોઈ પારકા માણસની ઓરત છે તેણી)

નું દૂધ નહિ પીધું. તો તેણી (એટલે મ-
યરમને ધવાડનારી ઓરત)નો નિકાહ અ-
ખ્યાસ સાથે થઈ શકે છે.

૧૮ મસઅલો. અખ્યાસના છોકરાએ
ફાતમા [નામની ઓરત]નું દૂધ પીધું. તો
ફાતમાના નિકાહ અખ્યાસ સાથે થઈ
શકે છે.

૧૯ મસઅલો. અહમદ અને સુલેમાન
બે ભાઈ છે. અને સુલેમાનને એક દૂધબેન
છે તો અહમદ જોડે તેના નિકાહ થઈ શકે
છે. પણ સુલેમાન જોડે થઈ શકશે નહિ.
એવા મસઅલાઓને ઘણી સારી રીતે સ-
મજી લીઓ. એવી તરેહના મસઅલા મુ-
શકેલ હોય છે એમાં સમજણ કમી પડે
છે. તેથી કરીને અમે વધારે મસઅલા લ-
ખતા નથી. જ્યારે એવી કોઈ જરૂર પડે
ત્યારે કોઈ સારા જાણીતા મોટા આલેમથી
સમજી લેવું જોઈએ.

૨૦. મસઅલો. કોઈ મરદનો કોઈ
ઓરત સાથે લગ્ન સંબંધ જોડાયો પછી
એક ઓરત આવી અને તેણીએ કહ્યું કે
મેં તો એ બંને (ઘણી ઘણીઆણી)ને ધ-
વડાવ્યા છે. અને એ ઓરત શિવાય બી-
જી કોઈ માણસ એ ધવાડવાનું કેહતું
નથી. તો માત્ર તે ઓરતનાજ કેહવાથી
દૂધનું સગપણ સાબેત થશે નહિ. તે બંને
[ઘણી ઘણીઆણી]ના નિકાહ હુસ્ત છે.
પણ જ્યારે બે માતબર અને દીનચુસ્ત મ-
રદો અથવા એક દીનચુસ્ત મરદ અને બે
દીનદાર ઓરતો ધવડાવવાની ગવાહી દીએ
ત્યારે તે (દૂધના) સગપણની સાબેતી થશે.
હવે અલગ નિકાહ હરામ થઈ ગયો. એવી
શાહેદી વગર [દૂધ ધાવવું] સાબેત થશે
નહિ. પણજે ફક્ત એકજ મરદ અથવા
એકજ ઓરતના કેહવાથી અથવા બે ત્રણ

ઓરતોના કેહવાથી (પોતાનું) મન શા-
હેદી દીએ કે એણી સાચું કેહતી હશે, નકી
એમજ થયું હશે તો એવે વખતે નિકાહ
કરવા નહિ જોઈએ કેમકે જાણી જોઈને શ-
કમાં પડવું એ શું ફાયદાનું? અને જો
કોઈએ [એવા શક પડતે ઠેકાણે નિકાહ]
કરી પણ લીધા તો હરકત નથી નિકાહ થઈ
ગયા.

૨૧ મસઅલો. ઓરતનું દૂધ કોઈ
પણ દવામાં નાંખવું જાયજ નથી. અને જો
નાંખી દીધું ત્યારે હવે તે [દવા]નું ખાવું
કે લગાડવું હુસ્ત નથી હરામ છે.
તેવીજ રીતે દવાની રૂએ આંખમાં કે
કાનમાં [ઓરતનું] દૂધ નાંખવું પણ જ-
ાયજ નથી. મતલબ એકે માણસના દૂધથી
કોઈપણ ફાયદો હાંસલ કરવો અને તેને
વાપરવું હુસ્ત નથી.

તલાકનું ખયાન.

૧ મસઅલો. ઘણી જુવાન થઈ ચુકયો
હોય, અને ગાંઠો પગલો નહોય, તે જો ત-
લાક દીએ તો તલાક થઈ જશે. અને જે
છોકરો હજી જુવાન થયો નથી, અને જે
માણસ ગાંઠો પગલો હોય કે જેની અકકલ
ઠેકાણે નથી, એ બંનેમાંથી કોઈ જો તલાક
દેશે તો તલાક થશે નહિ.

૨ મસઅલો. સૂતેલા માસણને મોઢે
નીકળ્યું કે તને તલાક છે. અથવા એમ
કહી દીધું કે મારી ઓરતને તલાક, તો એ
વી રીતે (ઉંઘમાં) બગડવાથી તલાક
થશે નહિ.

૩ મસઅલો. કોઈએ જોરજુલમથી કો-
ઈથી તલાક દેવડાવી. બહુજ મારઘાડ કીધી
ધમકી દીધી કે તલાક દઈ દે નહિતો તને
મારી નાંખીશ. તેથી નાચાર થઈને તેણે
તલાક દીધી. ત્યારે પણ તલાક થઈ ગઈ.

૪ મસઅલો. કોઈએ શરાબ વિગેરેના નિશામાં પોતાની ઓરતને તલાક દઈ દીધી. જ્યારે ભાન આવ્યું ત્યારે પછતાવ્યો ત્યારે પણ તલાક થઈ ગઈ. એવીજ રીતે ગુસ્સામાં તલાક દેવાથી પણ તલાક થઈ જાય છે.

૫ મસઅલો. ધણી શિવાય બીજા કોઈને પણ તલાક દેવાની સત્તા નથી. અલબત્ત જો ધણી એમ કહી દીએ કે 'તું' તેણીને તલાક દઈદે તો (જે માણસને ધણીએ એમ કહ્યું હોય) તે માણસ પણ (તેની ઓરતને તલાક) દઈ શકે છે.

તલાક દેવાનું બયાન.

૬ મસઅલો. તલાક દેવાનો અખત્યાર ફક્ત મરદને છે. જ્યારે મરદે તલાક દીધી તો તલાક થઈ ગઈ. ઓરતનું એમાં કંઈ ચાલતું નથી. ગમે તો તેણી તલાકને મંજૂર રાખે અને ગમે તો નરખે. દરેક રીતે તલાક થઈ ગઈ. અને ઓરત પોતાના ધણીને તલાક દઈ શકતી નથી.

૭ મસઅલો. મરદને ફક્ત ત્રણ તલાક દેવાનો અખત્યાર છે. એથી વધારેનો અખત્યાર નથી. તેથી કરીને જો ચાર કે પાંચ તલાક દીધી ત્યારે પણ ત્રણજ તલાકો થઈ.

૮ મસઅલો. જ્યારે ધણીએ પોતાને મોઢે કહી દીધું કે 'મેં' મારી ઓરતને તલાક દીધી. માત્ર એટલુંજ કેહવાથી તલાક થઈ ગઈ. ગમે તો કોઈ માણસની રૂબરૂમાં કહે અથવા ગમેતો એકાંતમાં કહે. અને ગમેતો તે ઓરત સાંભળે અથવા નહિ સાંભળે દરેક હાલતમાં તલાક થઈ ગઈ.

૯ મસઅલો. તલાક ત્રણ તરેહની છે. એકતો એવી છે કે જેમાં નિકાહ તદ્દન ટુટી જાય છે હવે નિકાહ કીધા વગર તે મરદ પાસે રહેવું જાયજ નથી. જો ફરીથી તેજ

ધણી [જેણે તલાક દીધી હોય તેની] પાસે રહેવા ચાહતી હોય અને તે ધણી પણ તેણીને રાખવા રાજી હોય તો ફરીથી નિકાહ કરવા પડશે. એવી તલાકને બાએન તલાક કહે છે. બીજી તલાક એવી હોય છે કે જેમાં નિકાહ એવી રીતે ટૂટી જાય છે કે જો બીજીવાર નિકાહ કરવા બંને ચાહે તો (ઓરતને) કોઈ બીજા મરદ સાથે પહેલાં નિકાહ કરવા પડશે. અને જ્યારે તે બીજા મરદ પાસેથી તલાક મળી જાય ત્યારે ઇફત પૂરી થયા પછી તે આગલા ધણી સાથે નિકાહ થઈ શકશે. એવી તલાકને મોગદ્દેઆ (તલાક) કહે છે. ત્રીજી તરેહની તલાક એવી થાય છે કે નિકાહ હજી ટુટ્યા નથી. ખુલા શખ્તોમાં એક કે બે તલાકો દીધા પછી જો મરદને પસ્તાવો થયો તો ફરીથી નિકાહ કરવાની જરૂર નથી. નિકાહ કીધા વગર પણ તેણીને રાખી શકે છે. પછી ધણી ધણીઆણી પ્રમાણે રહેવા લાગે તો દુરસ્ત છે. અલબત્ત જો ધણી તલાક દઈને તેજ વાતપર કાયમ રહ્યો અને તે વાતથી ફર્યો નહિ. તો જ્યારે તલાકની ઇફત ગુજરી જશે ત્યારે નિકાહ પણ ટુટી જશે. અને ઓરતથી જુદાઈ થઈ જશે. અને જ્યાં સુધી ઇફત નહીં ગુજરે ત્યાં સુધી [ઓરતને રાખવી કે નહિ રાખવી બંને વાતનો (મરદને) અખત્યાર છે. એવી તલાકને રજઈ તલાક કહે છે. અલબત્ત જો ત્રણ તલાકો દઈ દીધી તો હવે (તે ઓરતને રાખવાનો ધણીને) અખત્યાર નથી.

૧૦ મસઅલો. તલાક દેવાની બે રીતો છે. એકતો એકે ખુલા શખ્તોમાં કહી દીધું કે 'મેં' તને તલાક દીધી. અથવા એમ કહ્યું કે 'મેં' મારી ઓરતને તલાક દીધી. સાર એ કે એવી સાફ વાત કહી દી-

ધી કે જેના તલાક દેવા વગર બીજા કંઈ અર્થ થઈ શકતા નથી. એવી તલાકને સરીહ કહે છે. બીજી રીત એ કે ખુદલે ખુલા શખ્દો નહિ બોલે પણ ભરમ ભરેલા એ વા શખ્દો કહે જે શખ્દોના અર્થ તલાકના પણ થઈ શકતા હોય, અને તલાક શિવાય બીજા અર્થ પણ નિકળી શકે. જેમકે કોઈ માણસ પોતાની ઓરતને)કહે કે મેં તને છોડી દીધી તો એના એક અર્થ તો એ થયા કે મેં તને તલાક દઈ દીધી. બીજો મતલબ એ નિકળી શકે છે કે મેં તને તલાકતો નહિ દીધી પણ તને હવે હું મારી પાસે રાખીશ નહિ. હુમેશ પોતાના પીઅરમાં પડેલી રેહુ. તારી ખબર લઈશ નહિ. અથવા એમ કહે કે “ મારી સાથે તને કંઈ લેવું દેવું નથી. મને તારી સાથે કંઈ મતલબ નથી. તું મારાથી જુદી થઈ ગઈ. મેં તને જુદી કરી દીધી. મારા ઘરથી ચાલી જા, નિકળી જા. ચાલ દૂર થા. પોતાના મા બાપને ઘરજઈને બેસ, પોતાને ઘેર જા, મારો તારો બનાવ થશે નહિ. એવીજ તરેહના બીજા શખ્દો કે જેમાં બંને મતલબો નિકળી શકતી હોય એવી તલાકને કિનાયા કહે છે.

• સરીહ તલાકનું બયાન.

૧૧ મસઅલો. જો ખુદલે ખુલા શખ્દોમાં તલાક દીધી તો જીભથી નિકળતાની સાથેજ તલાક થઈ ગઈ. પછી નૈયત તલાક દેવાની હોય અથવા નહિ હોય, એટલુંજ નહિ પણ મસકરી ઠૂંઠામાં કહી દીધું હોય, દરેક રીતે તલાક થઈ ગઈ. અને ખુલા શખ્દોમાં તલાક દેવાથી (ઊપર લખેલી)ત્રીજી તરેહની તલાક થઈ જાય છે. એટલે ઇફત પૂરી થાય તે પહેલાં તેણીને રાખવાનો અથવા નહિ રાખવાનો અખ-

ત્યાર છે. અને એક વખત (તલાક) કેહવા થી એકજ તલાક પડશે, જે ત્રણ તલાક પડશે નહી. અલબત્ત જો ત્રણ વખત કહે અથવા એમ કહેકે “ તને ત્રણ તલાકો દીધી” ત્યારે ત્રણ તલાકો થશે.

૧૨ મસઅલો. કોઈએ એક તલાક દીધી તો જ્યાં સુધી ઓરત ઇફતમાં રહે ત્યાં સુધી બીજી તલાક અને ત્રીજી તલાક દેવાનો અખત્યાર રહે છે. જો (જે કે લણ) તલાકો દેશે તો (તલાકો) થઈ જશે.

૧૩ મસઅલો. કોઈએ એમ કહ્યું કે તને તલાક દઈ દઈશ તો તેથી કરીને તલાક થઈ નહીં. એવીજ રીતે જો કોઈ વાતમાં એમ કહ્યું કે જો તું ફલાણું કામ કરશે તો તલાક દઈ દઈશ. ત્યારે પણ તલાક થઈ નહિ પછી ગમેતો તે કામ કરે ગમેતો નહિ કરે. પણ જો એમ કહે કે જો ફલાણું કામ કરશે તો (તને)તલાક છે, તો તે કામ કરવાથી તલાક થઈ જશે.

૧૪ મસઅલો. કોઈએ તલાક દઈને તેની સાથેજ “ ઇનશાઅલ્લાહ ” પણ કહી દીધું તો તલાક થઈ નહિ. તેવીજ રીતે જો એમ કહ્યું કે “જો ખોદા ચાહે તો તને તલાક છે ” એમ કેહવાથી પણ કોઈ તરેહની તલાક પડતી નથી. અલબત્ત જો તલાક દઈને જરા થોભ્યો ફરી ઇનશાઅલ્લાહ કહ્યું તો તલાક થઈ ગઈ.

૧૫ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને તલાકન (એટલે તલાક દીધેલી) કરીને પોકારી અગર જો મજાક મસકરીમાં પોકાર્યું હોય તો પણ તલાક થઈ ગઈ.

૧૬ મસઅલો. કોઈએ (પોતાની ઓરતને કહ્યું “ જ્યારે તું મુંબઈ જાય તો તને તલાક છે. ત્યારે જ્યાં સુધી મુંબઈ નહિ જશે ત્યાં સુધી તલાક પડશે નહિ. જ્યારે

ત્યાં જશે ત્યારે તલાક થઈ જશે.

કિનાયા તલાકનું બયાન.

૧૭ મસઅલો. અને જો ખુદલે ખુલા શખ્દોમાં તલાક નહિ દીધી પણ ગોળગોળ શખ્દો કહી અને અંસારાથી તલાક દીયે તો તે શખ્દો બોલતી વખતે જો તલાકની નૈયત હતી તો તલાક થઈ ગઈ. પેહલી તરેહની એટલે બાએન તલાક થઈ. હવે નિકાહ કીધા વગર તેણીને રાખી શકતો નથી. અને જો તલાકની નૈયત નહોતી પણ બીજા અર્થની રૂએ કહ્યું હતું તો તલાક થઈ નહિ. અલબત્ત જો (તેના બોલવાની વિગેરે) ૬૫ ઉપરથી માલમ થઈ જાય કે તલાકજ દેવાની નૈયત હતી પણ હવે તે ખૂડ બોલે છે. તો હવે આરતને તેની સાથે રહેવું નહિ જોઈએ. અને એમજ સમજે કે મને તલાક મળી ગઈ. જેમકે આરતે ધણીને (ગુસ્સામાં) કહ્યું મારો તારો બનાવ બન્યો નહિ મને તલાક દઈ દે. તેણે કહ્યું ઠીક મેં તને છોડી દીધી. આ ઠેકાણે આરતને એમજ સમજવું જોઈએ કે મને તલાક થઈ ગઈ.

૧૮ મસઅલો. કોઈએ ત્રણ વખત કહ્યું કે તને તલાક તલાક તલાક છે ત્યારે તો ત્રણ તલાક થઈ ગઈ. અથવા ગોળગોળ શખ્દોમાં ત્રણવાર કહ્યું ત્યારે પણ ત્રણ તલાક થઈ ગઈ. પણ જો નૈયત એકજ તલાકની છે ફક્ત મજબૂતીને વાસ્તે ત્રણ વખત કહી હતી કે જેથી વાત ખૂબ પાકી થઈ જાય. ત્યારે એકજ તલાક થઈ. પણ આરતને ધણીના મનની વાત તો ખબર નથી તેથી કરીને તેણીનેતો એમજ સમજવું જોઈએ કે ત્રણ તલાકો મને મળી ગઈ.

ધણીને ઘેર જવા પેહલાં તલાક થઈ જવાનું બયાન.

૧૯ મસઅલો. હજી ધણી પાસે જવા નહિ પામી એટલામાં ધણીએ તલાક દઈ દીધી. અથવા ધણીને ઘેર જવું તો થયું પણ હજી ધણી ધણીઆણીમાં એવો એકાંત થયો નહિ જેવો કે શરીરતમાં માતબર છે. જેનું બયાન મેહરના અધ્યાયમાં આવી ચુક્યો છે. અને તેવી રીતે એકઠા થયા પહેલાંજ તલાક દઈ દીધી તો તલાક બાએન થઈ. પછી ગમેતો ખુદલા શખ્દોમાં દીધી હોય. અથવા ગોળગોળ શખ્દોમાં દીધી હોય. એવી આરતને જ્યારે તલાક દેવામાં આવે છે, ત્યારે પહેલીજ તરેહની એટલે બાએન તલાક થાય છે. અને એવી આરતને વાસ્તે તલાકની ઇદત પણ કંઈ નથી. તલાક મળતાની સાથેજ બીજા મરદ જોડે નિકાહ કરી શકે છે, અને એવી આરતને તલાક દીધા પછી હવે બીજા કે ત્રીજા તલાક દેવા નો પણ અખત્યાર (મરદને) નથી. જો દેશે તો (બીજા કે ત્રીજા તલાક) થશે નહિ. અલબત્ત જો પહેલીજ વખત એમ કહી દીએ કે “તને જો તલાક અથવા ત્રણ તલાકો છે” તો જેટલી દીધી છે તેટલી સા થઈ જશે. અને જો એમ કહ્યું કે તને તલાક છે તલાક છે” ત્યારે પણ એવી આરતને એકજ તલાક થશે.

૨૦ મસઅલો. એવી (ઉપરના મસઅલામાં બયાન થયેલી) આરતથી એમ કહ્યું કે “જો તું ફલાણું કામ કરશે તો તલાક છે તલાક છે તલાક છે” અને તેણીએ તે કામ કરી લીધું તો તે કામ કરવાની સાથેજ ત્રણ તલાકો થઈ ગઈ.

૨૧ મસઅલો. અને જો ધણીધણીઆણીમાં એકાંત વાસ થઈ ચુક્યો હોય પછી સોહબત થઈ હોય અથવા હજી

નહિ થઇ હોય એવી ઓરતને ખુલ્લે ખુલ્લા શખ્દોમાં તલાક દેવાથી રજા તલાક થઇ જાય છે. જેમાં નિકાહ કીધા વગર પણ રાખી લેવાનો અખત્યાર રહે છે. અને ગોળગોળ શખ્દો કેહવાથી બાએન તલાક પડે છે. અને ઇદ્દતમાં પણ બેસવું પડશે. ઇદ્દત પૂરી થયા વગર બીજા સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. અને ઇદ્દતની મુદ્દત દરમ્યાન તેણીનો ધણી બીજા અને ત્રીજા તલાક પણ દઈ શકે છે.

ત્રણ તલાકો દેવાનું ખ્યાન.

૨૨ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને ત્રણ તલાકો દઈ દીધી તો હવે તે ઓરત તદ્દન તે મરદને વાસ્તે હરામ થઈ ગઈ. હવે જો (તે ઓરત સાથે) ફરીથી નિકાહ કરે ત્યારે પણ તેણીને તે મરદની સાથે રહેવું હરામ છે. અને એ નિકાહ થયો નથી. ગમેતો ત્રણ તલાકો ખુલ્લા શખ્દોમાં દીધી હોય અથવા ગોળગોળ શખ્દોમાં દીધી હોય સૌનો એકજ હુકમ છે. હવે જો તેજ મરદ સાથે રહેવા ચાહતી હોય અને નિકાહ કરવા માંગે તો તેની માત્ર એકજ રીત છે. તે એ છે કે પેહલાં કોઈ બીજા મરદ સાથે નિકાહ કરીને સોહબત કરાવે પછી જ્યારે તે બીજા મરદ મરી જાય અથવા તલાક દઈદીએ ત્યારે ઇદ્દત પૂરી કરીને પેહલા ધણી સાથે નિકાહ કરી શકે છે. બીજા ધણી કીધા વગર પેહલાં ધણીની સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. જો બીજા ધણી તો કીધો પણ હજી સોહબત કરવા તે પામ્યો નહિ અને તે મરી ગયો. અથવા સોહબત કરવા પેહલાંજ તલાક દઈ દીધી તો એ વાત કંઈ માતખર નથી. પહેલા ધણી સાથે ત્યારેજ નિકાહ થઈ શકે છે કે જ્યારે બીજા ધણીએ સોહબત પણ કીધી હોય. એ સોહબત

કીધા] વગર પહેલા ધણી સાથે નિકાહ દુરસ્ત નથી. ખૂબ સમજ લેશો.

૨૩ મસઅલો. ત્રણ તલાકો એક સાથે દઈ દીધી જેમકે એમ કહી દીધું “તને ત્રણ તલાક” અથવા એમ કહ્યું “તને તલાક છે તલાક છે તલાક છે” અથવા જુદી જુદી ત્રણ તલાકો દીધી; જેમકે એક આજે એક કાલે અને એક પ્રમદહાડે અથવા એક એ મહિનામાં એક બીજા મહિનામાં અને એક તલાક ત્રીજા મહિનામાં એટલે ઇદ્દતની મુદ્દત દરમ્યાન ત્રણ તલાકો દીધી. સૌનો એકજ હુકમ છે. અને સાફ ખુલા શખ્દોમાં તલાક દઈને ફરી રોકી રાખવાનો અખત્યાર ત્યારેજ હોય છે કે જ્યારે ત્રણ તલાકો નહિ દીધી હોય. ફક્ત એક કે બે તલાકો દીધાં. જ્યારે ત્રણ તલાકો દીધી ત્યારે કંઈ હવે થઈ શકતું નથી.

૨૪ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને એક તલાક રજા દીધી ફરી ધણી રાજ થઈ ગયો. અને તેણીને રોકી રાખી ફરી બેચાર વરસ પછી કોઈ વાતખર ગુસ્સે થયો ત્યારે એક રજા તલાક બીજા દીધી જેમાં રોકી રાખવાનો (મરદને) અખત્યાર હોય છે. ફરી જ્યારે ગુસ્સો જતો રહ્યો તો તેણીને રોકી રાખી અને જવા દીધી નહિ. એ બે તલાકો થઈ ગઈ હવે એ પછી જો એક તલાક બીજા દઈ દેશે ત્યારે તો ત્રણ પુરી થઈ જશે. અને તેનો તેજ હુકમ થશે જે અમે હમણા ખ્યાન કીધો; કે બીજા ધણી કીધા વિના તે મરદ સાથે નિકાહ થઈ શકતા નથી. એવીજ રીતે જો કોઈએ બાએન તલાક દીધી, જેમાં રોકી રાખવાનો અખત્યાર રહેતો નથી, નિકાહ ટુટી જાય છે. ફરી

ચસ્તાવા લાગ્યો અને ધણી ધણીઆણીએ રાજી થઈને ફરીથી નિકાહ પઢાવી લીધા કેટલાક વખત પછી ફરી ગુસ્સો આગ્યો અને એક બાએન તલાક દઈ દીધી, અને ગુસ્સો ઉતરી ગયા પછી ફરી નિકાહ પઢાવી લીધા એ બે તલાકો થઈ હવે ત્રીજી વખતે બે તલાક દેશે તો ફરી તેજ હુકમ છે કે બીજો ધણી કીધા વગર તેની સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી.

૨૫ મસઅલો. બે બીજા મરદ સાથે એવી શરતથી નિકાહ થયો કે સોહબત કીધા પછી છોડી દેશે. તો એવા કોલકરારનો કંઈ પણ ભરોસો નથી. તેને અખત્યાર છે ગમે તો છોડી દીએ અથવા નહિ છોડે, અને જ્યારે ચાહે ત્યારે છોડે. અને એવા કોલ કરાર સાથે નિકાહ કરવા બહુ મોટો ગુનો અને હરામ છે. ખોદા તઆલાના તરફથી લાનત થાય છે. પણ નિકાહ થઈ જાય છે. ત્યારે બે એ નિકાહ પછી પાછલા ધણીએ (જેણે એવી ખરાબ રીતે નિકાહ કીધા હતા તેણે) સોહબત કરીને છોડી દીધી અથવા તે મરી ગયો તો આગલા ધણીને વાસ્તે તેણી હલાલ થઈ જશે.

કોઈ શરતથી તલાક દેવાનું બયાન

૨૬ મસઅલો. નિકાહ કરવા પેહલાં કોઈ ઓરતને કહયું કે બે હું તારી સાથે નિકાહ કરૂં તો તને તલાક છે. તો જ્યારે તે ઓરત સાથે નિકાહ કરશે ત્યારે નિકાહ કરવાની સાથેજ બાએન તલાક થઈ જશે. હવે ફરીથી નિકાહ કીધા વગર તેણીને સખી શકતો નથી. અને બે એમ કહયું હોય કે બે તારી સાથે નિકાહ કરૂં તો તને બે તલાક છે. ત્યારે બે તલાક બાએન થઈ જશે. અને બે ત્રણ તલાક કહી હતી

તો ત્રણે થઈ ગઈ. અને હવે મોગેદ્દેઓ તલાક થઈ ગઈ.

૨૭ મસઅલો. નિકાહ થતાની સાથેજ જ્યારે તેણીને તલાક થઈ ત્યારે તેણે તે ઓરત સાથેજ ફરીથી નિકાહ કરી લીધા તો હવે તે બીજા નિકાહ કરવાથી તલાક થશે નહિ. પણ બે એમ કહયું હોય કે જેટલી વખત તારી સાથે નિકાહ કરૂં તેટલી દરેક વખતે તને તલાક છે. ત્યારે તો જ્યારે નિકાહ કરશે ત્યારે દરેક વખતે તલાક થતી જશે. હવે એવી ઓરતને રાખવાનો કોઈ પણ રસ્તો નથી. બીજો ધણી કરીને બે ફરીથી એ ધણી સાથે નિકાહ કરશે ત્યારે પણ તલાક થઈ જશે.

૨૮ મસઅલો. કોઈએ કહયું કે જે ઓરત સાથે હું નિકાહ કરૂં તેણીને તલાક. ત્યારે જે કોઈ ઓરત સાથે નિકાહ કરશે તેણીને તલાક થઈ જશે. અલબત્ત બે તલાક થઈ ગયા પછી બે ફરી તેજ ઓરત સાથે નિકાહ કરી લીધા તો તલાક થઈ નહિ.

૨૯ મસઅલો. કોઈ એવી ઓરતને કે જેની સાથે હજી નિકાહ કીધા નથી એવી રીતે કહયું કે બે તું ફલાણું કામ કરશે તો તને તલાક છે એમ કેહવું કંઈ પણ માતખર નથી. બે તેણીની સાથે નિકાહ કરી લીધા અને નિકાહ થયા પછી તેણીએ તેજ કામ કીધું ત્યારે પણ તલાક થઈ નહીં કેમકે જે ઓરત હજી નિકાહમાં દાખલ થઈ નથી તેણીને તલાક દેવાની એજ રીત છે કે એમ કહે કે બે તારી સાથે નિકાહ કરૂં તો તને તલાક છે. બીજી કોઈ પણ રીતે તલાક થઈ શકતી નથી.

૩૦ મસઅલો. અને બે પોતાની ઓરતને કહ્યું કે બે તું ફલાણું કામ કરશે

તો તને તલાક છે. જો તું મારી પાસેથી જાય તો તને તલાક છે. જો તું એ ઘરમાં જાયતો તને તલાક છે. અથવા કોઈ બીજી વાત થવાથી તલાક દીધી તો જ્યારે તેવું કામ કરશે તો તલાક થઈ જશે. અને જો નહિ કરશે તો થશે નહિ. અને (એવી રીતે તલાક થવાથી) રજઈ તલાક પડશે જેમાં વગર નિકાહ કીધે રોકી રાખવાનો (મરદને) અખત્યાર હોય છે. અલબત્ત જો તે મરદ કોઈ ગોળગોળ શબ્દો કેહતે, જેમકે એમ કહે કે જો તું ફલાણું કામ કરશે તો મારી સાથે તારે કંઈ સંબંધ નથી. જ્યારે તેવું કામ કરશે ત્યારે બાઅન તલાક થશે. પણ તેમાં શરત એછે કે તે શબ્દો કેહતી વખતે મરદની નીયત તલાક દેવાની હોય.

૩૧ મસઅલો. જો એમ કહ્યું કે ફલાણું કામ જો તું કરે તો તને એ તલાક છે. અથવા ત્રણ તલાક છે. તો જેટલી તલાકો કેહશે તેટલી થશે.

૩૨ મસઅલો. પોતાની ઓરતથી કહ્યું હતું કે જોતું આ ઘરમાં જશે તો તને તલાક છે. અને તે ચાલી ગઈ અને તલાક થઈ ગઈ. ફરી ઈફત પૂરી થાય તે પેહલાં તે મરદે તેણીને રોકી રાખી અથવા ફરીથી નિકાહ કરી લીધા; તો હવે ફરીથી તેજ ઘરમાં જવાથી તલાક થશે નહિ. અલબત્ત જો એમ કહ્યું હોય કે જેટલી વખત તું તે ઘરમાં જશે તેટલી વખત તને તલાક છે; અથવા એમ કહ્યું કે જ્યારે પણ તું તે ઘરમાં જાય દરેકે દરેક વખત તને તલાક છે. તો એવી હાલતમાં ઈફતની મુદત દરમ્યાન (રોકવાથી) અથવા ફરીથી નિકાહ કરવા પછી પણ બીજી વખતે તેજ ઘરમાં જવાથી બીજી તલાક

થઈ ગઈ. ફરી ઈફત દરમ્યાન [રોકવાથી] અથવા ત્રીજી વખતે નિકાહ કીધા પછી જો ત્રીજી વખત તે ઘરમાં તેણીનું જવું થાય તો ત્રીજી તલાક થઈ જશે. હવે ત્રીજી તલાક પછી તેણીની સાથે નિકાહ કરવા દુરસ્ત નથી. અલબત્ત જો બીજો ધણી કીધા પછી ફરી તેણીએ તેજ આગલા ધણી સાથે નિકાહ કીધા તો હવે તેજ ઘરમાં જવાથી તલાક થશે નહિ.

૩૩ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને કહ્યું કે જો તું ફલાણું કામ કરે તો તને તલાક છે. હજી તેણીએ તે કામ કીધું નહોતું તે પેહલાં તે મરદે પોતાના તરફથી એક તલાક દઈ દીધી. અને કેટલીક મુદત પછી ફરી તેજ ઓરત સાથે નિકાહ કીધા. અને એ નિકાહ પછી તેણીએ તેજ કામ કીધું તો ફરી તલાક થઈ ગઈ. અલબત્ત જો તલાક મર્યા પછી અને ઈફત પૂરી થયા પછી મચકૂર નિકાહ થાય તે પેહલાં જો તેણીએ તેજ કામ કરી લીધું હોય તો હવે મચકૂર નિકાહ જે ફરીથી કરવામાં આવ્યા છે તે નિકાહ પછી તે કામ કરવાથી તલાક થશે નહિ. અને જો તલાક મર્યા પછી ઈફતની મુદત દરમ્યાનજ તેણીએ તેજ કામ કીધું હોય ત્યારે પણ બીજી તલાક થઈ ગઈ.

૩૪ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને કહ્યું કે જો તને હેઝ આવે તો તને તલાક છે. તે પછી તેણીએ (હેઝનું) લોહી જોયું તો હમણાંથી તલાકનો હુકમ લાગુ પડશે નહિ પણ જ્યારે પૂરા ત્રણ દહાડા અને ત્રણ રાતો વીતી જશે ત્યારે એ હુકમ લાગુ પડશે કે જ્યારથી લોહી આવ્યું હતું તેજ વખતથી તલાક થઈ ગઈ હતી. અને જો એમ કહ્યું હોય કે જ્યારે તને

એક હેઝ આવે ત્યારે તને તલાક તો હેઝ આવીને બંધ થાય ત્યારે તલાક થશે.

૩૫ મસઅલો. જો કોઈએ પોતાની ઓરતથી કહ્યું કે જો તું રોજો રાખે તો તને તલાક છે. તો રોજો રાખતાની સાથે જ તરત તલાક થઈ ગઈ. અલબત્ત જો એમ કહ્યું કે જો તું એક રોજો રાખે અથવા આખા દહાડાનો રોજો રાખે તો તને તલાક, ત્યારે રોજો પૂરો થાય ત્યારે તલાક થશે. જો રોજો તોડી નાંખે તો તલાક થશે નહિ.

૩૬ મસઅલો. ઓરતે ઘરથી બાહર જવાનો ઇરાદો કીધો મરદે કહ્યું હુમળા નહિ બા. ઓરતે માન્યું નહિ. તેથી મરદે કહ્યું અગર તું બાહર જાય તો તને તલાક છે. તો એનો હુકમ એછે કે જો તેજ વખતે બાહર જશે તો તલાક પડશે. અને જો તેજ વખતે બાહર નહિ ગઈ અને કેટલીક વાર રહીને ગઈ તો તલાક થશે નહિ. કેમકે તે (મરદ)નો મતલબ એજ હતો કે હુમળા નહિ જાય ફરી રહીને જાય. એ મતલબ નથી કે આખી ઉમર જતીજ નહિ.

૩૭ મસઅલો. કોઈએ એમ કહ્યું કે જો દહાડે તારી સાથે નિકાહ કરું તને તલાક છે ફરી રાતની વખતે નિકાહ કીધા ત્યારે પણ તલાક પડી ગઈ. કેમકે વાતચીતમાં તેનો મતલબ એછે કે જો વખતે તારી સાથે નિકાહ કરું તને તલાક છે.

બીમાર તલાક દીએ તેનું બયાન.

૩૮ મસઅલો. બીમારીની હાલતમાં કોઈએ પોતાની ઓરતને તલાક દીધી ફરી ઓરતની ઇફત પૂરી થઈ નહિ હતી તે પહેલાં તે મરદ તેજ બીમારીમાં મરી ગયો.

ત્યારે ધણીના માલમાંથી ઓરતને જેટલો ભાગ પોહાંચે છે તેટલો વારસો તે ઓરતને પણ મળશે. પછી ગમેતો એક તલાક દીધી હોય અથવા બે ત્રણ, અને ગમેતો રજઈ તલાક દીધી હોય અથવા બાએન સોનો એકજ હુકમ છે. જો ઇફત પૂરી થઈ રહી ત્યારે ધણી મરી ગયો તો વારસો તેણીને મળશે નહિ. એવીજ રીતે જો ધણી તેજ બીમારીમાં (કે જેમાં તેણે તેણીને તલાક દીધી હતી) મુજરી નહિ ગયો પણ તે બીમારીમાંથી સારો થઈને પછી મોટો થઈને મરી ગયો, ત્યારે પણ તેણી વારસાની હકદાર નથી. પછી ગમે તો ઇફત પૂરી થઈ ગઈ હોય અથવા પૂરી નહિ થઈ હોય.

૩૯ મસઅલો. ઓરતે તલાક માંગી હતી તેથી મરદે તલાક દીધી ત્યારે પણ ઓરતને વારસો મળશે નહિ. પછી ગમે તો (ધણી) ઇફતની મુફત દરમ્યાન મરી જાય અથવા ઇફત પછી મરે. બાનેનો એકજ હુકમ છે. અલબત્ત જો તલાક રજઈ દીધી હોય અને ઇફતની અંદર મરે તો વારસો તેણીને મળશે.

૪૦ મસઅલો. બીમારીની હાલતમાં ઓરતથી કહ્યું કે જો તું ઘરથી બહાર જાય તો તને બાએન તલાક છે. ફરી ઓરત બાહર ગઈ અને બાએન તલાક પડી ગઈ. તો એવી હાલતમાં તેણીને હિસ્સો (તેણીના ધણીના માલમાંથી) મળશે નહિ. કેમકે તેણી એ જાણી જાઈને પોતે એવું કામ કેમ કીધું કે જેથી તલાક થઈ. અને જો એમ કહ્યું કે જો તું આવું ખાય તો તને બાએન તલાક છે, અથવા એમ કહ્યું કે તું જો નમાઝ પઢે તો તને બાએન તલાક છે. એવી હાલતમાં જો તે મરદ ઇફત દરમ્યાન મ-

રી જાય તો ઓરતને હિસ્સો મળશે કેમકે ઓરતના અખત્યારથી તલાક થઈ નહિ. કેમકે ખાવું અને નમાઝ પઢવી એ જરૂરની વસ્તુ છે તેવા કામોને તેણી કેવી રીતે છોડી શકતે. અને જો રજઈ તલાક દીધી હોય તો પેહલાં લખેલી હાલતમાં પણ વારસો મળી શકશે. મતલબ કે રજઈ તલાક દીધી હોય તો દરેક હાલતમાં, જો તે મરદ ઇદત દરમ્યાન મરી જાય તો ઓરતને વારસો મળે છે.

૪૧ મસઅલો. કોઈ સારા તંદુરસ્ત આદમીએ (પોતાની ઓરતને) કહ્યું કે જ્યારે તું ઘરથી બહાર નીકળે તો તને બાએન તલાક છે. ફરી જે વખતે તેણી ઘરથી બહાર નીકળી તે વખતે તે મરદ માંદો હતો અને તેજ બીમારીમાં ઇદત દરમ્યાન મરી ગયો ત્યારે પણ તેણીને વારસો મળશે નહિ.

૪૨ મસઅલો. તંદુરસ્તીની હાલતમાં કોઈએ કહ્યું કે જ્યારે તારો (ઓરતનો) બાપ સફરથી આવેતો તને બાએન તલાક છે. જ્યારે તેણીનો બાપ પરદેશથી આવ્યો ત્યારે તે મરદ બીમાર હતો. અને તેજ બીમારીમાં મરી ગયો ત્યારે તેણીને વારસો મળશે નહિ. અને જો બીમારીની હાલતમાં મચકૂર વાત તેણે કહી હતી અને તેણીની ઇદત દરમ્યાન તે મરી ગયો તો તેણીને વારસો મળશે.

રજઈ તલાક દીધા પછી ઓરતને રોકી રાખવાનું બયાન.

૪૩ મસઅલો. જ્યારે કોઈએ એક તલાક અથવા બે તલાકો રજઈ દીધી, ત્યારે ઇદત પૂરી થાય તે પેહલાં મરદને અખત્યાર છે કે પોતાની ઓરતને રોકી રાખે ફરીથી નિ-

કાહ કરવાની જરૂર નથી. પછી ઓરત રાજી હોય અથવા નહોય તેણીને કંઈ અખત્યાર નથી. જો ત્રણ તલાકો દીધી હોય તો તેનો હુકમ ઉપર બયાન થઈ ચુક્યો. તેમાં મચકૂર અખત્યાર રહેતો નથી.

૪૪ મસઅલો. રજઅત કરવી એટલે ઓરતને રોકી રાખવાની રીત એ છે કે પોતાને મોઢે ખુલ્લે ખુલ્લું કહી દીએ કે હું તને ફરી રાખું છું તને છોડીશ નહિ. અથવા એમ કહે કે હું તલાકથી ફરું છું. અથવા ઓરતથી કહ્યું નહિ પણ કોઈ બીજાથી કહ્યું કે મેં મારી ઓરતને ફરી રાખી લીધી. અને તલાકથી ફરી ગયો ફક્ત એટલુંજ કેહવાથી તે ઓરત પાછી તેની ઓરત થઈ ગઈ. અથવા મોઢે કંઈ કહ્યું નહિ, પણ તેણીની સાથે સોહબત કીધી અથવા તેણીને ચુંબન કીધું અથવા બુવાનીના જુસ્સાથી તેણીને અડક્યો તો એમાંથી એક પણ કામ કરવાથી તેણી તેની ઓરત થઈ ગઈ ફરીથી નિકાહ કરવાની જરૂર નથી.

૪૫ મસઅલો. જ્યારે ઓરતને રોકી રાખવાનું મન હોય તો બેહતર વાત એ છે કે જે ચાર માણસોને ગવાહ બનાવી લીએ. કે રખેને કઢાચ કંઈ ખટપટ આવી પડે તો કોઈ ઇનકાર કરી શકે નહિ. અગર કોઈને ગવાહ બનાવ્યા નહિ. પોતે એકલાજ એમ કરી લીધું ત્યારે પણ દુરસ્ત છે. મતલબતો હાંસલ થઈ ગઈ.

૪૬ મસઅલો. જો ઓરતની ઇદત ગુજરી ગઈ ત્યારે એમ કરવા માંગે તો કંઈ થઈ શકતું નથી. હવે જો ઓરત કબૂલ રાખે અને રાજી હોય તો ફરીથી નિકાહ કરવા પડશે. નિકાહ કીધા વગર રાખી શકતો નથી. જો તે રાખવા ચાહે તો પણ ઓરતને તેની પાસે રહેવું દુરસ્ત નથી.

૪૭ મસઅલો. જે ઓરતને હૈઝ આવતો હોય તેણીને વાસ્તે તલાકની ઇફત ત્રણ હૈઝ છે. જ્યારે ત્રણ હૈઝ પૂરા થયા ત્યારે ઇફત પૂરી થઈ ગઈ. જ્યારે એ વાત સમજી ગયા ત્યારે હવે બાણુવું બેઠાંએ કે લીને હૈઝ પૂરા દસ દહાડા સુધી આવ્યો હોય ત્યારે તો જે વખતે ખૂન બંધ થયો અને દસ દહાડા પૂરા થયા તેજ વખતે ઇફત પૂરી થઈ. અને મરદને રોકી રાખવાનો જે અખત્યાર હતો તે જતો રહ્યો. પછી ગમે તો ઓરતે ગુસલ કરી લીધો હોય અથવા નહિ કીધો હોય. એ વાત કંઈ પણ માતખર નથી (કે તેણીએ હજી ગુસલ કીધો નથી ત્યારે હજી તેણીને રોકવાનો વખત બાકી છે). અને જે ત્રીણું હૈઝ દસ દહાડા કરતાં ઓછા દહાડા આવ્યું અને ખૂન બંધ થઈ ગયું અને ઓરતે હજી ગુસલ કીધું નથી. અને કોઈ નમાઝ પણ હજી તેણી ઉપર વાજેબ થઈ નથી, તો હજી મરદનો અખત્યાર બાકી છે. હજી પણ જે પોતાના (તલાક દેવાના) ઇરાદાથી ફરી જશે તો તેણી ફરીથી તેની ઓરત થઈ જશે. અલગત જે ખૂન બંધ થયા પછી તેણીએ ગુસલ કરી લીધો અથવા ગુસલ તો કીધો નહિ પણ એક નમાઝનો વખત ગુજરી ગયો એટલે એક નમાઝની કઝા તેણીને માથે વાજેબ થઈ ગઈ તો મચકુર બંને હાલતોમાં મરદનો અખત્યાર જતો રહ્યો હવે નિકાહ કીધા વગર રાખી શકતો નથી.

૪૮ મસઅલો. જે ઓરત સાથે હજી સોહબત કીધી નથી અને તેણી સાથે એકાંતમાં પણ તે મરદ રહ્યો નથી તેણીને એક તલાક દેવાથી મરદને રોકી રાખવાનો તેણીપર અખત્યાર રહેતો નથી કેમકે તેણીને જે તલાક દેવાય તે બાએન તલાક-

જ થાય છે. જેમકે ઉપર બયાન થઈ ચુક્યું. એને સારી રીતે યાદ રાખો.

૪૯ મસઅલો. જે બંને એક ઠેકાણે એકાંતમાં તો રહ્યા પણ મરદ કહે છે કે મેં સોહબત કીધી નથી. ફરી એવી કબૂલાત પછી તલાક દીધી તો હવે તે તલાકથી ફરવાનો અખત્યાર (મરદ)ને નથી.

૫૦ મસઅલો. જે ઓરતને એક કે બે તલાકો રજઈ મળી ચુકી હોય જેમાં મરદને તલાકથી ફરી જવાનો અખત્યાર હોય છે એવી ઓરતને બેઠાંએ કે સારી રીતે શણગાર કરીને હમેશ રહ્યા કરે કે રખેને ધણીનું મન તેણીની તરફ વળી જાય અને તલાકથી ફરી જાય. અને ધણીનો ઇરાદો જે તલાકથી ફરવાનો નહિ હોય તો તે મરદને બેઠાંએ કે જ્યારે ઘરમાં આવે ત્યારે ખાંસી ખાંખારીને આવે કે જેથી તેણીના શરીરનો ભાગ જે કંઈ ખુલ્લો હોય તો તેણી ઢાંકી લીએ, અને કોઈ નાદુરસ્ત જગ્યા પર નજર પડે નહિ. અને જ્યારે ઇફત પૂરી થઈ જાય તો ઓરત કોઈ બીજે ઠેકાણે જઈને રહે.

૫૧ મસઅલો. જે હજી તલાકથી ફર્યો (રજઅત કીધી) નહોય તો તે ઓરતને પોતાની સાથે સફરમાં લઈ જવું જાયઝ નથી. અને તે ઓરતને તે મરદની સાથે જવું પણ દુરસ્ત નથી.

૫૨ મસઅલો. જે ઓરતને એક કે બે બાએન તલાક ઇફત દીધી જેમાં રોકી રાખવાનો અખત્યાર નથી. તેનો હુકમ એ છે કે જે કોઈ બીજા મરદ સાથે નિકાહ કરવા ચાહે તો ઇફત પછી નિકાહ કરે ઇફત દરમ્યાન નિકાહ દુરસ્ત નથી. અને જે તેજ મરદ સાથે નિકાહ કરવા રાજી હોય તો ઇફત દરમ્યાન પણ થઈ શકે છે.

(ઇલા) ઓરતની પાસે નહિ જ-
વાની કસમ ખાવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જેણે સમ ખાધા અને એમ કહ્યું કે ખોદાની કસમ હવે સોહ-
બત કરીશ નહિ. ખોદાના સમ તારી સાથે
કદી સોહબત કરીશ નહિ. હું સમ ખાઉં
છું કે તારી સાથે સોહબત કરીશ નહિ,
અથવા કોઈ બીજી રીતે કહ્યું તો તેનો
હુકમ એ છે કે જો તેણે સોહબત કીધી
નહિ. તો ચાર મહિના (એવી કસમ ખાધા
ને) ગુજરી ગયા બાદ ઓરતને બાએન
તલાક થઈ જશે. હવે નિકાહ કીધા વગર
ધણીધણીઆણી તરીએ તેઓ રહી શકતા
નથી. અને જો ચાર મહિના દરમ્યાનજ
પોતાની કસમ તોડી નાંખી અને અને સો-
હબત કરી લીધી તો તલાક થશે નહિ.
અલબત્ત કસમ તોડવાનો કફારો દેવો પ-
ડશે. એવી રીતે કસમ ખાવાને શરએ શ-
રીફમાં ઇલા કહે છે.

૨ મસઅલો. હમેશને વાસ્તે સોહબત
નહિ કરવાની કસમ ખાધી નહિ, પણ માત્ર
ચારજ મહિનાને વાસ્તે સોગંદ ખાધા અને
એમ કહ્યું કે ખોદાના સમ ચાર મહિના
સુધી હું તારી સાથે સોહબત કરીશ નહિ
તો એનાથી પણ ઇલા થઈ ગયો. એનો
પણ એજ હુકમ છે કે જો ચાર મહિના
સુધી સોહબત કરશે નહિ. તો બાએન ત-
લાક પડી જશે. અને જો ચાર મહિના
પૂરા થાય તે પહેલાં સોહબત કરીલે તો
કસમનો કફારો દીએ. અને કસમના કફારા-
નું બયાન ત્રીજા ભાગમાં લખેલો છે.

૩ મસઅલો. જો ચાર મહિનાથી ઓછી
મુદતને વાસ્તે સમ ખાધા તો એવાત કંઈ
માતબર નથી. તેથી ઇલા થશે નહિ ચાર
મહિનાથી એક દિવસ ઓછાની જો

કસમ ખાધી ત્યારે પણ ઇલા થશે
નહિ. અલબત્ત જેટલા દિવસના સમ ખા-
ધા છે તેટલા દહાડા પૂરા થાય તે પહેલાં જો
સોહબત કરશે તો કસમ તોડવાનો કફારો
દેવો પડશે અને જો સોહબત કીધી નહિ તો
ઓરતને તલાક થશે નહિ. અને કસમ પણ
પૂરી થઈ જશે.

૪ મસઅલો. કોઈએ ફક્ત ચાર મહિ-
નાનેજ વાસ્તે સમ ખાધા ફરી પોતાની કસમ
તોડી નહિ. તેથી કરીને ચાર મહિના પછી
તલાક થઈ ગઈ. અને તલાક પછી તેજ
મરદ સાથે નિકાહ થઈ ગયા તો હવે એ
નિકાહ પછી જો ચાર મહિના સુધી સોહ-
બત કરે નહિ તો કંઈ હરકત નથી. અને
હમેશને વાસ્તે સમ ખાધા અથવા એમ કહી
દીધું કે હું કસમ ખાઉં છું કે હવે તારી
સાથે સોહબત કરીશ નહિ. અથવા એમ
કહ્યું કે ખોદાના સોગન તારી સાથે કદી
સોહબત કરીશ નહિ. ફરી પોતાની કસમ
તોડી નહિ. અને ચાર મહિના પછી તલાક
થઈ ગઈ. તે પછી ફરી તેણીનીજ સાથે
નિકાહ કરી લીધા. અને નિકાહ પછી ફરી
ચાર મહિના સુધી સોહબત કીધી નહિ.
તો હવે બીજી તલાક પડી ગઈ. જો ત્રીજી
વખત ફરી તેણીની સાથે નિકાહ કીધા તો
તેનો પણ એજ હુકમ છે. એ નિકાહ
પછી પણ જો ચાર મહિના સુધી સોહબત
કરશે નહિ તો ત્રીજી તલાક પડી જશે.
અને હવે બીજો ધણી કીધા વગર એ
ધણી સાથે નિકાહ પણ થઈ શકશે નહિ.
અલબત્ત જો બીજા કે ત્રીજા નિકાહ પછી
સોહબત કરી લેતે તો કસમ ફરી જતે
અને હવે કદી તલાક થતે નહિ. પણ કસમ
તોડવાનો કફારો દેવો પડતે.

૫ મસઅલો. જો એવી રીતે એક પછી
એક ત્રણ નિકાહો પછી લણ તલાકો થઈ

ગઈ, તે પછી ચોરતે બીજો ધણી કરી લીધો. જ્યારે તેને છોડી દીધો તો ઇદત પૂરી કીધા પછી ફરી તેજ પહેલા ધણી સાથે નિકાહ કરી લીધો. અને તેણે ફરી સોહબત કીધી નહિ. તો હવે તલાક થશે નહિ. પછી ગમે તે વખત સુધી સોહબત નહિ કરે. પણ જ્યારે પણ સોહબત કરશે તો સોગનનો કફારો દેવો પડશે. કેમકે સમ તો એમ ખાધા હતા કે કદી સોહબત કરીશ નહિ તે દૂટી ગયા.

૬ મસઅલો. જો ચોરતે બાએન તલાક દીધી ફરી તેણીની સાથે સોહબત નહિ કરવાની કસમ ખાધી તે ઇલા થયો નહિ. હવે ફરીથી નિકાહ કીધા પછી જો સોહબત નહિ કરે તો તલાક થશે નહિ. પણ જ્યારે સોહબત કરશે તો સમ તોડવાનો કફારો દેવો પડશે. અને જો રજઘ તલાક દીધા પછી ઇદત દરમ્યાન એવી કસમ ખાધી તો ઇલા થઈ ગયો. હવે જો રજઘત કરીલે અને સોહબત કરે નહિ તો ચાર મહિના પછી તલાક થઈ જશે. અને જો સોહબત કરશે તો સમ ખાવાનો કફારો દેવો પડશે.

૭ મસઅલો. જોદાના સમ નહિ ખાધા પણ એમ કહ્યું કે જો તારી સાથે સોહબત કરું તો તને તલાક છે. ત્યારે પણ ઇલા થઈ ગયો. સોહબત કરશે તો રજઘ તલાક થઈ જશે. અને કસમ (તોડવાનો) કફારો એવી હાલતમાં દેવો પડશે નહિ. અને જો સોહબત નહિ કીધી તો ચાર મહિના પછી તલાક બાએન થઈ જશે. અને જો એમ કહ્યું કે જો તારી સાથે સોહબત કરું તો મારે માથે એક હજ છે અથવા એક રાત્રી છે, અથવા એક રૂપીઆની ખેરાત છે, અથવા એક કુર્બાની છે. તો એ તમામ હાલ-

તોમાં પણ ઇલા થઈ જશે. જો સોહબત કરશે તો જે વાત કહી છે તે કરવી પડશે. અને કફારો દેવો પડશે નહિ. અને જો સોહબત નહિ કીધી તો ચાર મહિના પછી તલાક થઈ જશે.

ખોલઅનુ ખયાન.

૧ મસઅલો. જો ધણી ધણીયાણીમાં કોઈ તરેહથી બનાવ નહિ થઈ શકે અને મરદ તલાક પણ નહિ દેતો હોય તો ચોરતને બચત છે કે કંઈ માલ દઈને અથવા પોતાની મેહર દઈને પોતાના ધણીથી કહે કે એટલા રૂપીઆ લઈને મારી બતને છોડી દે અથવા એમ કહે કે જે મારી મેહર તારાપર લેણી છે તેના બદલામાં મારી આતને છોડી દે. એના જવાબમાં મરદ કહે કે મેં છોડી દીધી તો એથી એક બાએન તલાક થઈ ગઈ. મરદને રાત્રી રાખવાનો અખત્યાર નથી. અલબત્ત જો મરદે તેજ ઠેકાણે બેસીને જવાબ નહિ દીધો પણ ઉભો થઈ ગયો. અથવા મરદતો ઉભો થયો નથી પણ ચોરત ઉભી થઈ ગઈ. ત્યારે મરદે કહ્યું “ ઠીક છે, મેં છોડી દીધી ” તો એથી કંઈ થયું નથી. જવાબ સવાલ બન્ને એકજ ઠેકાણે થવા જોઈએ એવી રીતે પોતાની આત (ધણીના કબજામાંથી) છોડવાને ખોલઅન કહે છે.

૨ મસઅલો. મરદે કહ્યું મેં તારાથી ખોલઅન કીધો. ચોરતે કહ્યું મેં કબૂલ કીધો તો ખોલઅન થઈ ગયો. અલબત્ત અગર ચોરતે તેજ ઠેકાણે જવાબ નહીં દીધો હોય ત્યાંથી ઉભી થઈ ગઈ હોય અથવા ચોરતે કબૂલ નહિ કીધું તો કંઈ થયું નથી. પણ જો ચોરત પોતાની જગ્યાએ બેસી રહી અને મરદ એમ

કહીને ઉભો થઈ ગયો. અને ઓરતે તેના ઉઠવા પછી કબૂલ કીધું ત્યારે પણ ખોલઅ થઈ ગયો.

૩ મસઅલો. મરદે ફકત એટલું કહ્યું કે મેં તારાથી ખોલઅ કીધો અને ઓરતે કબૂલ કીધો. રૂપીયા પૈસાની વાતચીત, નહિ મરદે કીધી અને નહિ ઓરતે, ત્યારે પણ મરદનો જે હુક ઓરત પર છે અને ઓરતનો જે હુક મરદ પર છે સૌ માફ થઈ ગયા. જો મરદને માથે મેહર બાકી હોય તો તેપણ માફ થઈ ગઈ અને જો ઓરતને (મેહર) મળી ચુકી હોય તો ઠીકજ છે. હવે તે પાછી લેવી વાજેબ નથી. અલબત્ત ઇદત પૂરી થાય ત્યાં સુધીનું ખાણું કપડું અને રેહવાનું મકાન દેવું પડશે. પણ જો ઓરતે કહી દીધું હોય કે ઇદતનું ખાણું કપડું અને રેહવાનું મકાન પણ તારાથી લઈશ નહિ તો તેપણ માફ થઈ ગયાં.

૪ મસઅલો. અને તેની સાથે કંઈ માલ વિશે પણ કહી દીધું જેમકે એમ કહ્યું કે સૌ રૂપીયાના બદલામાં મેં તારી સાથે ખોલઅ કીધો. ફરીઓરતે કબૂલ કરી લીધો તો ખોલઅ થઈ ગયો. હવે ઓરતને માથે સૌ રૂપીયા દેવા વાજેબ થઈ ગયા. પોતાની મેહર મેળવી ચુકી હોય તો પણ સૌ રૂપીયા દેવા પડશે. અને જો મેહર હજી મળી નહિ હોય ત્યારે પણ દેવા પડશે. અને મેહર પણ મળશે નહિ. કેમકે ખોલઅના સબબથી તે માફ થઈ ગઈ.

૫ મસઅલો. ખોલઅમાં જો મરદનો કસૂર હોય તો મરદને માલ કે રૂપીયા કે જે મેહર મરદને માથે દેવાની બાકી હોય તે બદલામાં ખોલઅ કરવો મોટો ગુનો છે, અને હરામ છે. જો કંઈ માલ લીધો તો

તેને પોતાના ખરચમાં લેવો પણ હરામ છે. અને જો ઓરતનોજ કસૂર હોય તો જેટલી મેહર દીધી હોય તેના કરતાં વધારે માલ લેવું નહિ જોઈએ. ફકત મેહરનાજ બદલામાં ખોલઅ કરી લીધો. જો મેહર કરતાં વધારે લીધું તોપણ ઠીક છે. ખોટું તો થયું પણ એનો કંઈ ગુનો નથી.

૬ મસઅલો. ઓરત ખોલઅ કરવાપર રાજી નહિ હતી. મરદે તેણીપર જોરબુલમ કીધો, અને ખોલઅ કરવા કબૂલ કરાવ્યું એટલે મારીને અથવા ધમકાવીને ખોલઅ કરાવ્યો તો તલાક થઈ ગઈ પણ ઓરતપર માલ વાજેબ નથી. અને જો મરદને માથે મેહર બાકી હોય તો તે પણ માફ થયો નહિ.

૭ મસઅલો. એ સૌ મસફૂર વાતો તે વખતે છે કે જ્યારે ખોલઅનો શબ્દ કહ્યો અથવા. (ઓરતે) એમ કહ્યું હોય કે સૌ રૂપીયા અથવા હજાર રૂપીયાના બદલામાં મારી બનને છોડી દે. અથવા એમ કહ્યું હોય કે મારી મેહરના બદલામાં મને છોડી દે. અને જો એમ નહિ કહ્યું પણ (ઓરતે) તલાકનો શબ્દ કહ્યો કે સૌ રૂપીયાના બદલામાં મને તલાક દઈ દે. તો તેને ખોલઅ કેહયું નહિ. જો મરદે તે માલના બદલામાં તલાક દઈ દીધી, તો ખાએન એક તલાક થઈ ગઈ. અને તેમાં કોઈ હુક માફ થયો નહિ એટલે મરદ ઉપર ઓરતના જે હુક હતા તે માફ થયા નહિ તેમજ ઓરતપર મરદના જે હુકો હતા તે પણ માફ થયા નહિ. ઓરત તે મેહરનો દાવો કરી શકે છે. અને મરદ એ સૌ રૂપીયા ઓરત પાસેથી લઈ શકશે.

૮ મસઅલો. મરદે કહ્યું કે મેં સૌ રૂપીયાના બદલામાં તલાક દીધી, ત્યારે જો

ઓરત તે તલાકને કબૂલ રાખશે તોજ તલાક થશે. જો કબૂલ નહિ રાખે તો એક તલાક બાએન પડશે. પણ જો જગ્યા બદલાઈ ગયા પછી કબૂલ રાખી તો તલાક થશે નહિ.

૯ મસઅલો. ઓરતે કહયું કે મને તલાક દઈ દે. મરદે કહયું કે તું પોતાની મેહુર વિગેરે પોતાના તમામ હકો માફ કરી દે તો તને તલાક દઈ દઉં તેથી કરીને ઓરતે કહયું કે ઠીક મેં માફ લીધા. તે પછી મરદે તલાક નહિ લીધી. તો કંઈપણ માફ થયું નહિ. અને જો તલાક દઈ લીધી તો માફ થઈ ગયા.

૧૦ મસઅલો. ઓરતે કહયું કે ત્રણસો રૂપીયાના બદલામાં મને ત્રણ તલાકો દઈ દે તેથી મરદે એકજ તલાક લીધી તો ફક્ત એકસો રૂપીયા મરદને મળશે. અને જો બે તલાકો લીધી હોય તો બેસો રૂપીયા મળશે. અને જો ત્રણ તલાકો દેશે તો ત્રણસો રૂપીયા ઓરત પાસેથી મરદને હવાડવામાં આવશે. અને મચકૂર તમામ હાલતોમાં બાએન તલાકજ પડશે. કેમકે એ તલાક માલના બદલામાં છે.

૧૧ મસઅલો. નાબાલેગ છોકરો અને ગાંડો, પગલો માણસ પોતાની ઓરત સાથે બોલગ કરી શકતો નથી.

પોતાની ઓરતને પોતાની મા બરાબર કહેવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને કહયું કે તું મારી મા બરાબર (જેવી) છે. અથવા એમ કહયું કે તું મારે વાસ્તે માની બરાબર છે. હું તને મારી મા બરાબર ગણું છું. હવે તું મારી આગળ મારી મા જેવી અથવા મારી મા સરખી

છે. ત્યારે જુઓ કે એમ કહેવામાં તે (મરદ)ની મતલબ શી છે. જો તેની મતલબ એવી હોય કે મોટાઈમાં અથવા બદબ કરવામાં માના જેવી છે. અથવા એવી મતલબ લીધી કે તું તદ્દન ઘરડી છે, (એટલે) તારી ઉમ્મર મારી માની બરાબર છે. ત્યારે એમ કહેવાથી તો કંઈ પણ નુકશાન થયું નહિ. તેવીજ રીતે જો એમ કહેતી વખતે કંઈ નિયતજ નહિ કીધી અને કંઈ મતલબ મનમાં વિચારીજ નહિ એમજ કહી લીધું ત્યારે પણ કંઈ નુકશાન થયું નહિ. અને એમ કહેવાથી જો તલાક દેવાની અને છોડી દેવાની નીચત કીધી છે તો તેને એક તલાક બાએન થઈ ગઈ. અને જો તલાક દેવાની નીચત પણ કીધી નહતી, અને ઓરતને છોડી દેવી એ ઇચ્છા નહતી, પણ મતલબ ફક્ત એટલીજ છે કે તું મારી ઓરત છે મારા નિકાહમાંથી હું તને જુદો કરતો નથી, પણ હવેથી હું તારી સાથે કદી પણ સોહબત કરીશ નહિ. તારી સાથે સોહબત કરવી મેં મારાપર હરામ કરી લીધી. ફક્ત ખોરાકી પોશાકી લે અને પડેલી રહે. સાર એકે તેણીને છોડવાની નીચત નથી. ફક્ત સોહબત કરવાને પોતાના ઉપર હરામ કરી લીધી છે. એને શરએ શરીફમાં એહકાર કહે છે. એનો હુકમ એ છે કે તે ઓરત તેજ મરદના નિકાહમાં રહેશે પણ મરદ જ્યાં સુધી તેનો કફારો અદા નહિ કરે ત્યાં સુધી તેણીની સાથે સોહબત કરવી, અથવા જુવાનીના જુરસાથી તેણીને હાથ લગાડવો, તેણીના મોંને ચુંબન કરવું હરામ છે. જ્યાં સુધી કફારો નહિ દેશે ત્યાં સુધી તે ઓરત હરામ રહેશે. પછી ગમે તેટલા વરસ કેમ ન વીતી જાય. જ્યારે મરદ કફારો દઈદીએ, ત્યારે બંને ધણી ધણીઆણીની

પેઠે રહે ફરીથી નિકાહ કરવાની જરૂર ન-
થી અને એનો કફારો તેવીજ રીતે દેવામાં
આડે છે કે જેવી રીતે રાજો તોડવાનો કફાર-
થઈદેવામાં આવે છે.

૨ મસઅલો. જો કફારો દેવા પહેલાં-
જ સોહબત કરી લીધી તો ખુદુજ મોટો
ગુનો કીધો. અલ્લાહ પાકથી તોળા કરીને
ઇસતગફાર પઢે. અને હવે પછી પાકો
ઇરાદો કરે કે હવે કફારો દીધા વગર ફરી
કદી સોહબત કરીશ નહિ. અને ઓરતને
જોઈએ કે જ્યાં સુધી કફારો નહિ દીધે
ત્યાં સુધી પોતાની પાસે આવવા નહિ દે.

૩ મસઅલો. જો એનની ખરાબર અથવા
દીકરી કે કોઈ અથવા એવી કોઈ ઓરતની
ખરાબર કહ્યું કે જેની સાથે નિકાહ કરવા
હુમેશને વાસ્તે હરામ છે, તો તેનો પણ
એજ હુકમ છે.

૪ મસઅલો. કોઈએ કહ્યું કે તું
મારી વાસ્તે સુવરની ખરાબર છે. ત્યારે
જો તલાક દેવાની કે છોડવાની નીયત હતી
ત્યારે તો તલાક થઈ ગઈ. અને જો એહા-
રની નીયત કીધી એટલે એવી મતલબ
લીધી કે તલાક તો દેતો નથી પણ તેણીની
સાથે સોહબત કરવાને હું મારા પર હરામ
કરું છું ત્યારે તો કંઈ થયું નથી. એવીજ
રીતે જો કંઈ પણ નીયત નહિ કીધી ત્યારે
પણ કંઈ થયું નહિ.

૫ મસઅલો. જો એહારમાં ચાર મહિના
સુધી અથવા એથી વધારે મુદત સુધી
સોહબત નહિ કીધી, અને કફારો દીધો
નહિ તો તલાક થઈ નહિ. એથી ઈલા
થતો નથી.

૬ મસઅલો. જ્યાં સુધી કફારો નહિ
દીધે ત્યાં સુધી જોવું કે વાતચીત કરવી
હરામ નથી. અલબત્ત પેશાબની જગ્યાને
જોવી દુરસ્ત નથી.

૭ મસઅલો. જો હુમેશને વાસ્તે એ-
હાર નહિ કીધો પણ કેટલીક મુદત મુકરર
કીધી. જેમકે એમ કહે કે વરસ એકને
વાસ્તે અથવા ચાર મહિના વાસ્તે તું મારે
માટે માની ખરાબર છે તો જેટલી મુદત
મુકરર કીધી હોય તેટલી મુદત એહાર
રેહશે જો તે મુદત દરમ્યાન સોહબત કર-
વા ચાહે તો કફારો દીધે. અને જો તે
મુદત પછી સોહબત કરશે તો કંઈ પણ
દેવું પડશે નહિ. ઓરત હલાલ થઈ જશે.

૮ મસઅલો. એહારમાં પણ જો તરત
ઇનશાઅલ્લાહ કહી દીધું તો કંઈ થયું નહિ.

૯ મસઅલો. નાખાલેગ છોકરો અને
ગાંડો માણસ એહાર કરી શકતો નથી.
જો કરશે તો તેથી કંઈ [નુકસાન] થશે નહિ
એવીજ રીતે જો કોઈ પારકી સ્ત્રીથી એહાર
કરશે કે જે સ્ત્રી સાથે હજી નિકાહ કીધો
નથી ત્યારે પણ કંઈ [નુકસાન] થયો ન-
હિ હવે તેણીની સાથે નિકાહ કરવા
દુરસ્ત છે.

૧૦ મસઅલો. એહારનો શબ્દ જેટલી
વખત કેહશે એટલે જો વખત કે ત્રણ
વખત એમજ કહ્યું કે તું મારે વાસ્તે
માની ખરાબર છે. ત્યારે જેટલી વખત ક-
હ્યું હોય તેટલા કફારા દેવા પડશે. પણ
જો જો કે ત્રણ વખત કહ્યાથી ખૂબ પા-
કો ઇરાદો કરવાની નીયત હોય અને ફરી-
થી એહાર કરવાની મતલબ નહોય તો એ
કજ કફારો દીધે.

૧૧ મસઅલો. જો જો ચાર ઓર-
તોને એવા (એહારના) શબ્દો કહ્યા તો
જેટલી ઓરતો હોય તેટલા કફારા દેવા પડશે.

૧૨ મસઅલો. જો ખરાબર અથવા
જેવી કે સરખી એવા શબ્દો નહિ કહ્યા
પણ એમ કહ્યું કે તું મારી મા છે અથ-

વા એમ કહ્યું કે તું તો મારી બેન છે તો એથી કંઈ થયું નહિ. આરત તેના ઉપર હરામ થઈ નહિ. પણ એમ કહેવું ખુર્રું અને ગુનો છે. તેવીજ રીતે પોકારતી વખતે એમ કહેવું કે મારી બેન ફલાણું કામ કરી દીઓ, એ પણ ખુર્રું છે. પણ એમ કહેવાથી કંઈ થતું નથી.

૧૩ મસઅલો. કોઈએ જો એમ કહ્યું કે જો તને રાખું તો માને રાખું; અથવા એમ કહ્યું કે જો તારી સાથે સોહબત કરું તો બાણે મારી મા સાથે સોહબત કરું તો એનાથી કંઈ થયું નહિ.

૧૪ મસઅલો. જો એમ કહ્યું કે તું મારે વાસ્તે માની પેઠે હરામ છે, તો એથી જો તલાક દેવાની નીયત હોય તો તલાક થશે. અને જો એહારની નીયત કીધી હશે અથવા કંઈ પણ નીયત નહિ કીધી હોય તો એહાર થઈ જશે. કફારો દધને સોહબત કરવી બયઅ છે.

કફારાનું બયાન.

એહારનો કફારો તેવોજ છે કે જેવો રોઝો તોડવાનો કફારો છે. બંનેમાં કંઈ ફરક નથી. તે ઠેકાણે (લીબ ભાગમાં) અમે સારી રીતે ખોલીને બયાન કીધું છે. ત્યાં કાલીને જોઈ લીઓ. હવે અહિં કેટલીક જરૂરની બાબતો જે ત્યાં બયાન થઈ નથી. તે બયાન કરીએ છીએ.

૧ મસઅલો. જો તાકાત હોયતો મરદ લગોલગ સાઠ રોઝા રાખે. વચ્ચે કોઈ રોઝો તુટવો જોઈએ નહિ અને જ્યાં સુધી રોઝા પૂરા નહિ થાય ત્યાં સુધી તે આરતની સાથે સોહબત કરે નહિ. જો પૂરા થાય તે પહેલાં તેજ આરત સાથે સોહબત કરી લીધી તો હવે સા રોઝા ફરીથી રાખે. પછી

ગમે તો દિવસની વખતે તે આરત સાથે સોહબત કીધી હોય અથવા તો રાતન અને પછી ગમેતો બુલથી એમ કીધું અથવા બાણી જોઈને. સાનો એકજ હુકમ

૨ મસઅલો. જો મહિનાની પહેલી તારીખથી રોઝા રાખવા શરૂ કીધા તો પૂરા જો માસના રોઝા રાખે. પછી ગમેતો પૂરા સાઠ દિવસ હોય અને ત્રીશ ત્રીશ દહાડાનો મહિનો હોય અથવા એથી કમી દિવસ હોય. બંને તરફથી કફારો અદા થઈ જશે. અને જો પહેલી તારીખથી રોઝા રાખવા શરૂ નહિ કીધા તો પૂરા સાઠ દિવસ રોઝા રાખે.

૩ મસઅલો. જો કફારો અદા કરવાને વાસ્તે રોઝા રાખતો હોય અને કફારો પૂરો થાય તે પહેલાં દિવસે કે રાત્રે બુલથી સોહબત કરી લીધી તો કફારો ફરીથી દેવો પડશે.

૪ મસઅલો. અને જો રોઝા રાખવાની તાકાત નહિ હોય તોજ સાઠ ફકીરોને જો વખત બાણું ખવાડે. અથવા કાચું અનાજ દઈ દીઓ. જો તમામ ફકીરોને હજી ખવાડી ચુક્યો નહોતો કે દરમ્યાનમાં તેણે સોહબત કરી લીધી ત્યારે ગુનો તો થયો પણ એમ કરવાથી કફારો ફરીથી દેવો પડશે નહીં. અને ખવાડવાની તો તેજ રીત છે કે જે ઉપર બયાન કરવામાં આવી.

૫ મસઅલો. કોઈને માથે એહારના જો કફારા હતા. તેણે સાઠ ફકીરોને આઠ આઠ શેર ઘઉં દઈ દીધા અને એમ સમજ્યો કે દરેક કફારાને વાસ્તે ચાર ચાર શેર ઘઉં છું અને તેથી કરીને બંને કફારા અદા થઈ ગયા પણ એમ કરવાથી એકજ કફારો અદા થશે. બીજો કફારો ફરી દેવો જોઈએ. અને એક કફારો રોઝો

તોડવાનો હતો અને બીજો એહારનો હતો અને તે બેને વાસ્તે [જો ઉપર પ્રમાણે આઠ આઠ શેર દહને બંને કફારા અઢા થઈ જવાની નીચત કરશે તો] એમ કરવા થી બંને કફારા અઢા થઈ જશે.

લેઆનનું બેયાન.

જ્યારે કોઈ પોતાની ઓરતપર ઝિનાની તોડમત મુકે અથવા જે બચ્ચું પેદા થયું હોય તેને વાસ્તે કહે કે એ માફ છોકડું નથી કોણ બાણે કોનું છે; ત્યારે એનો હુકમ એ છે કે તે ઓરત કાઝી આગળ અથવા ઇસલામી શરીઅતના હાકેમ આગળ ફરીયાદ કરે ત્યારે હાકેમ બંનેને સમ ખવાડે. પેહલાં ધણીને એમ બોલવાનો હુકમ કરે કે “હું” બોદા પાકને ગવાહ રાખીને કહું છું કે જે તોડમત મેં એણી ઉપર મુકી છે તેમાં હું સાચો છું” એવીજ રીતે ધણી ચાર વખત બોલે પછી પાંચમી વખત બોલે કે “જો હું જુઠો હઉં તો મારાપર બોદાની લખનત પડે.”

જ્યારે મરદ પાંચ વખત કહી રહે ત્યાર પછી ઓરત એમ કહે કે “હું” બોદા પાકને ગવાહ રાખીને કહું છું કે એણે મારાપર જે તોડમત મુકી છે તે તોડમત મુકવામાં એ જૂઠો છે.” અને પાંચમી વખત બોલે કે “જો એ તોડમત મુકવામાં એ સાચો હોય તો મારાપર બોદાનો ગજબ દૂટી પડે.” જ્યારે બંને કસમ ખાઈ રહે ત્યારે હાકેમ તે બેકેને જુદા કરી દેશે. અને બાએન એક તલાક થઈ જશે. અને હવે એ છોકડું બાપનું ગણાશે નહિ. માને સોંપવામાં આવશે એવી રીતે ધણી ધણીઆણીના સોગન ખાવાને શરેઅમાં લેઆન કહે છે.

ધણી ગુમ થઈ જાય તેનું બેયાન.

જેણીનો ધણી તદ્દન એવો ગુમ થઈ ગયો હોય કે તે જીવતો છે કે મરી ગયો તેનો કંઈપતો મળતો ન હોય તો તે ઓરત પોતાનો નિકાહ કરી શકતી નથી, કે રખેને આવીજાય જ્યારે રાહ ભેતાં ભેતાં એટલી મુદત વિતી જાય કે ધણીની ઉમર નેવું વરસની થઈ જાય તો હવે તે મરી ગયો એમ ગણાશે. ત્યારે જો તે ઓરત હજીજીવાન હોય અને નિકાહ કરવા ચાહે તો [ઉપર મૂજબ] નેવું વરસ [ગણાયા] પછી ઇદત પૂરી કરીને નિકાહ કરી શકે છે.

ઈદતનું બેયાન.

૧ મસઅલો. જ્યારે કોઈનો ધણી તલાક દઈ દીએ, અથવા બોલઅ, કે ઇલા વિગેરે કોઈ પણ બીજી તરેહથી નિકાહ દૂટી જાય અથવા ધણી મરી જાય તો એ તમામ હાલતોમાં થોડા વખત સુધી ઓરતને એક ઘરમાં રહેવું પડે છે. જ્યાં સુધી એ મુદત પૂરી નહિ થઈ જાય ત્યાં સુધી કોઈ બીજો ઠેકાણે તેણી જઈ શકતી નથી, તેમજ કોઈ બીજા મરદ સાથે નિકાહ પણ કરી શકતી નથી. જ્યારે તે મુદત પૂરી થઈ જાય ત્યારે તેણી જે ચાહે તે કરી શકે છે, એ મુદત ગુબરવાને ઇદત કહે છે.

૨ મસઅલો. જો ધણીએ તલાક દઈ દીધી તો લણ હેઝ આવે ત્યાંસુધી ધણીનાજ ઘરમાં જેમાં તેણીને તલાક મદી છે ત્યાંજ થોભી રહે. તે ઘરથી બહાર નીકળે નહીં, નહીં દિવસેનીકળે અને નહીં રાતના. અને કોઈની સાથે નિકાહ પણ કરે નહિ. જ્યારે પૂરા ત્રણ હેઝ આવી જાય ત્યારે ઇદત પૂરી થઈ. હવે મરજમાં આવે ત્યાં જાય. પછી મરદે ગમેતો એક તલાક દીધી હોય અથવા બે, કે લણ તલાકો દીધી હોય;

અને ગમેતો બાએન તલાક દીધી હોય અથવા રજઈ સૌનો એકજ હુકમ છે.

૩ મસઅલો. જો નાની ઉમરની છોકરીને તલાક મળી ગઈ કે જેને હજી હેઝ આવતો નથી, અથવા એવી ઘરડી ડોશીને મળી કે તેણીને હવે હેઝ આવવો બંધ થઈ ગયો છે. એ બંને વાસ્તે ઇફત તણુ મહિનાની છે. ત્રણ મહિના થોભી રહે તે પછી અખત્યાર છે જે ચાહે તે કરે.

૪ મસઅલો. કોઈ છોકરીને તલાક મળી ગઈ, તેણીએ મહિનાઓના હિસાબથી ઇફત શરૂ કીધી, ફરી ઇફત દરમ્યાનજ એક કે બે મહિના પછી હેઝ આવી ગયો ત્યારે હવે પૂરા ત્રણ હેઝ આવી જાય ત્યાં સુધી (ઘરમાં) થોભેલી રહે. જ્યાં સુધી ત્રણ હેઝ પૂરા નહિ થાય ત્યાં સુધી ઇફત પૂરી થશે નહિ.

૫ મસઅલો. જો કોઈ ઓરત [હમલવાળી] ગર્ભવંતી છે અને તેજ હાલતમાં તેણીને તલાક મળી તો જ્યાં સુધી બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધી થોભી રહે. એજ તેણીની ઇફત છે. જ્યારે બચ્ચું પેદા થઈ ગયું ત્યારે ઇફત પણ પૂરી થઈ ગઈ. તલાક મળી ગયા પછી જો થોડીજ વારમાં બચ્ચું થાય તો તેજ વખત તે ઇફત પણ પૂરી થઈ જશે.

૬ મસઅલો. જો કોઈએ હેઝની હાલતમાં તલાક દીધી તો જે હેઝમાં તલાક દીધી તે હેઝ ગણાશે નહિ. તેને છોડીને ત્રણ હેઝ પૂરા કરે.

૭ મસઅલો. તલાકની ઇફત તેજ ઓરતપર છે કે જેણીને સોહબત થયા પછી તલાક મળી હોય અથવા સોહબતતો હજી થઈ નથી પણ ધણી ધણીઆણી એકાંતમાં રહી ચુક્યા ત્યાર પછી તલાક મળી.

પછી ગમેતો એવું એકાંત થયું હોય કે જેથી પૂરી મેહર દેવાડમાં આવે છે, અથવા એવું એકાંત થયું હોય કે જેથી પૂરી મેહર વાજેખ થતી નથી. ગમે તેમ હોય પણ ઇફતમાં બેસવું વાજેખ છે. અને જો હજી તદ્દન કોઈ તરેહનો તેઓ બંને વચ્ચે એકાંત થયો નહોતો અને તલાક મળી ગઈ તો એવી ઓરતપર ઇફત નથી જેમકે ઉપર બયાન થઈ ચુક્યું છે.

૮ મસઅલો. પારકી ઓરતને પોતાની ઓરત સમજીને સોહબત કરી લીધી ફરી માલમ પડ્યું કે એ મારી ઓરત નહોતી ત્યારે એ ઓરતને પણ ઇફતમાં બેસવું પડશે જ્યાં સુધી ઇફત પૂરી નહિ થાય ત્યાં સુધી પોતાના ધણીને પણ તે ઓરત, સોહબત કરવા દીએ નહિ. નહિતો બંને પર ગુનો થશે. એની ઇફત પણ એજ છે, જે હમણા ઉપર બયાન થઈ. જો તેજ દહાડે તેણીને ગલ [હમલ] રહી ગયો તો બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધી રાહ જુએ અને ઇફતમાં બેસે અને તે બચ્ચું હરામનું ગણાશે નહિ. તેનો વંશ [નસબ] બરાબરજ રહેશે. જેણે ઘોકો ખાઈને સોહબત કીધી હતી તેનુંજ છોકરું ગણાશે.

૯ મસઅલો. કોઈએ ગેરકાયદે નિકાહ કીધા. જેમકે કોઈ ઓરત સાથે નિકાહ કીધા ફરી માલમ થયું કે તેણીના ધણી જીવતો છે, અને તેણે તેણીને હજી તલાક દીધી નથી. અથવા માલમ પડ્યું કે એ ધણી ધણીઆણીએ નાનપણમાં એકજ ઓરતનું દૂધ પીધું હતું, એનો હુકમ એછે કે જો મરદે તેણીની સાથે સોહબત કરી લીધી ફરી હાલ માલમ પડ્યા પછી જુદાઈ કરવામાં આવી ત્યારે પણ ઇફતમાં બેસવું પડશે. જે વખતે મરદ તોળા કરીને જુદે થયો,

તે વખતથીજ ઈફત શરૂ થઈ ગઈ. અને જો હજી સોહબત નહિ થઈ હોય તો ઈફત વાળેજ નથી. પણ એવી ઓરતની સાથે સારી રીતે એકાંત થઈ ચુક્યો ત્યારે પણ ઈફત વાળેજ નથી. ઈફત ત્યારેજ છે કે જ્યારે સોહબત થઈ ચુકી હોય.

૧૦ મસઅલો. ઈફતમાં ખાણું અને લુગડું [ઓરતનું] તેજ મરદ પર વાળેજ છે કે જેણે તલાક દીધી હોય. અને તેનું ખયાન સારી રીતે આગળ આવે છે.

૧૧ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને ખાએન તલાક દીધી અથવા ત્રણ તલાકો દીધી. ફરી ઈફત દરમ્યાનજ ભૂલથી તેણીની સાથે સોહબત કરી લીધી ત્યારે હવે આ ભૂલથી સોહબત કરવાના સબખ થી એક ઈફત ખીજી વાળેજ થઈ ગઈ. હવે ત્રણ હેઝ, ઉપલા ઈફતના ત્રણ હેઝ શિવાય ખીજા પૂરા કરે અને જ્યારે તે ખીજા લખુ પૂરા થઈ જાય ત્યારે ખાન ઈફતો પૂરી થઈ જશે.

૧૨ મસઅલો. મરદે ખાએન તલાક દીધી અને જે ઘરમાં તેણી ઈફતમાં બેઠી છે તેમાંજ તે મરદ પણ રહે છે. ત્યારે સારી રીતે પડદો ખાંધીને આડ કરી લીએ.

મોતની ઈફતનું ખયાન.

૧ મસઅલો. કોઈનો ધણી મરી ગયો. તો તેણી ચાર મહિના અને દસ દિવસ ઈફતમાં બેસે. ધણી મરતી વખતે તેણી જે ઘરમાં રહેતી હતી તેજ ઘરમાં તેણીને રહેવું જોઈએ બાહર નીકળવું તેણીને દુરસ્ત નથી. અલબત્ત જો કોઈની ગરીબ હાલત હોય કે જેણીની પાસે પોતાના ગુજરાન જેટલો ખર્ચ નથી. તેણીએ સંધવા વિગેરેની નોકરી કરી લીધી તો તેણીને બાહર જવું

દુરસ્ત છે. પણ રાતના પોતાના ઘરમાંજ રહ્યા કરે. પછી ગમે તો સોહબત થઈ ચુકી હોય અથવા નહિ થઈ હોય, અથવા ગમેતો કોઈ તરફનો એકાંત થયો હોય અથવા નહિ થયો હોય, અને હેઝ આવતો હોય અથવા નહિ આવતો હોય સૌનો એકજ હુકમ છે, કે ચાર મહિના અને દસ દહાડા ઈફતમાં બેસવું જોઈએ પણ જો તે ઓરત ગર્ભવંતી (હામેલા) હતી અને તેવી હાલતમાં ધણી મરી ગયો તો બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધી ઈફતમાં બેસે હવે મહિનાઓની ગણતરીની કંઈ જરૂર નથી. જો તેના મરવા પછી જે ચાર કલાકમાં પણ બચ્ચું પેદા થઈ ગયું ત્યારે પણ ઈફત પૂરી થઈ ગઈ.

૨ મસઅલો. આખા ઘરમાં જ્યાં મરણમાં આવે ત્યાં રહે. ખાસ એક જગ્યા મુકર્ર કરીને રહેવાનો અને તેણીનું બિછાનું અને તેણી ત્યાંથી ખસવા પામતી નથી એવો જે દસ્તુર છે એ તદ્દન નકામો અને વ્યર્થ છે. એને છોડી દેવું જોઈએ.

૩ મસઅલો. ધણી નાબાલેગ છોકરો હતો અને જ્યારે તે મરણ પામ્યો ત્યારે તેણીને ગર્ભ [હમલ] હતો, ત્યારે પણ તેણીની ઈફત બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધીની છે. પણ એ છોકરું હરામનું છે. ધણીનું કેહવાશે નહિ.

૪ મસઅલો. જો કોઈનો ધણી ચાંદની પેહલી તારીએ મરી ગયો અને ઓરતને હમલ [ગર્ભ] નથી, ચાંદને હિસાબે ચાર મહિના અને દસ દિવસ પૂરા કરે. અને જો પેહલી તારીએ મર્યો નથી તો દરેક મહિનો લીશ દહાડાનો ગણીને ચાર મહિના અને દસ દિવસ પૂરા કરવા જોઈએ અને તલાકની ઈફતનો પણ એજ હુકમ છે, કે

બેહરતી નહિ આવતો હોય, અને તેમજ ગર્ભ (હમલ) પણ નહિ હોય અને ચાંદની પહેલી તારીએ તલાક મળી ગઈ. તો ચાંદના હિસાબથી ત્રણ મહિના પૂરા કરી લે. પછી ઓગણત્રીશો ચાંદ હોય કે ત્રીશો હોય. અને બે પહેલી તારીએ તલાક નહિ મળેલી છે તો દરેક મહિનો ત્રીશ દહાડાનો ગણીને ત્રણ મહિના ખલાસ કરે.

૫ મસઅલો. કોઈએ ગેર કાયદે નિકાહ કીધા હતા, જેમકે ગવાહો વગર નિકાહ કરી લીધા અથવા બનેલી સાથે નિકાહ થઈ ગયા અને તેણીની બેન હજી તે મરહના નિકાહમાં છે. ફરી તે ધણી મરી ગયો. તો એવી ઓરત જેણીનો નિકાહ બચ્ચા રીતે થયો નથી તેણી, મરહના મરી જવાથી ચાર મહિના અને દસ દહાડા ઇફતમાં બેસે નહીં. પણ ત્રણ હેઝ સુધી ઇફતમાં બેસે. હેઝ નહિ આવતો હોયતો ત્રણ મહિના બેસે અને ગર્ભવંતી [હમલવાળી] હોયતો બચ્ચુ પેદા થાય ત્યાં સુધી ઇફતમાં બેસે.

૬ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ખીમારીમાં બાએન તલાક દબ દીધી અને તલાકની ઇફત હજી પૂરી થઈ નહોતી એટલામાં તે મરહ મરી ગયો. ત્યારે બુએ કે તલાકની ઇફતના બેસવામાં વધારે દહાડા લાગે છે. અથવા મોતની ઇફત પૂરી કરવામાં. જે ઇફતમાં વધારે દહાડા લાગે તે ઇફત પૂરી કરે. અને બે ખીમારીની હાલતમાં રજા તલાક દીધી હોય અને હજી તલાકની ઇફત પૂરી થઈ નહોતી એટલામાં ધણી ગુજરી ગયો, તો એવી ઓરત પર મોતની ઇફત વાજેબ છે.

૭ મસઅલો. કોઈનો ધણી મરી ગયો પણ તેણીને ખબર પડી નહિ. ચાર મહિના

અને દસ દહાડા ગુજરી ગયા પછી ખબર આવી તો તેણીની ઇફત પૂરી થઈ ચુકી છે. જ્યારે ખબર મળી ત્યારથી ઇફતે બેસવાની જરૂર નથી. એવીજ રીતે બે ધણીએ તલાક દીધી પણ તેણીને તલાકની ખબર પડી નહિ. બહુ દહાડા પછી માલમ પડ્યું અને જેટલા દહાડા તેણીને ઇફતમાં બેસવું જોઈતું હતું તેટલા દહાડા ખબર મળવા પેહલાંજ વિતી ગયા તો તેણીની ઇફત પણ પૂરી થઈ ગઈ. હવે ઇફતમાં બેસવું વાજેબ નથી.

૮ મસઅલો. કોઈ કામને માટે ઘરથી બાહર કેથે ગઈ હતી અથવા પોતાની પાડોસણને ઘેર ગઈ હતી અને એટલામાં તેણીનો ધણી મરી ગયો તો હવે તરતજ ત્યાંથી ચાલી આવે અને જે ઘરમાં રહતી હતી તેમાંજ રહે.

૯ મસઅલો. મરવાની ઇફતમાં ઓરતને ખાવાનો અને લુગડાંનો ખર્ચો દેવાડવામાં આવશે નહિ. પોતાની પાસેથી તેણી ખર્ચ કરે.

૧૦ મસઅલો. કેટલેક ઠેકાણે એવો દસ્તૂર છે કે ધણીના ગુજરી ગયા પછી એક વરસ સુધી ઇફતની પેઠે ઓરતો બેસી રહે છે, એ તદ્દન હરામ છે.

સોગ (શોક) કરવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જે ઓરતને રજા તલાક મળી હોય તેણીની ઇફતતો ફક્ત એજ છે કે તેટલા દહાડા ઘરથી બહાર જાય નહિ, અને તેમજ કોઈ મરહ સાથે નિકાહ કરે નહિ. તેણીને શણગાર વિગેરે કરવું દુસ્ત છે. અને જેણીને ત્રણ તલાકો મળી હોય અથવા એક તલાક બાએન મળી હોય અથવા ખીજી રીતે નિકાહ દૂટી ગયા હોય, અથવા ધણી મરી ગયો હોય, તો એ સા હાલતોને વાસ્તે

એ હુકમ છે કે જ્યાં સુધી ઇંદ્રતમાં રહે ત્યાં સુધી ઘરથી બહાર નીકળે નહિ, તેમજ પોતાનો બીજો નિકાહ કરે નહિ, અને કોઈ તરેહનો શણગાર પણ કરે નહિ. એ સાકામો તેણીને વાસ્તે હરામ છે. એવી રીતે શણગાર નહિ કરવાને અને એવી રીતે મેલી રેહવાને સોગ [શોક] કહે છે.

૨ મસઅલો. જ્યાં સુધી ઇંદ્રત પૂરી નહિ થાય ત્યાં સુધી ખશબો લગાડવી લુગડાંએને અત્તર વિગેરેથી સુગંધી બનાવવા, ઘરેણું પેહરવું, ફૂલો પેહેરવાં, સુમો લગાડવો, પાન ખાઈને મોંલાલ બનાવવું, મિસ્ત્રી લગાડવી, માથામાં તેલ નાખવું, કાસકી થી ઓળવું, મેંદી ચોપડવી, સારાં લુગડાં પેહેરવાં, રેશમી તથા રંગેલા લપકાદાર લુગડાં પેહેરવાં એ સાકામો તેણીને હરામ છે. અલબત્ત જો લુગડાં લપકાદાર નહોય તો જાય છે. ગમે તેવો રંગ હોય. મતલબ એ છે કે શણગાર જણાય તેવું લુગડું નહોય.

૩ મસઅલો. માથામાં દરદ થવાથી જો તેલ નાંખવાની જરૂર પડે તો જો તેલમાં ખશબો નહોય તે તેલ નાંખવું દુરસ્ત છે. તેવી જ રીતે દવા તરીકે સુમો લગાડવો પણ જરૂરની વખતે જાય છે. પણ રાતના લગાડે અને દિવસની વખતે લુછી નાંખે. જરૂરની વખતે કાંસકીથી ઓળવું પણ દુરસ્ત છે. જેમકે કોઈએ માથું ચોળ્યું, અથવા માથામાં જૂ પાકી પણ બંને તરફ સફાઈથી પટ્ટીઓ પાડે નહિ. તેમજ ઘણીજ ખારીક કાંસકીથી ઓળવે નહિ, જેથી વાળ ચિકણા થઈ જાય છે. પણ મોટા અને જડા દાંતાવાળી કાંસકીથી ઓળવે કે જેથી ખૂનસૂરતી આવવા પામે નહિ.

૪ મસઅલો. શોક કરવો તેજ ઓરત પર વાજે છે જેણી ખાલેગ હોય નાખાલેગ

છોકરીપર વાજે નથી. તેણીને મચકૂર (મનાઈ કીધેલી) સાચીને દુરસ્ત છે. પણ ઘરથી બહાર જવું અને બીજો નિકાહ કરવો તેણીને પણ દુરસ્ત નથી.

૫. મસઅલો. જેણીનો નિકાહ દુરસ્ત રીતે થયો નહોતો અને તે નિકાહ તોડી નાંખવામાં આવ્યો. અથવા ધણી ગુજરી ગયો તો એવી ઓરત પર શોક કરવો વાજે નથી.

૬ મસઅલો. ધણી શિવાય કોઈ બીજા [સગા વહાલા]ના મરવાપર શોક કરવો દુરસ્ત નથી. અલબત્ત જો ધણી મનાઈ નહિ કરે તો પોતાના સગાં વહાલાંઓના મરવાપર પણ ત્રણ દહાડા સુધી શણગાર છોડી દેવું દુરસ્ત છે. એથી વધારે તદ્દન હરામ છે. અને જો ધણી નાપાડે તો ત્રણ દિવસને માટે પણ છોડે નહિ.

ખોરાકી પોશાકીનું બયાન

૧. મસઅલો. ઓરતનો ખાવાનો પેહેરવાનો ખરચો મરદપર વાજે છે. પછી ઓરત ગમે તેટલી માલદાર કેમ નહોય પણ ખરચો મરદનેજ માથે છે. અને રેહવા વાસ્તે મકાન દેવું પણ મરદને માથેજ છે.

૨. મસઅલો. નિકાહ થઈ ગયા પણ ઓરત ધણીને ઘેર હજી ગઈ નથી. ત્યારે પણ ખોરાકી પોશાકીની તે દાવેદાર થઈ શકે છે. પણ જો ધણીએ તેડું મોકલ્યું પણ તેણીને મોકલવામાં આવી નહિ, તો ખોરાકી પોશાકીની તેણી હકદાર નથી.

૩ મસઅલો. ઓરત એટલી નાની ઉમરની છે કે જેણી સાથે સોહબત થઈ શકે તેમ નથી. ત્યારે જો ધણીએ ઘરના કામકાજ સાડ અથવા પોતાનું દિલ ખુશ કરવા વાસ્તે તેણીને પોતાને ઘેર રાખી તો તેણીની ખોરાકી પોશાકી મરદપર વાજે છે. અને જો પોતાને ઘેર નહિ રાખે અને

તેણીના પીએરમાં મોકલી દીએ તો (ખોરાકી પોશાકી તેનાપર) વાજેખ નથી. અને જો ધણી નાની ઉમરનો નાખાલેગ હોય પણ આરત મોટી ઉમરની હોય તો ખોરાકી પોશાકી તેણીને મળશે.

૪ મસઅલો. જેટલી મેહર પેહલાંથી દેવાનો રિવાજ છે તેટલી મેહર ધણીએ દીધી નહિ. અને તેથી કરીને તેણી તેને ઘેર જતી નથી. ત્યારે તેણીને ખોરાકી પોશાકી દેવાડવામાં આવશે. અને જો એમજ, વગર કારણે ધણીને ઘેર નહિ જતી હોય તો, ખોરાકી પોશાકી લેવાની તેણી હુકદાર નથી. જ્યારે તેણી જશે ત્યારથીજ દેવાડવામાં આવશે.

૫ મસઅલો. જેટલી મુદત ધણીની રજાથી પોતાના પીએરમાં રહે તેટલા દહાડાની ખોરાકી પોશાકી પણ ધણી પાસેથી તેણી લઈ શકે છે.

૬ મસઅલો. આરત માંદી પડી તો માંદગીની મુદતની ખોરાકી પોશાકી લેવાની તેની હુકદાર છે. પછી ગમેતો તે ધણીને ઘેર માંદી રહે અથવા પોતાના પીએરમાં પણ જો માંદગી હાલતમાં ધણીએ તેણીને તેડી છતાં તે નહિ આવી તોહવે ખોરાકી પોશાકીના તેણીનો હુક જતો રહ્યો. અને માંદગીની હાલતમાં ફક્ત ખોરાકી પોશાકીનો ખર્ચો તેણીને મળશે. હકીમ વેદની દવા ઇલાજ વગેરે નો ખર્ચો ધણીપર વાજેખ નથી. તેણી પોતાની પાસેથી ખર્ચે. અને જો ધણી દીએતો એ તેનો ઉપકાર છે.

૭ મસઅલો. આરત હજ પડવા ગઈ તો તેટલી મુદતની ખોરાકી પોશાકી ધણીને માથે નથી. અલબત્ત જો ધણી પણ સાથે હોય તો તેટલા વખતનો ખર્ચો પણ તેણીને

મળશે. પણ ખોરાકી પોશાકીનો જેટલો ખર્ચો તેણીને ઘરમાં મળતો હતો તેટલોજ મેળવવાની તેણી હુકદાર છે. એથી ઉપરાંત જે વધારે ખર્ચો પડે તે તેણી પોતાની પાસેથી ખર્ચે. અને રેલ ખર્ચો તેમજ આગ-ખોટ વિગેરેનો ખર્ચો પણ મરદને માથે નથી.

૮ મસઅલો. ખોરાકી પોશાકીમાં ધણી ધણીઆણી ખર્ચેની સંભાળ રાખવામાં આવશે જો ખર્ચે માલદાર હોય તો અમીરી ખોરાકી પોશાકી દેવામાં આવશે. અને જો ખેડ ગરીબ હોય તો ગરીબી હાલત મૂજબ મળશે. અને જો ધણી ગરીબ હોય અને આરત પેસાવાળી હોય અથવા આરત ગરીબ હોય અને મરદ અમીર હોય તો ખોરાકી પોશાકી એવી દીએ કે અમીરાઈથી આછી હોય અને ગરીબાઈથી વધારે હોય.

૯. મસઅલો. આરત એવી માંદી છે કે ધરનું કામકાજ કરી શકતી નથી. અથવા એવા અમીરી કુટુંબની છે કે પોતાને હાથે રાંધવા દળવા અને છડવાને નાપાડી તેને કલંક સમજે છે તો તૈયાર રાંધેલું ખાણું તેણીને દેવું પડશે. અને જો ખર્ચે વાતોમાંથી કોઈ વાત નહોત્ય તો ઘરનાં સૌ કામ પોતાને હાથે કરવા તેણીપર વાજેખ છે એ સૌ કામો તેણી પોતે કરે મરદને માથે ફક્ત એટલુંજ છે કે ચુલ્હે, ઘંટી, કાચું અનાજ, ખાળવાનાં લાકડાં, ખાવા પીવાના વાસણ વિગેરે લાવી દીએ. તેણી પોતાને હાથે રાંધે અને ખાય.

૧૦ મસઅલો. તેલ, કાંસડી, સાબુ, વજુ અને ન્હાવાનું પાણી મરદને માથે છે. અને સુરો, મિસ્તી, પાન તમાકુ મરદપર પૂરાં પાડવાં વાજેખ નથી. ઘોળીની ઘોવડામણી પણ મરદને માથે નથી તેણી પોતાને હાથે ધુએ અને પેહરે. અને જો ધણી દીએ તો એ તેનો ઉપકાર છે.

૧૧ મસઅલો. જણાવનારી દાયણી મજૂરી જે બોલાવે તેને માથે છે. ધણીએ બોલાવી હોય તો ધણીપર અને ચોરતે બોલાવી હોય તો તેણીને માથે છે, અને જો બંનેમાંથી એકના પણ બોલાવ્યા વગર જો દાયણ આવી હોય તો ધણીએ મજૂરી આપવી જોઈએ.

૧૨ મસઅલો. જોરાકી પોશાકીનો ખર્ચો એક વરસનો અથવા તેથી કંઈ વધારે કે ચોછી મુદતનો આગળથી દઈ દીધો તો હવે ધણી તેમાંથી કંઈ પાછું લઈ શકતો નથી.

રહેવા વાસ્તે ઘર મળવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. ધણીને માથે એપણુ વાજેખ છે કે ચોરતના રહેવા વાસ્તે કોઈ એવી જગ્યા દીએ જેમાં ધણીનું કોઈ સગું રહેતું નહોય. તદ્દન એકાંત હોય કે જેથી ધણી ધણીઆણી તદ્દન કોઈપણ રોકાણ વગર રહી શકે. પણ જો ચોરત પોતે સોની સાથે રહેવા કબૂલ રાખે તો ભાગ પાડેલા (એક ઘરમાં ચાર પાંચ જણાનો ભાગ હોય અને તેઓએ તે ઘરના જુદા જુદા વિભાગો પોતાને માટે પોતપોતામાં બહેંચી લીધા હોય તેવા) ઘરમાં પણ તેણીને રાખવી દુરસ્ત છે.

૨ મસઅલો. ઘરમાંનો એક ભાગ તેણીને જુદો આપે કે જેમાં પોતાનું સરસામાન તેણી સારી રીતે રાખે, અને તેણી પોતે તેમાં રહી શકે. અને તે ચોરડીના તાળાની કુચી તેણી પોતાની પાસે રાખે. કોઈ બીજાનું તેમાં સંબંધ રહે નહિ. ફક્ત ચોરતનાજ કબજામાં તે રહે. ત્યારે ખસ તેણીનો હક અદા થઈ ગયો. ચોરતને એથી વધારે દાવો કરવાનો હવે હક નથી. અને તેણી એમ કહી શકતી

નથી કે પૂરું ઘર મને સોંપી દીઓ.

૩ મસઅલો. જેવી રીતે જુદું ઘર માંગવાનો ચોરતને હક છે, કે જેમાં ધણીનું કોઈ સગું રહેવા પામે નહિ; ફક્ત ચોરતનાજ કબજામાં રહે; તેમ ધણીને પણ અખત્યાર છે કે જે ઘરમાં ચોરત રહેતી હોય ત્યાં તેણીના સગાઓને પણ આવવા નહિ દે. પછી તે મા હોય, બાપ હોય, ભાઈ હોય અથવા બીજું સગું હોય.

૪ મસઅલો. ચોરત પોતાના મા-બાપને જોવા વાસ્તે અઠવાડિયામાં એક વખત જઈ શકે છે, અને માબાપ શિવાય બીજાં સગાં બહાલાંઓને વાસ્તે વરસે એક વખત. એથી વધારેનો તેણીને અખત્યાર નથી. તેમજ તેણીના માબાપ પણ અઠવાડિયામાં એક વખત અહીં આવી શકે છે; ધણીને અખત્યાર છે કે એ મુદત દરમિયાન તેઓને આવવા નહિ દે. અને મા-બાપ શિવાય બીજા સગાબહાલા વરસમાં એક વખત આવી શકે છે. એથી વધારે વખત આવવાનો તેઓને અખત્યાર નથી. તેમજ ધણીને અખત્યાર છે કે વધારે વાર તેઓને થોભવા (દીએ અથવા) નહિ દીએ. પછી તેઓ (ચોરતના) માબાપ હોય કે કોઈ બીજાં સગાં હોય. અને યાદ રાખવું કે (મચફૂર મસઅલાઓમાં) સગાં બહાલાંઓથી મતલબ તે લોકો છે જેઓની સાથે નિકાહ હમેશને વાસ્તે હરામ છે. અને જેઓ એવા ન હોય (એટલે જેઓની સાથે કોઈ પણ વખતે નિકાહ થઈ શકતા હોય તો) તેવા સગાઓ અને પારકા માણસોનો શરેઅ શરીફમાં એકજ હુકમ છે.

૫ મસઅલો. જો બાપ ઘણુંજ મોડું હોય કે તેની સારવાર કરનારો કોઈ થી તો જરૂર જોયું (ચોરત) દરરોજ ત્યાં

જાય. જે તેણીના આપ કાફર બેદીન હોય ત્યારે પણ એજ હુકમ છે. એટલુંજ નહિ પણ ધણી જે મનાઈ કરે તો પણ જવું નેઈ-એ. પણ ધણીના મના કીધા પછી જે તેણી જશે તો ખોરાકી પોશાકીનો તેણીનો હક જતો રહેશે.

૬ મસઅલો. પારકા લોકોને ત્યાં જવું નહિ નેઈએ. જે લગ્ન શાદી વિગેરેની મજલેસમાં ધણી રજા દીએ ત્યારે પણ તેણીને જવું જાયજ નથી. જે ધણી ત્યાં જવાની તેણીને રજા દેશે તો તે પણ ગુનેગાર થશે. એટલુંજ નહિ પણ એવી મિજલસો થતી હોય ત્યારે પોતાના મહરમ (જેણી સાથે નિકાહ થઈ શકતા નહોય તેવા) સગાને ત્યાં જવું પણ દુરસ્ત નથી *

૭ મસઅલો. જે આરતને તલાક મળી ગઈ, તેણી પણ ઈદતમાં બેશે ત્યાં સુધીની ખોરાકી પોશાકી તથા રહેવાનું ઘર લેવાની હકદાર છે. અલબત્ત જેણીનો ધણી ગુજરી ગયો હોય તેણીને ખોરાકી પોશાકી અને ઘર મળી શકતું નથી. પણ તેણીને સૌ ચીજોમાં વારસો મળશે.

૮ મસઅલો. જે નિકાહ આરતનાજ કંઈ ભુંડા કામોથી ટૂટયા જેમકે તેણીના સાવકા છોકરા સાથે ખરાબ થઈ, અથવા જુવાનીના જુસ્સાથી ફક્ત તેને હાથ લગા-

ડયો ખીજું કંઈ થયું નહિ પણ તેથી કરીને ધણીએ તલાક દીધી. અથવા તેણી બેદીન મુરતદ થઈ ઈસલામી દીનથી ફરી ગઈ, અને તેથી કરીને નિકાહ ટૂટી ગયા, તો એ સૌ હાલતોમાં ઈદતની મુદતની ખોરાકી પોશાકી તેણીને મળશે નહિ. પણ રહેવાનું ઘર મળશે. પણ જે તેણી પોતે ચાલી જાય (અને આપેલા ઘરમાં નહિ રહેવા માંગે) તો એ જુદી વાત છે ફરી દેવામાં આવશે નહિ.

છોકડું હલાલી છે તેનું ખયાન.

૧ મસઅલો. જ્યારે કોઈ ધણીવાળી સ્ત્રીને આલાદ થશે તો તે આલાદ તેજ ધણીની કેહવાશે. કોઈ તરેહના બહેમને લીધે એમ કેહવું કે એ છોકડું તેણીના ધણીનું નથી પણ ફલાણાનો છે, દુરસ્ત નથી. અને તે છોકરાને હરામનું કેહવું પણ જાયજ નથી. જે ઈસલામી શાંખ્ય હોય તો એવું કેહનારને ફટકા મારવામાં આવે.

૨ મસઅલો. ગર્ભ (હમલ) ની મુદત આછામાં આછી છ મહિના છે. અને વધારેમાં વધારે બે વરસ. એટલે બચ્ચું, આછામાં આછું છ મહિના પેટમાં રહે છે. ફરી પેદા થાય છે. છ મહિના પેહલાં પેદા થતું નથી. અને વધારેમાં વધારે બે વરસ પેટમાં રહી શકે છે. એથી વધારે પેટમાં રહી શકતું નથી.

૩ મસઅલો. શરીરતનો કાયદો છે કે બંને ત્યાં સુધી છોકરો હરામનો કેહવાશે નહિ. જ્યારે તદન લાચારી થઈ જાય ત્યારેજ હરામનો છે એમ હુકમ લગાડાશે, અને આરતને ગુનેગાર ઠેરવાશે.

૪ મસઅલો. કોઈએ પોતાની આરતને રજા તલાક દીધી ફરી બે વરસની મુદત અંદર તેણીને છોકડું પેદા થયું, તો

* હઝરત નખી (સલ)ના નેક ઝમાનામાં અગરબે આપે [સલ] સદાખા [રદી]ની આરતોને શાદી વિગેરેની ખોશાલીની મિજલસોમાં જવા દીધી છે. એમ હદીસોથી સાબેત છે. પણ આ વખતની એસ્ત્રી ખોશાલીની મિજલસોમાં શરીરતમાં હરામ થયેલા ઘણા ખરા કામો લોકો કર્યા વિના રહેતા નથી. તેથી કરીને ઉપલા મસઅલામાં ત્યાં જવાની મનાઈ ખયાન થઈ છે.

છોકરૂં તેજ પેહલા ધણીનું છે. તેને હરા-
મનું કેહવું હુસ્ત નથી. શરીઅતમાં તેનો
વંશ ખરાબર અને સારો છે. જો બે વ-
રસમાં એક દહાડો ઓછો હોય ત્યારે પ-
ણ એજ હુકમ છે. અને તે વખતે એમ
સમજીશું કે તલાક થઈ તે પેહલાંનો ગર્ભ
છે. અને બે વરસ સુધી બચ્ચું પેટમાં ર-
હ્યું. અને હવે બચ્ચું અવતર્યા પછી તેની
ઈદત પૂરી થઈ. અને નિકાહથી દૂર થઈ.
પણ જો તે ઓરતે, તેણીને એ બચ્ચું પેદા
થાય તે પેહલાંજ પોતેજ કબૂલ કીધું હોય
કે મારી ઈદત પૂરી થઈ ચુકી, ત્યારે તો
લાચારી છે. હવે એ છોકરૂં હરામી છે.
પણ એવી ઓરતને જો બે વરસ પછી
છોકરૂં પેદા થયું, અને હજી સુધી ઓરતે પોતા-
ની ઈદત પૂરી થવાનો એકરાર કીધો નથી. ત્યા-
રેતો તે છોકરૂં તેજ ધણીનું છે, પછી ગમે
તેટલા વરસે પેદા થયું હોય. અને તેને
એમ સમજીશું કે તલાક દીધા પછી ઈ-
દતમાં સોહબત કીધી હતી અને તલાક
તોડી નાંખી હતી. તેથી કરીને તે ઓરત,
છોકરૂં પેદા થયા પછી પણ તેણીજ ઓ-
રત છે. અને બંનેનો નિકાહ ટુટ્યો નથી.
જો ધણીનું છોકરૂં નહોય તો તે કહી દે
કે માડું નથી. અને જ્યારે એવો ઈનકાર
કરશે તો તેના પર લેઆનનો હુકમ
લાગુ પડશે.

૫ મસઅલો. જો બાએન તલાક દીધી
તો તેનો હુકમ એ છે કે જો બે વરસ
હરમ્યાન પેદા થયું હોય ત્યારે તો તેજ
ધણીનું છોકરૂં છે. અને જો બે વરસ
પછી પેદા થયું હોય તો તે છોકરૂં હરા-
મી છે. પણ બે વરસ પછી તે પેદા થયું
અને તે છતાં ધણી જો દાવો કરે કે તે
છોકરૂં માડું છે, તો તે હરામી નથી.

અને ઈદતની અંદર ભૂલથી સોહબત કરી
લીધી હશે અને તેથી ગર્ભ (હમલ) રહી
ગયો હશે એમ ગણીશું.

૬ મસઅલો. જો નાબાલેગ છોકરીને
તલાક મલી ગઈ જે હજી જુવાન થઈ ન-
થી પણ જુવાનીને લગલગ પોંદ્યી ગઈ છે.
ફરી તલાક થઈ ગયા પછી નવ મહિના
પૂરા થયા બાદ છોકરૂં પેદા થયું તો
તે હરામી છે. અને જો નવ મહિના કરતાં
ઓછી મુદતમાં પેદા થયો હોય તો ધણી-
નું છે. અલબત્ત જો તે છોકરી ઈદતમાં
હોય એટલે ત્રણ મહિના પેહલાં એકરાર
કરી લીએ કે મને ગર્ભ (હમલ) છે તો તે
છોકરૂં હરામી નથી. બેવરસની અંદર પેદા
થવાથી બાપનું ગણાશે.

૭ મસઅલો. કોઈનો ધણી મરી ગયો
ત્યારે તે મરી ગયો તે વખતથી બે વરસની
અંદર છોકરૂં પેદા થાય તો તે હરામી ન-
થી. પણ ધણીનુંજ છોકરૂં છે. પણ જો તે
ઓરત પોતાની ઈદત પૂરી થવાનો એકરાર
કરી ચુકી હોય તો નાચારી છે. હવે તેને
હરામી કેહવામાં આવશે, અને જો બે
વરસ પછી પેદા થાય ત્યારે પણ હરામી
(વર્ણસંકર) છે.

એતવણી. એ મસઅલાઓ ઉપરથી
જણાઈ ગયું કે બેઈલમ નાદાન લોકોની
જે ટેવ છે કે જો કોઈના મર્યા પછી નવ
મહિના કરતાં એક કે બે મહિના પણ વધુ
વિતીને છોકરૂં પેદા થયું હોય તો તે છો-
કરાની માને ખરાબ ચાલની સમજે છે એ
મોટો ગુનો છે.

૮ મસઅલો. નિકાહ થયા પછી છ મ-
હિનાની મુદત અંદર જો છોકરૂં પેદા થયું
તો તે હરામી છે. અને જો પૂરા છ મ-
હિના થયા પછી અથવા એથી વધારે મુ-

હત પછી અવતર્યું તો તે છોકરું ધણીનું ગણુશે. એવા છોકરા ઉપર શક કરવા ગુનો છે. પણ જો ધણી પોતે ધનકાર કરે અને કહે કે એ માડું છોકરું નથી, તો તેના ઉપર લેઆનનો હુકમ કરવામાં આવશે. (જેનું બયાન ઉપર થઈ ગયું).

૯ મસઅલો. નિકાહ થઈ ગયો પણ હજી ધણીને ઘેર ચોરતને મોકલવામાં આવી નહોતી કે એટલામાં તેણીને છોકરું પેદા થયું. ત્યારે તે છોકરું તેજ ધણીનું છે, હરામી નથી. અને તે છોકરાને હરામી કેહવું દુરસ્ત નથી. જો ધણીનું નહિ હોય તો ધણી ધનકાર કરે. અને ધનકાર કરવાથી લેઆનનો હુકમ તેના પર જારી થશે.

૧૦ મસઅલો. ધણી પરદેશમાં છે અને મુદત ધણી વિતી ગઈ અને વરસો ગુજરી ગયા કે તે ઘેર આવ્યો નથી. અને તે દરમ્યાન તેના ઘરમાં છોકરું પેદા થયું; ત્યારે પણ તે છોકરું હરામી નથી. તેજ ધણીનું છે. અલબત્ત એ વાતની ખબર થયા પછી જો તે ધણી નકાર કરે તો લેઆનનો હુકમ તેના પર જારી થશે.

ઓલાદનું પોશાણ કરવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. ધણી ધણીઆણીમાં બુદ્દાઈ થઈ ગઈ, અને તલાક મળી ગઈ, અને ધણીઆણી પાસે એક છોકરું છે. તો તે છોકરાને પાળીને ઉછેરવાનો હુકમ માનો છે (બાપનો નથી). બાપ તેને તેણીની પાસેથી છીનવી શકતો નથી. પણ છોકરાની ખોરાકી પોશાકીનો ખર્ચો બાપનેજ દેવો પડશે. અને જો મા પોતે તેને ઉછેરે નહિ, પણ બાપને સોંપી દીધે, તો બાપને તે છોકરાને લેવું પડશે. પોતાની ચોરતને જોર બુદ્દમથી દઈ શકતો નથી.

૨ મસઅલો. જો મા (જીવતી) નહાય

અથવા હોય પણ તેણીએ બચ્ચાને લેવા વાસ્તે નાપાડી તો તેનું પોશાણ કરવાનો હુકમ નાનીનો અને નાનીની માનો છે. અને તે પછી દાદી અને દાદાની માનો છે. જો તેઓમાંથી કોઈ નહાય તો તે બચ્ચાની બેનોનો હુકમ છે, કે તેઓ તે બચ્ચાને ઉછેરે. જો સગી બેનો નહાય તો સાવકી બેનોનો હુકમ છે. પણ જો બેનો એવી હોય કે તેઓની અને આ બચ્ચાની મા એકજ છે (અને બાપ જીવો છે) તો તેઓનો, તે બેનો કરતાં કે જેઓનો અને આ બચ્ચાનો બાપ એકજ છે (અને મા જીવો છે) ઉછેરવામાં હુકમ પેહલો છે. તેઓ પછી માશીનો અને તેણી પછી ફાઇનો હુકમ છે.

૩ મસઅલો. જો માએ કોઈ એવા મરદ સાથે નિકાહ કરી લીધા કે જે મરદ બચ્ચાનો મહરમ સગો નથી. એટલે તે સગપણમાં હમેશને વાસ્તે નિકાહ હરામ થતા નથી, તો હવે તે બચ્ચાને ઉછેરવાનો હુકમ (માને વાસ્તે) રહ્યો નથી. અલબત્ત જો તેજ બચ્ચાના કોઈ એવા સગા જોડે નિકાહ કીધા કે જે સગપણમાં નિકાહ દુરસ્ત થતા નથી જેમકે તે બચ્ચાના કાકા સાથે નિકાહ કીધા અથવા એવુંજ કોઈ બીજું સગપણ હોયતો માનો (ઉછેરવાનો) હુકમ બાકી છે. મા શિવાય કોઈ બીજી ચોરત જેવીકે માશી, બેન, વિગેરે જો કોઈ પારકા મરદ સાથે નિકાહ કરી લીધે તો (બચ્ચાને પરવરેશ કરવા વિષે) તેણી વાસ્તે પણ એજ હુકમ છે. કે હવે તે બચ્ચાને ઉછેરવાનો હુકમ તેણીનો જતો રહ્યો.

૪ મસઅલો. પારકા મરદ સાથે નિકાહ કરવાથી (ઉછેરવાનો) હુકમ તેણીનો જતો રહ્યો હતો. પણ પછીથી તે મરદે તેણીને તલાક દીધી અથવા તે મરી ગયો તો હવે પાછી તેણી હુકદાર થશે. અને બચ્ચું તેણીને

સોંપવામાં આવશે.

૫ મસઅલો. બચ્ચાના સગાંઓમાંથી કોઈ એરત બે બચ્ચાને પાળીને મોટો કરવા વાસ્તે મળી નહીં આવે તો હવે સૈાથી વધારે હકદાર તેને ઊછેરવાને વાસ્તે બાપ છે, પછી દાદો વિગેરે, એક પછી એક તેવીજ રીતે કે જેમ અમે નિકાહના વલી બનવા વિશેના બચાનમાં ઉપર લખી ગયા છીએ. પણ બે તે સંશુ નામહુરમ હોય. અને બચ્ચાને તેને સોંપવામાં આગળ જતાં કંઈ નુકસાનીની બીક હોય તો એવી હાલતમાં તે બચ્ચાને એવા માણસને સોંપવામાં આવશે કે જે ઠેકાણે સોંપવાથી દરેક બાબતનો સંતોષ હોય.

૬ મસઅલો. છોકરો જ્યાં સુધી સાત વરસની ઉમરનો નહિ થાય ત્યાં સુધી તેની પરવરશીનો હક (હકદારને) રહે છે. જ્યારે સાત વરસનો થઈ ગયો ત્યારે હવે બાપ તેને બેર બુલમથી પણ લઈ શકે છે. અને છોકરી ને ઊછેરવાનો હક (હકદારને) નવ વરસ સુધી છે. જ્યારે તેણી નવ વરસની થઈ ગઈ ત્યારે બાપ તેણીને લઈ શકે છે. હવે (તેણીને જેણે ઊછેરી હોય તેને) તેણીને રોકી રાખવાનો હક નથી.

• (એરત ઊપર) ધણીના હકોનું બચાન.

અલ્લાહ તઆલાએ ધણીનો મોટો હક (એરતપર) રાખ્યો છે. અને બહુ મોટી ખુશુર્ગી (મોટાઈ) દીધી છે, (તેથી કરીને) ધણીને રાજ અને ખુશ રાખવો મોટી ધબાહત છે, અને તેને નાખુશ અને નારાજ કરવો મોટો ગુનો છે.

હઝરત રસૂલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે “જે એરત પાંચ વખતની નમાઝો પઢા કરે અને રમઝાન મહિનાના રોઝા

રાખે અને પોતાની આબરૂને બચાવે એટલે પ્રતિવ્રતા (પાકદામન) રહે અને પોતાના ધણીની તાબેદાર છે. અને દરેક (એવા) હુકમને (કે જે શરીઅતથી ઉલટો નહોતો) માને તો તેણીને અબત્યાર છે કે જે બારણાથી ચાહે તે બારણાથી જન્મતમાં દાખલ થાય. ” મતલબ એ કે જન્મતના આઠે બારણાએમાંથી જે બારણાથી તેણીના મનમાં આવે જન્મતમાં વગર આચકે ચાલી જાય. અને હઝરત નબી (સલ) એ ફરમાવ્યું છે કે “જે એરતની માત એવી હાલતમાં થાય કે તેણીનો ધણી તેણીથી રાજ હોય તો તે એરત જન્નતી છે.” અને હઝરત રસૂલે ખોદા (સલ) ફરમાવ્યું છે કે જે હું ખોદા શિવાય કોઈ બીજાને સિજદો કરવાનો હુકમ આપતો તો એરતને જરૂર હુકમ આપતો કે પોતાના ધણીને સિજદો કરે. જે ધણી પોતાની એરતને હુકમ દીએ કે આ પહાડના પથ્થરને ઉઠાવીને બીજા પહાડ સુધી લઈ જાય, અને તે પહાડના પથ્થરને ઉઠાવીને ત્રીજા પહાડ સુધી લઈ જાય તો તેણીને તેમજ કરવું બેઈએ. ” અને હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સલ) ફરમાવ્યું છે કે જ્યારે ધણી પોતાની એરતને પોતાના કામ સાફ બોલાવે ત્યારે જરૂર તેણી તેની પાસે જાય. જે ચૂલા પાસે બેઠી હોય ત્યારે પણ પોતાનું તે કામ છોડીને તેની પાસે જાય. ” મતલબ એ છે કે ગમે તેવા જરૂરના કામમાં રોકાયલી હોય તે સૌ કામને પડતું મુકીને તેની પાસે આવે.

અને હઝરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે “જ્યારે કોઈએ પોતાની એરતને પોતાની પાસે સૂવા બોલાવી અને તેણી આવી નહિ. પછી તે મરહ તેમજ ગુસ્સામાં સૂઈ રહ્યો. ત્યારે સવાર સુધી સૌ ફરિસ્તાઓ

તે ઓરતપર લગ્નનત કર્યા કરે છે. ” અને હઝરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે “ જ્યાં રે કોઈ ઓરત પોતાના ધણીને દુન્યામાં સતાવે છે, ત્યારે કયામત પછી જે હૂર તેણી ધણીઆણી થવાની છે તેણી કહે છે કે ખોદા તારો નાશ કરે તું તેને દુખ નહિ દે, એ મરદ તો તારી પાસે પરાણો છે. થોડાજ દહાડામાં તને છોડીને અમારી પાસે આવી જશે.”

અને હઝરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે “ ત્રણ તરેહના માણસો એવા છે કે જેઓની નહિ કોઈનમાઝ અલ્લાહ પાકની જનાબમાં) કબૂલ થાય, નહિ કોઈ નેકી મનજૂર રાખવામાં આવે. એકતો લોંડી અથવા ગુલામ કે જે પોતાના માલેક પાસેથી ન્હાસી જાય. બીજી તે ઓરત કે જેણીનો ધણી તેણીથી નાખુશ રહે. અને ત્રીજું તે માણસ કે જે નિશો પીને બેલાન (મસ્ત) હોય.

કોઈ માણસે હઝરત (સલ)થી પૂછ્યું કે સાથી સારી ઓરત કોણ છે ત્યારે આપે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે ઓરત (સાથી સારી છે) કે જ્યારે તેનો ધણી તેની તરફ જુએ ત્યારે તેને ખુશ કરી દીએ. અને જ્યારે કંઈ કહે ત્યારે તેનો હુકમ માને અને પોતાની જાન અને માલમાં કંઈ પણ તેના હુકમથી ઉલટું કરે નહિ કે જે તેને પસંદ પડે નહિ.

મરદનો એક હુક (ઓરતપર) એ પણ છે કે તે જ્યારે તેણીની સાથે હોય ત્યારે તેની રજ વગર નફિલ રોઝો પણ રાખે નહિ. અને તેની રજ વગર નફિલ નમાઝ પણ પઢે નહિ.

મરદનો એક હુક એ પણ છે કે તેણી પોતાનો એહરો બગાડીને મેલી અને ગંદી રહે નહિ. પણ શણગાર કરીને

રહે. એટલે સુધી કે જો મરદના હુકમથી પણ ઓરત શણગાર નહિ કરે તો મરદને તેણીને મારવાનો અખત્યાર છે.

મરદનો એક હુક એ છે કે ધણીની રજ વગર ઘરથી બહાર કોઈ પણ ઠેકાણે જાય નહિ. પોતાના સગાં બહાલાંઓને ત્યાં પણ નહિ જાય તેમજ પારકા માણસોને ત્યાં પણ જાય નહિ.

ધણીની સાથે બનાવ કરવાની રીત.

એ વાતને સારી રીતે સમજી લીએ કે ધણી ધણીઆણીનો એવો સંબંધ છે કે આખી ઉમર તેમાંજ ગુજારવાની છે. જો બંનેના દિલ હળીમળીને રહ્યા તો એથી વધારે મોટી કોઈ નેઅમત નથી. અને ખોદાપાક નકરે જો દિલોમાં કંઈ જુદાઈ આવી ગઈ તો એથી વધારે કોઈ મુશીબત નથી. તેથી કરીને બંને ત્યાંસુધી ધણીનું દિલ ખુશ રાખે, અને તેના ઇશારાપર આદ્યા કરે. જો તે હુકમ દીએ કે આખી રાત હાથ જોડીને ઉભી રેહ તો દુન્યા અને આખેરતનું ભલું એમાંજ છે કે દુન્યાની થોડી તકલીફ ઉઠાવી લીએ અને આખેરતનું ભલું હાંસેલ કરે. કોઈપણ વખતે કોઈ વાત એવી નહિ કરે જે તેની પસંદગીથી ઉલટી હોય. જો ધણી દિવસને રાત કહે તો તેણી પણ દહાડાને રાત કેહવા લાગે.

ઓછી ખુદ્દી અને છેવટ (અનજામ) નો વિચાર નહિ કરવાથી કેટલીએક ઓરતો એવી વાતો કરી નાંખે છે કે જેથી ધણીના દિલમાં ખુરાસ આવી જાય છે. (જેમકે) કોઈ ઠેકાણે ગેરમોકે કંઈ બોલી દીધું, કોઈ વાતમાં મેહલું માર્યું, ગુસ્સામાં કલેશ ઉપજવનારી વાતો કહી દીધી કે જેને સાંભળી ખોટું નહિ લાગતું હોય

તોપણ લાગે. પછી જ્યારે ધણીનું દિલ તેણી તરફથી ફરી ગયું ત્યારે તેઓ રડતી ફરે છે.

એ વાતનું ખૂબ ધ્યાન રાખવું જોઈએ કે દિલપર ખુરાશ આવી ગયા પછી જો બે ચાર દહાડામાં તેણીએ વિનંતી કરી ધણીને મનાવી લીધો તોપણ જો (મોહબતની) વાત પેહલાં હતી તે રેહતી નથી. ફરી હબર તરેહની વાતો બનાવે અને માફીને માટે બાના રજૂ કરે તોપણ જેવો દિલ પેહલાં સાફ હતો તેવો હવે ખ્યાર રેહશે નહિ. જ્યારે કંઈ વાત બને છે તો એજ વિચાર આવે છે. કે એ તેજ (ઓરત) છે કે જેણીએ ફલાણે દહાડે એમ કહ્યું હતું તેથી કરીને પોતાના ધણી સાથે ખૂબ વિચારીને રેહવું જોઈએ, કે જેથી ખોદા પાક અને તેના રસૂલ (સલ) પણ રાજી રહે, અને તેણીની દુન્યા અને આખેરત પણ સુધરી જાય.

સમજૂ ઓરતોને કંઈ શિખાડવાની જરૂર નથી. તેઓ પોતેજ દરેક વાતની ખુરાઈ અને લલાઈને જોઈ લેશે. તે છતાં અમે કેટલીક જરૂરની વાતો બયાન કરીએ છીએ. જ્યારે તે વાતોને તેઓ સારી રીતે સમજી લેશે ત્યારે બીજી વાતો પણ એ વાતો ઉપરથીજ માલમ પડી જશે.

ધણીની તાકાત કરતાં વધારે ખર્ચો માંગવો નહિ. જે કંઈ મળી આવે તે પોતાનું ઘર સમજીને ચટણી ચેટલી ખાઈને દહાડા કાઢે. જો કોઈ ઘરેણું કે લુગડું પસંદ પડે તો જો ધણી પાસે ખર્ચો ન હોય તો તે લેવાની ફરમાશ કરે નહિ. અને તે વાત પોતાના મોઢાથી બહાર કાઢે નહિ.

તેણીએ પોતે વિચારવું જોઈએ કે જો

તેણી તે લેવાની ફરમાશ કરશે તો ધણી પોતાના મનમાં જરૂર કેહશે કે એને મારો કંઈ પણ વિચાર નથી કે જેથી એવા ગેર મોકાપર ફરમાશ કરે છે. એટલુંજ નહિ પણ જો ધણી પૈસાદાર હોય ત્યારે પણ બને ત્યાં સુધી પોતે કોઈ વખતે કોઈ ચીજની ફરમાશજ કરે નહિ. અલબત્ત જો તે પોતે પુછે કે તમારે માટે શું લાવીએ તો કહી દેવામાં હરકત નથી. કેમકે ફરમાસ કરવાથી માણસનો વજ્જર ઘટી જાય છે. અને તેની વાતનું માન રેહતું નથી. કોઈ પણ વાતપર આગ્રહ, અને જીદ કરવાં નહિ. જો કોઈ વાત તેણીની મરજીથી ઉલટી પણ થઈ જાય તો તે વખત ચુપ રહે. પછી કોઈ વખતે સમજવીને તે વાતનો તોડ લાવે જો, ધણીને ત્યાં તકલીફથી ગુબરાન આવે તો કહી પણ કોઈને કહે નહિ. અને હમેશ ખુશી જાહેર કરે કે જેથી ધણીને ઇજા નહિ થાય. અને તેણીના આ બનાવથી ધણીનું દિલ તેણીના કબજામાં આવી જશે.

જો ધણી તેણીને વાસ્તે કોઈ ચીજ લાવે તો તે વસ્તુ વાસ્તે પોતાની ખુશી દેખાડે પછી તે પસંદ પડી હોય અથવા ના પસંદ થઈ હોય. એમ કદી નહિ કહેવું કે એ ખરાબ ચીજ છે મને પસંદ નથી. જેથી કરીને તેનું દિલ ટૂટી જશે. અને ફરી કોઈ ચીજ લાવવાને તેનું મન થશે નહિ. અને જો તે ચીજના વખાણ કરીને ખુશીની સાથે તેણી લઈ લેશે તો તેનું દિલ વધુ રાજી થશે અને ફરી તેથી વધારે ચીજો તે લાવશે. કોઈ પણ વખતે ગુસ્સે થઈને ધણીના ઉપકારની ના પાડે નહિ. અને એમ નહિ કેહવા મંડી જાય કે “ આ મુવા બિજડ ઘરમાં આવ્યા પછી મેં જોયુંજ શું? મારી આખી

ઉમર મુશીબત અને કષ્ટમાંજ પૂરી થઈ. મારા માબાપે મને સારે ઘેર નહિ દીધી, મને આવી તકલીફમાં ફંસાવી દીધી. એવી આગમાં નાંખી દીધી ” એવી વાતો સાંભળ્યા પછી ધણીના દિલમાં તેણી ઉપર ખ્યાર રહેતો નથી.

હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે રસૂલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે “ મેં દોઝખમાં ધણી ચોરતો જોઈ. કોઈએ પૂછ્યું કે યા રસૂલુલ્લાહે (સલ) જહન્નમમાં ચોરતો વધારે કેમ જશે તો હઝરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તેણીઓ ખીજાઓ ઊપર લઅનત વધારે ક્યાં કરે છે અને પોતાના ધણીનો ઉપકાર માનતી નથી. ત્યારે વિચાર કરવો જોઈએ કે એવી રીતે ઉપકાર નહિ માનવો (ના-શુકરી કરવી) કેવી ખરાબ વસ્તુ છે. અને કોઈના ઊપર લઅનત કરવી, અથવા એમ કેહવું કે ફલાણી ઉપર ખોદાની માર, ખોદાની ફિટકાર, ફલાણીના ચેહરે લઅનતી છે ફલાણીના મોઢાપર લઅનત વરસી રહી છે, એવી સૌ વાતો બોલવી ઘણુંજ ખુર્ છે. જો ધણીને કોઈ વાતપર ગુસ્સો આવી જાય તો એવી વાત બોલે નહિ કે જેથી તે વધારે ગુસ્સે થાય. દરેક વખતે તેની હાલત જોઈને વાત કરવી. જ્યારે જુઓ કે તે આ વખતે હસવા બોલવામાં રાજી છે તો તેમ હસો બોલો અને જો તેવી હાલતમાં નહોય તો તેની સાથે હાંસી મસ્કરી કરો નહિ. જેવી તેની તખીઅત જુએ તેવી વાતો કરો. કોઈ વાત પર જો તે તેણીથી ગુસ્સે થઈને રિસાઈ જાય, તો તેણી પણ મોઢું ચઢાવીને બેસી રહે નહિ. પણ ખુશામત કરીને આજીજી બેહેર કરીને, હાથ જોડીને જેમ અને તેમ તેને મનાવી લીએ અગરજો તેણીનો કસૂર નહોય અને ધણીજ કસૂરવાન હોય ત્યારે પણ તે

રિસાય નહિ. અને હાથ જોડીને કસૂરની માફી માંગવામાં પોતાની મોટાઈ જાણે. અને સારી રીતે સમજી લીએ કે ધણી ધણીઆણીમાં મોહબતનો વધારો ફક્ત બેહેરની ડાળ ઘાલેલી મોહબતથી થતો નથી. પણ મોહબતની સાથે ધણીનો અદખ પણ કરવો જરૂરી છે. ધણીને દરજ્જામાં પોતાની ખરાબર સમજવું ખૂબ મોટી ભૂલ છે.

ધણીથી કદી પણ કોઈ કામ કરાવે નહિ. જો મોહબતને લીધે તે હાથ કે માથું દાખવા લાગે તો તેમ કરવા નહિ દે. વિચારવું જોઈએ કે જો તેણીનો બાપ એમ કરવા ચાહે તો (અદખને લીધે) શું તેણી એમ દાખવા દેશે કે ? ત્યારે ધણીનો રૂતબો તો બાપ કરતાં પણ વધારે છે. ઉઠવા બેસવામાં વાતચીતમાં મતલબ કે દરેક વાતમાં અદખ અને સ્વચ્છતા (તખીઅ) ની સંભાળ રાખે. અને જો પોતે તેણીનો જ કસૂર હોય તો એવે વખતે રીસાઈને બેસવું તો ધણીજ બેવફૂરી અને નાદાની છે. એવા કામોથી દિલ દૂરી જાય છે.

જ્યારે ધણી પરદેશથી આવે ત્યારે તેની તખીઅત સારી છે કે કેમ તે પૂછે. અને સફરમાં તે આરામથી રહ્યો કે કોઈ વાતની તકલીફમાં રહ્યો તે તેનાથી પૂછે. તેના હાથ પગ દાખે કે રખેને તે થાકી ગયો હશે. જો તે ભૂખ્યો હોય તો ખાણું તૈયાર કરે. ગરમીની મોસમ હોય તો પંખો તેનાપર હલાવીને તેને ટાઢો કરે. મતલબ એકે તેના આરામ અને સંતોષનું દરેક કામ કરે. રૂપીયા પૈસાની વાતો કદી કરવા લાગે નહિ, કે-“મારે માટે શું લાવ્યા ? ખર્ચો કેટલો લાવ્યા ? પૈસાની કોથળી ક્યાં છે ? જોઈએ કેટલાં નાણાં છે.”

જ્યારે તે પોતે દઈ લીએ ત્યારે લઈ

લે. અને હિસાબ માંગે નહિ કે પગાર તો તમારો વધારે છે. એટલા મહિનાઓમાં ફક્ત એટલું જ લાવ્યા ? તમે ખડૂ ખર્ચી નાંખો છો. એટલું બધું ક્યાં ખર્ચી નાંખ્યું ? શું કીધું ?” કોઈ ખુશીને વખતે માણસાઈથી વાતચીત કરવામાં પૂછી લેવું હરકત નથી. જે ધણીના માળાપ જીવતા હોય અને સૌ પૈસા તેઓનેજ દઈ દીએ તેણીને કંઈ દીએ નહિ તો જરા પણ દલગીર થાય નહિ. એટલું જ નહિ પણ જે તેણીને દઈ દીએ ત્યારે પણ હિંસીયારીની વાત એજ છે કે તેણી લીએ નહિ, પણ તેઓનેજ દેવા વાસ્તે કહે જેથી તેઓના મનમાં કંઈ ખુરાસ આવે નહિ. અને તેણીને વિશે કંઈ બુંડું બોલે નહિ, કે “વહુએ છોકરાને તો પોતાનો ગુલામ બનાવી લીધો છે.” જ્યાં સુધી સાસુ અને સસરા જીવતાં રહે ત્યાં સુધી તેઓની તાબેદારીને પોતાના ઉપર ફરજ બાજી અને એમાંજ પોતાની આખર સમજે. અને સાસુ નણ્દોથી જુદા રહેવાનો કદી વિચાર પણ નહિ કરે. કેમકે સાસુ અને નણ્દોથી ટૂંટી થવાનું પ્રથમ મૂળ એજ છે. પોતે વિચાર કરે કે માળાપે ધણીને પાળી પોસીને ઉછેરી મોટો કીધો અને હવે ઘડપણમાં એવી આશાથી તેને પરણાવ્યો કે તેઓને આરામ થાય અને જ્યારે વહુ ઘરમાં આવી તો સાસરે પગ મુકતાં વારેજ વિચારવા લાગી કે ધણી આજેજ પોતાના માળાપને છોડી દે.

ફરી જ્યારે તેની માને ખબર પડે છે કે વહુનો ઇરાદો એ છે કે અમારાથી અમારા છોકરાને જુદો કરે તો ઝઘડો ઉઠે છે. કુંડુંબમાં સૌની સાથે હળીમળીને રહે પોતે શરૂથીજ દરેકની ભેડે અદબની સાથે વર્તે. નાની ઉમ્મરવાળાઓ ઉપર મહેરબાની રા-

ખે અને મોટાઓ સાથે અદબ રાખે પોતાનું કોઈ પણ કામ બીજાને માથે નાંખે નહિ. અને પોતાની કોઈ પણ ચીજ એવી રીતે જુકેલી છોડી નહિ દીએ કે ફલાણી ચોરત તેને ઉઠાવી લેશે. જેકામને સાસુ અને નણ્દો કરતી હોય તે કામ કરવામાં એજ સમજે નહિ. તેણી પોતે, તેઓના કહ્યા વગર તેકામ કરવા લાગી જાય. એમ કરવાથી તેણીની મોહબત તેઓના દિલોમાં પેદા થશે.

જ્યારે જે માણસો અલગ પોતામાં ધીમેથી કંઈ વાતો કરતાં હોય તો તેઓથી દૂર રહે અને તેઓ શું વાતો કરતાં હતાં તેની કુંઠ કરે નહિ. અને બાણી ભેંધને એમ પણ વિચાર નહિ કરે કે ખાસ મારીજ વાતો થતી હશે. એવાતનું પણ ધ્યાન રાખવું ભેંધએ કે સાસરામાં નારાજી રહે નહિ, અગરજે નવું ઘર અને નવા લોકો હોવાને લીધે ત્યાં દિલ લાગે નહિ, પણ મનને સમજાવવું ભેંધએ. ત્યાં તેણી કંઈ રડવા તો ગઈ નથી, કે જ્યારે ભેંધએ ત્યારે બેઝીને રડી રહેલી છે. જવાને વાર તો લાગી નહિ અને પાછા પીએરમાં આવવાનો તગાદો શરૂ થઈ ગયો.

વાત ચીત કરવામાં ધ્યાન રાખે. પોતે એટલો બકવો પણ નહિ કરે કે જે ખરાબ દેખાય. તેમજ એટલી ચુપ પણ નહિ થઈ જાય કે આજીજી કરવાથી પણ બોલે નહિ. કેમકે એ પણ ઠીક નથી, અને મગરૂબી ગણાય છે. સાસરામાં કોઈ કોઈ વાત તેણીને નાપસંદ થાય તો પીએરમાં આવીને ચાડી ખાય નહિ. સાસરાની નજીવી વાત માની આગળ કેહવી, તેમજ માથે ત્યાંની વાતો કુંઠી કુંઠીને પૂછવી ખડૂ જ ખોટું છે. એથી કિતના પેદા થાય છે

અને ઝંઘડા બગે છે. એ સિવાય બીજો કોઈ ફાયદો થતો નથી. ધણીની ચીજોને સારી સંભાળ સાથે ખૂબ સંકાધથી રાખે રેહવાનો ઓરડો મેલો રાખે નહિ. સુવાનું બિછાનું મેલું રેહવા દે નહિ. સળ કાઢી નાંખે. તકિયો મેલો થઈ ગયો હોય તો તેનું ગિલાફ બદલી નાંખે. જો ગિલાફ નહિ હોય તો નવું સીવી કાઢે. જ્યારે પોતે ધણી એ કામો કરવાને કહે અને પછી તેણી કરે ત્યારે તેણીએ કીધુંજ શું ?

સારીવાત તો એજ છે કે તેના કહયા વગર સૌ ચીજો ઠેકાણેસર કરી નાંખે જે ચીજો તેણી પાસે રાખેલી હોય તે સંભાળીને રાખે. લુગડાં હોયતો તેની ઘડી વાળીને મુકે. એમજ ઘડી વાળ્યા વગર મુકી નહિ દે. આમતેમ નાંખી દે નહિ. ઠેકાણેસર મુકે. કદી પણ કોઈ કામમાં બાનું કાઢે નહિ, કોઈ વખતે પણ ભુટી વાતો ઘડે નહિ. કેમકે તેથી કરીને ભરોસો જતો રહે છે. ફરી સાચી વાતપર પણ ભરોસો આવતો નથી. જો ગુસ્સામાં કંઈ બુંડું બોલે તો તેણી મુંઝે મોઢે સાંભળ્યા કરે અને બિલકુલ જવાબ નહિ દીએ તે ગમે તે બોલે પણ તેણી ચુપ સાંભળ્યાજ કરે. જ્યારે ગુસ્સો ઊતરી જશે ત્યારે તેણી પોતે જોશે કે ધણી પોતે પસ્તાવો કરશે. અને તેણીથી ઘણોજ ખુશ રહેશે. અને તે વખત પછી તેણીપર કદી ગુસ્સે થશે નહિ. અને તેણી પોતે પણ તેની સામે બોલશે તો વાત વધી જશે. ફરી કોણ બોલે કયાં સૂધી વાત લાંબી થઈ જાય !

નજીવા બહેમપર ધણી ઉપર તોહમત મુકે નહિ. જેમકે “તમે ફલાણી સ્ત્રી સાથે ઘણા હંસો છો. તેણીને ત્યાં વધારે આવ જાવ કરો છો, ત્યાં બેસીને કરો છો

શું ?” એમ કરવાથી જો ધણીની કસૂર નહિ હશે તો વિચારવું બેઠાએ કે તેને કેટલું માહું લાગશે ! અને જો ખરેખાર તેની ટેવ બગડીજ હશે તો વિચારવું બેઠાએ કે તમારા બકારાથી અથવા કોઈ રકમની દબાણ નાખી તેનાપર જોરબુલમ કરવાથી તેણીનુંજ નુકશાન થશે પોતાના તરફથી જો તેના દિલમાં ખુરાસ નાંખવી હોય તો નાંખે એવી વાતો કરવાથી કોઈ દહાડે ટેવ છુટશે નહિ. ખરાબ ટેવ મેલાવવીજ હોય તો હાંશીયારીથી રહે. એકાંતમાં ધીમેથી સમજાવે. જો એકાંતમાં સમજાવુ આપવા છતાં અને શરમાવવા છતાં પણ ટેવ મેલે નહિ તો ધીરજ ધરીને બેસી રહે. લોકો આગળ તેના ગીતડાં નહિ ગાય અને તેની ફજેતી કરે નહિ. તેમજ ગુસ્સે થઈને તેને જેર કરવા પણ ચાહે નહિ. કેમકે તેથી વધારે બગાડો થાય છે અને ગુસ્સામાં આવીને તે વધારે તેમ કરવા લાગે છે. જો તેણી ગુસ્સો કરશે અને લોકો આગળ લવારો કરીને બદનામ કરશે તો તેણીની સાથે તે જેટલું બોલતો હશે તેટલું પણ બોલશે નહિ. ફરી તે વખતે તેણી રડતી ફરશે.

અને એ વાત સારી પેઠે સમજવાની છે કે ખોદા પાકે મરદોને શેર બનાવ્યા છે. દબાણ અને જોરબુલમથી તેઓ કદી પણ તાબે થઈ શકશે નહિ. એ લોકોને તાબેદાર બનાવવાની બહુજ સેહલી રીત ખુશામત અને તેઓના હુકમને માનવું છે. તેઓપર ગુસ્સો કરીને અને તપી જઈને દબાણ નાંખવું ધણી મોટી ભૂલ અને નાદાની છે. અગરજો એનું પરિણામ (અન્નમ) હમણા જણાતું નથી પણ જ્યારે બગાડની જડ મજબૂત થઈ તો કોઈ પણ દિવસે તેનું પરિણામ જરૂર ખોટુંજ બન-

હર થશે.

લખનૌ શહેરમાં એક ઓરતનો ધણી ધણી ખરાબ ચાલનો છે. રાત દહાડો બહારજ રામજણીને ત્યાં પડ્યો રહે છે. પોતાને ઘેર આવતોજ નથી. અને વળી ખૂબી એ છે કે તે રામજણી રોજ નવી ક્ષરમાસો કરે છે કે “આજે તમારે ઘરથી પુલાવ રાંધી મંગાવો. આજે ફલાણી ચીજ રાંધી મંગાવો.” અને તે બીચારી ધણી-આણી કંઈ પણ બોલતી નથી. ધણી જે કંઈ મંગાવે છે તે રાંધીને ગુપચુપ દરરોજ પેટી રામજણીને ત્યાં મોકલી આપે છે. અને કોઈ વખતે એક અક્ષર પણ બોલતી નથી. જુઓ કે તમામ લોકોમાં તે ઓરતની કેવી વાહ વાહ થઈ રહેલી છે. અને ખોદાપાકને ત્યાં જે રૂતબો તેણીને મળશે તે તો જુદો. અને જે દહાડે ધણીને ખોદા હિંદાયત દેશે અને તે પોતાની ખરાબ ટેવને છોડી દેશે તે દહાડેથી તો બસ ઓરતનો ગુલામજ થઈ જશે. (ધ. અ. તઆલા.)

ઓલાદને ઉછેરવાનું બયાન.

જાણુવું જોઈએ કે એ વાત ધણીજઘ્યાન દેવા લાયક છે કેમકે નાનપણમાં ભલી કે ભુડી જેવી ટેવ પાકી થઈ જાય છે તે આખી ઉમરમાં જતી નથી. તેથી કરીને નાનપણથી જુવાન થાય ત્યાં સુધી તે વાતને એક પછી એક બયાન કરીએ છીએ:-

૧ સારા ચાલચલણની દીન ચુસ્ત ઓરત બચ્ચાને ધવાડે કેમકે દૂધની બહુજ મોટી અસર બચ્ચાપર થાયછે. ૨ ઓરતોની ટેવછે કે બચ્ચાને વખતે સિપાઈથી બિવડાવેછે, અને કોઈ વખતે બીજી એવીજ બીકની ચીજેથી, એ ખોટુંછે, એથી બચ્ચાનું દિલ બીકણુ થઈ જાયછે. ૩ તેને ધવાડવાને

વાસ્તે અને ખવાડવાને માટે અમુક વખત મુકરર રાખવો કે જેથી તે તંદુરસ્ત રહેશે. ૪. તેને સફા સ્વચ્છ રાખો કે જેથી તે તંદુરસ્ત રહે. ૫ તેની બહુ ટાપ ટીપ કરો નહિ. ૬ જો છોકરો હોયતો તેના માથાપર બહુ લા'બા વાળ રાખો નહિ. ૭ જો છોકરી હોયતો જ્યાંસુધી તે પડદામાં બેસવા લાયક ઉમરની નહિ થાય ત્યાં સુધી તેણીને ઘરેણું પહેરાવો નહિ. જેથી કરીને પહેલાંતો તેણીના જીવનો જોખમ રહેતો નથી બીજું એકે નાનપણથી ઘરેણુંનો શોખ તેણીના દિલમાં પેદા થતો નથી જે ધણી સારી વાત છે. ૮ બચ્ચાના હાથથી ગરીબોને ખાણું લુગડાં અને પૈસા અને એવીજ વસ્તુઓ દેવડાવે. તેમજ ખાવા પીવાની વસ્તુઓ તેના ભાઈ બેનોને અથવા બીજાં બચ્ચાંઓને બહેંચાવે જેથી તેને સખાવત (ઉદારતા)ની ટેવ પડે. પણ એ યાદ રાખો કે તમે પોતાની ચીજો તેઓને હાથે દેવડાવો પણ શરેઅથી જે ચીજ તેઓની હોય તે ચીજ કોઈને દેવાડવી દુરસ્ત નથી. ૯ વધારે ખાનારા માણસોની ખુરાઈ તેઓ આગળ બયાન કરે પણ કોઈનું નામ દેશો નહિ. પણ એવી રીતે કે “જે માણસ ઘણા ખાધરો હોય છે લોકો તેને સીધી સમજે છે. અથવા તેને બળદ ગણે છે.” ૧૦ જો છોકરો હોય તો તેને સફેદ કપડાં પહેરવાનો શોખ દેવડાવો. અને રંગીન કે ભપકાદાર લુગડાં તરફથી તેને અભાવ [નફરત] પેદા થાય તેમ કરો. જેમકે “એવાં લુગડાં તો છોકરીઓ પહેરે છે. તમે તો મરદ છો” હમેશ તેઓની આગળ એવી વાતો કહ્યાં કરો. ૧૧ જો છોકરી હોય તો પણ તેણીને વધારે શણગાર કરવાની ટેવ નહિ નાખો. ૧૨

બચ્ચાની દરેક જાહેને પૂરી પાડો નહિ. કેમકે તેથી કરીને તેનો સ્વભાવ (મિઝાજ) બગડી જશે. ૧૩ ઘાંટો પાડીને બોલવાથી રોકો. અને તેમાં ખાસ કરીને જો છોકરી હોય તો ઘાંટો પાડીને બોલવાથી તેણીને ખૂબ ધમકાવો નહિતો મોટી થયા પછી તેજ દેવ તેણીને પડી જશે. ૧૪ જે બચ્ચાઓની દેવો ખરાબ હોય, અથવા લણવાથી ન્યાસ્તા હોય, અથવા લપકાદાર લુગડાં પહેરવાની તેઓને દેવ હોય તેઓની પાસે બેસવાથી અને તેઓની સાથે રમવાથી તેઓને બચાવો.

૧૫ એવી વોતો તરફથી તેઓમાં અભાવ પેદા થાય તેમ કરતા રહો. ગુસ્સો, જૂઠાણું, કોઈને જોઈને બળવું અથવા લોભ કરવો, ચોરી કરવી, ચાડી ખાવી, પોતાની વાતપર અડયા રેહવું, જાણી જોઈને (કે તે વાત ખોટી છે છતાં) તેને સાચી ઠેરવવી, વગર કાયદે બહુ વાતો કરવી, કંઈ પણ વાત થયા વગર હસવું, ઘોકો દેવો, ભલાની કે નુકશાનની વાતપર વિચાર ન કરવો. અને જ્યારે એ કામોમાંથી તેનાથી કોઈ કામ થઈ જાય તો તરતજ તેને રોકાણ કરો. અને તેને મારો. ૧૬ જો કોઈ ચીજને ભાંગી નાંખે અથવા કોઈને મારી બેસે તો તેને જોઈએ તેવી રીતે મારની સજા (શિક્ષા) કરો જેથી કરી ને ફરીથી તેવું કરે નહિ. એવી વાતોમાં લાડ ખ્યાર કરવો બચ્ચાને હુમેશને માટે બગાડી નાંખવું છે. ૧૭ તેને રાતના જલદીથી સૂવા દેશો નહિ. ૧૮ સવારમાં જલદીથી ઉઠવાની તને દેવ પાડો. ૧૯ જ્યારે સાત વરસની તેની ઉંમર થાય ત્યારે તેને નમાઝની દેવ પાડવી. ૨૦ જ્યારે નિશાળમાં જવાને લાયક થાય ત્યારે તેને

સાથી પેહલાં કુરાને મજીદ પઢાવો. ૨૧ અને ત્યાં સુધી દીનપર ચુસ્ત રીતે ચાલનાર ઉસ્તાદ પાસે લણાવો. ૨૨ નિશાળે મોકલવામાં કદી પણ તેનાપર કયા કચે નહિ. ૨૩ કોઈ કોઈ વખતે તેઓને નેક લોકોની વાર્તાઓ સંભળાવો. ૨૪ તેઓને એવી ચોપડીઓ નહિ જોવા દો કે જેની અંદર ઇશક (મોહ)ની વાર્તાઓ અથવા શરેઅ શરીફથી ઉલટી વાતો અથવા કોઈ એવાજ નકકામા કિસ્સાઓ અથવા ગજલો વિગેરે હોય. ૨૫ એવી કિતાબો પઢાવવી જોઈએ કે જેમાં દીનની વાતો અને દુન્યાના જરૂરી કામો તેઓને આવડી જાય. ૨૬ નિશાળમાંથી આવ્યા પછી તેનું મન ખુશ થાય તે વાસ્તે થોડી વાર રમવાની તેઓને રજા આપો કે જેથી તેનું મન ઠાઠ નહિ થઈ જાય. પણ તે રમત એવી હોવી જોઈએ કે જેમાં કોઈ જાતનો ગુનો નહિ હોય. તેનું બદન કોઈ પણ રીતે તે રમતમાં જોખમાય નહિ. ૨૭ આતસખાલ અથવા કોઈ પણ તરેહનું વાળું અથવા નકામી ચીજો ખરીદવા પૈસા નહિ આપો. ૨૮ રમત ગમત, મેલો, ખેલ તમાશો દેખાડવાની દેવ નહિ પાડો. ૨૯ બચ્ચાઓને જરૂર એવું કોઈ હુન્નર શીખવો કે જેથી જરૂર અને મુશીબતના વખતે ચાર પૈસા કમાવીને પોતાનું અને કુટુંબનું ગુજરાન ચલાવી શકે. ૩૦ છોકરીઓને એટલું લખવા શીખવો કે જરૂરી કાગળપત્ર અને ઘરનું હિસાબ લખી રાખી શકે. ૩૧ બચ્ચાઓને એવી દેવ પાડો કે પોતાનું કામ પોતાને હાથે કરે, ઢીલા અને સુસ્ત પડી જાય નહિ. રાત્રે બિછાનું પોતાના હાથે કરવાને તેઓને કહો. સંધારે જલદીથી ઉઠીને પોતાને હાથે ઘડી વાળીને સંભાળીને રાખે એમ શીખવો.

લુગડાંની ગાંસડી પોતાના બંદોબસ્તમાં રાખે. ફાટુંડું પોતેજ સીવી લીએ. લુગડાં મેલાં હોય અથવા સાફ સફેદ હોય એવે ઠેકાણે રાખે કે જ્યાં કીડ અને ઉંદરથી નુકશાન પોંદોચવાની બીક નહિ હોય. ધોબણને પોતેજ ગણીને લીએ અને લખી લીએ. અને ગણીને તથા તપાસીને લીએ. ૩૨ છોકરીઓને તાકીદ કરે કે તમારા બદનપર જે ઘરેણું હોય તે રાતના સુવા અગાઉ અને સવારે જ્યારે ઉઠો ત્યારે તે ઘરેણાને તપાસી લીઓ. ૩૩ છોકરીઓને કહો કે ખાણું રાંધવાનું, સીવવાનું રાંજવાનું અથવા કોઈ ચીજ વણવાનું જે કંઈ કામ ઘરમાં થતું હોય તેને ધ્યાન દે અને જુએ કે કેવી રીતે થાય છે. ૩૪ જ્યારે બચ્ચાથી કોઈ સાફ કામ થઈ જાય તો તે કામ વાસ્તે શાખાશી ખૂબ સારી રીતે લીઓ અને તેને ખ્યાર કરો એટલુંજ નહિ પણ તેને ઇનામ આપો, કે જેથી તેનું હિલ વધારે મજબૂત થાય. અને જ્યારે તેનું કોઈ કામ માફું જુએ ત્યારે તેને એકાંતમાં પેહલાં તો સમજાવો, કે “જુઓ એ ખરાબ કામ છે જોનારા મનમાં શું કેહતા હશે. અને જે જે માણસોને ખબર પડશે તેઓ પોતાના મનમાં શું કેહશે. ખબરદાર બીજી વખતે એમ કરશો નહિ. સારાં બચ્ચાંઓ એમ કરતા નથી.” તેમ સમજાવવા છતાં જો ફરી તે એવું કામ કરે તો લાયક સજા કરવી જોઈએ. ૩૫ માને જોઈએ કે બચ્ચાને આપથી બીવડાવતી રહે. ૩૬ બચ્ચાને કોઈ કામ છુપી રીતે કરવા નહિ લીએ. પછી ગમે તો તે રમત હોય, ખાણું હોય અથવા કોઈ બીજું કામ હોય. જે કામ તે છુપી રીતે કરશે તો સમજી લીઓ કે તે બચ્ચું

તે કામને ખુફું સમજે છે. ત્યારે જો તે કામ ખુફું હોય તો તે કામની ટેવ છોડાવવી જોઈએ. અને જો તે કામ સાફ હોય જેમકે ખાણું પીણું તો તેને કહો કે સૌની રૂબરૂમાં ખાય પીએ. ૩૭ મેહનત કરવાનું કોઈ કામ એવું તેને સોંપો કે જે કામ કરવાથી તે તંદુરસ્ત અને હિંમતવાન રહે. સુસ્તી તેનામાં પેદા થાય નહિ. જેમકે છોકરાઓને વાસ્તે, ડાણકાઢવા, મુગદલ ફેરવવી, એકાદ મેલ ચાલવું. અને છોકરીઓ વાસ્તે ઘંટી અથવા રેંટિયો ફેરવવાં જરૂરનું છે. એમાં એ પણ એક ફાયદો છે કે તેઓ એ કામને એમ જાણશે નહિ. ૩૮ ચાલવામાં ખડ જલદી નહિ ચાલે તે વાસ્તે તાકીદ કરવી અને નજર ઊપર રાખીને ચાલે નહિ. ૩૯ તેને ટેવ પાડો કે તે હમેશ આજીજી કરે. જીભથી, ચાલવામાં, અને વર્તાણુકમાં મોટાઈ વાપરી શકે નહિ. એટલે સુધી કે પોતાની ઉમરના બચ્ચાંઓમાં પણ બેસીને પોતાનાં લુગડાં કે ઘર કે ખાનદાન કે ચોપડી કે લખાણ અથવા ખડીયો, સિલેટના વખાણુ કરે નહિ. ૪૦ કોઈ કોઈ વખતે તેને બે ચાર પૈસા આપ્યા કરો જેને તે પોતાની મરજીમાં આવે ત્યાં ખર્ચે પણ તેને એવી ટેવ પાડો કે તમારાથી છુપી રીતે કોઈ પણ ચીજ ખરીદે નહિ. ૪૧ તેને ખાવાની, મિજલસમાં ઉઠવા બેસવાની રીત શીખાડો. જેમાંની થોડી રીતો અમે પછુ અહિં લખીએ છીએ.

ખાવાની રીત.

જમણા હાથથી ખાણું જોઈએ ખાવાની શરૂમાં બિસમિલ્લાહ પઢો. પોતાની આગળથી ખાઓ. બીજા માણસો કરતાં પેહલાં ખાઓ નહિ. ખાવાને ધુરકવું નહિ.

ખાનાર માણસો તરફ જુઓ નહિ બહુ જ લઘી જલદી ખાસો નહિ. સારી રીતે ચાવીને ખાઓ. જ્યાં સુધી એક કોળિયો ગળી નહિ જાઓ ત્યાં સુધી બીજો મોંમાં મુકો નહિ. શેરવો લુગડા પર ટપકવો નહિ બેઠ્ઠીએ આંગળીયો જરૂર કરતાં વધારે ખરડાવી નહિ બેઠ્ઠીએ.

મિજલસમાં ઉઠવા બેસવાની રીત.

જેની સાથે મળો અદબથી મળો. ધીમેથી બોલો. મિજલસમાં થૂકો નહિ. ત્યાં નાક સાફ નહિ કરો. એવી જરૂર આવી પડે ત્યારે ત્યાંથી જુદે ઠેકાણે ચાલ્યા જાઓ. જ્યારે બગાસો કે છીંક આવે ત્યારે મોં પર હાથ મુકો પોતાની અવાજ ધીમી કરો કોઈની તરફ પીઠ કરશો નહિ. કોઈની તરફ પગ કરશો નહિ. ડાંચા નીચે હાથ દબાવે નહિ બેસો. આંગળીઓ ફેડાવી નહિ. વગર જરૂરે વારંવાર કોઈની તરફ જુઓ નહિ. અદબથી બેસી રહો. બહુ વાતો કરો નહિ. વાતવાતમાં સમ નહિ ખાઓ. અને ત્યાં સુધી પોતે વાત શરૂ કરો નહિ. જ્યારે બીજો માણસ વાત કરે ત્યારે ખૂબ ધ્યાન દબાવે સાંભળો. કે જેથી તેનું દિલ નાખુશ થાય નહિ.

અલબત્ત જો તે વાત ગુનાની હોય તો સાંભળવી નહિ બેઠ્ઠીએ. તેને તેવી વાત કરવાથી મના કરો અથવા તમે ત્યાંથી ઉઠી જાઓ. જ્યાં સુધી કોઈ માણસ એક વાત પૂરી બોલી નહિ રહે ત્યાં સુધી વચ્ચે બોલો નહિ. જ્યારે કોઈ આવે અને મિજલસમાં જગ્યા નહિ હોય ત્યારે તમે પોતાની જગ્યાથી થોડું ખસી જાઓ અને મળીને બેસો કે જેથી જગ્યા થઈ જાય. જ્યારે કોઈની સાથે મળો અથવા તેનાથી છૂટા પડો ત્યારે અસ્સલામો અલૈકુમ કહો.

અને જવાબમાં વઅલૈકુમુસ્સલામ કહો. અને બીજી તરફના નવા નવા શબ્દો બોલો નહિ. (એક બીજાના) હકોનું બયાન.

૧ માખાપના હકો. તેઓને ઇબ્ન પોંહચાડે નહિ અગર જો તેઓના તરફથી કંઈ વધવટ થઈ જાય. ૨ બોલવામાં અને તેઓની સાથે વરતવામાં અદબ કરે. ૩ જે કામો દીનથી દુરસ્ત હોય તેમાં તેઓની તાબેદારી કરે. ૪ તેઓને જરૂર પડે તો માલથી તેઓની ખિજમત કરે. અગરજો તેઓ કાફર હોય. માખાપના ગુજરી ગયા પછી તેઓના હકો નીચે મુજબ છે ૧. તેઓને વાસ્તે ખોદા પાક પાસે બક્ષીશની દોઆ માંગતો રહે. નફિલ ઇબાદતો અને ખેરાતનો સવાબ તેઓને પોંહચાડે ૨ તેઓની સાથે મળનારાઓની સાથે ઉપકાર અને ખિજમત સારી કરે. ૩ તેઓને માથે જેટલું કરજ હોય અથવા તેઓએ જે કંઈ જયઝ કામની વસીયત દીધી હોય અને તે વસીયત પૂરી કરવાની ખોદા પાકે તાકાત દીધી હોય તો તેને પૂરી કરે. ૪ તેઓના મરી ગયા પછી દીનથી ઉલટું રડવું અને પોક પાડવાથી બચે, નહિતો તેઓની રૂહને ઇબ્ન થશે. અને દાદી, દાદો, અને નાની નાનો એઓનો હુકમ શરેઅમાં માખાપ જેવો જ છે. તેઓના હકોને પણ માખાપ જેવાં જ જાણવા બેઠ્ઠીએ. તેવીજ રીતે માશી અને મામો મા જેવાં, અને ફેઈ અને કાકો ખાપ જેવાં છે. હદીસના ઇશારાથી એમજ માલમ પડે છે.

દાયણના હકો એ છે. ૧ તેણીની સાથે અદબથી વરતવું. ૨ જો તેણીને પૈસા ટકાની જરૂર હોય અને પોતાનામાં તેટલી તાકાત હોય તો તેણીની મદદ કરવી.

સાવકી માના હુકો. પોતાના બાપની તે બહાલી છે અને બાપના બહાલાઓ સાથે ઉપકાર કરવાનો હુકમ છે તેથી કરીને સાવકી માના પણ કેટલાક હુકો છે. જે કે ઉપર હમણા બયાન થયા.

મોટા ભાઈ હદીસથી બાપના જેવો છે. તેથી કરીને માલમ પડી આવ્યું કે નાનો ભાઈ ઓલાદ જેવો છે અને તેથી કરીને તેઓ એક બીજાપર તેવાજ હુકો ધરાવશે જેવાંકે માબાપ અને ઓલાદ એકબીજા સાથે ધરાવે છે. તેવીજ રીતે મોટી બેન અને નાની બેનને પણ સમજી લેવી જોઈએ.

સગાં બહાલાંઓના હુકો. ૧ પોતાનાં સગાં જો ગરીબ હોય અને તેઓમાં પૈસા કમાવવાની તાકાત નહિ હોય તો પોતાની તાકાત મુજબ તેઓના ખર્ચનો ખંદાબસ્ત રાખે. ૨ કોઈ કોઈ વખતે તેઓની સાથે મળ્યા કરે. ૩ તેઓની સાથેના સગપણને તોડી નહિ કાઢે. એટલુંજ નહિ પણ જો કંઈ ઈન્ન પણ તેઓથી પોંહયે તો તેના ઉપર સખર કરવો બેહતર છે.

સાસરાના સગપણને કુરઆનમાં ખોદા પાકે નખખ (વંશ) માં બયાન કરમાવેલું છે, તેથી કરીને માલમ થાય છે કે સાસુ અને સસરો, સાળો અને બનેલી, જામું અને વહુ, અને પોતાની ધણીઆણીની તેણીના આગલા ધણીથી થયેલી ઓલાદ, અને તેવીજ રીતે ધણીની આગલી ઓરતથી થયેલી ઓલાદનો પણ કેટલોક હુક છે. અને તેથી કરીને એવા સગપણોમાં પણ, બીજાઓ કરતાં, ઉપકાર અને સારી વર્તણૂકનું ધ્યાન વધારે રાખવું જોઈએ.

આમ મુસલમાનોના હુકો. ૧ મુસલમાનની ભૂલચૂક માફ કરે. ૨ તેનાં રડવાપર દયા કરે. ૩ તેની એબને સંતાડે.

૪ તેના ઉજર (કારણ) ને કબૂલ રાખે. ૫ તેનાપર આવી પડેલી તકલીફને દૂર કરે. ૬ હમેશ તેનું ભલું કરતો રહે. ૭ તેની હોસ્તીને કદી તોડ નહિ. ૮ તેની સાથે જે કોલ કસાર કચોં હોય તેની સંભાળ રાખે. ૯ તે માંદો પડે તો તેની બખર રાખે. ૧૦ તે મરી બચતો તેને વાસ્તે હોઆ કરે. ૧૧ તેની દાવત કબૂલ રાખે. ૧૨ તેની મોકલેલી ભેટને કબૂલ રાખે. ૧૩ તેના પરોપકારના બદલામાં તેના પર પણ ઉપકાર કરે. ૧૪ તેની સારી હાલત જોઈને તેને વાસ્તે હોઆ કરે. ૧૫ જરૂરની વખતે તેની મદદ કરે. ૧૬ તેના કુટુંબની રક્ષા (હિકાજત) કરે. ૧૭ તેનું કામ કરી દીએ. ૧૮ તેની વાતને માને. ૧૯ તેની ભલામણને કબૂલ રાખે. ૨૦ તેની મુરાદ (ઇચ્છા) પૂરી થવામાં તેને નાઉમેદ કરે નહિ. ૨૧ તે છીંક ખાઈને અલહમદો-લીલ્લા હ કહે તો તેના જવાબમાં યરહુમો કલ્લાહ કહે. ૨૨ તેની ગુમ થયેલી વસ્તુ જો મળી આવે તો તેની પાસે પોંહચાડી દીએ. ૨૩ તેના સલામનો જવાબ દીએ. ૨૪ તેની સાથે નરમાસથી વાતચીત કરે. ૨૫ તેની સાથે ઉપકાર કરે ૨૬ જો તે એના ભરોસાપર સમ ખાય તો તે સમને પૂરી કરે. ૨૭ જો તેનાપર કોઈ જુલમ ગુબારે તો તેની મદદ કરે અને જો તે પોતે કોઈ બીજાપર જુલમ કરતો હોય તો તેને રોકે. ૨૮ તેની સાથે (હમેશ) મોહબ્બત કરે (કદીપણ) દુશમની બગાડ કરે નહિ. ૨૯ તેની ફજેતી કરે નહિ. ૩૦ જે વાત પોતાને વાસ્તે પસંદ રાખે તેજ તેને વાસ્તે પણ પસંદ કરે. ૩૧ તેની સાથે જ્યારે મેળાપ થાય ત્યારે તેને સલામ કરે. મરદની સાથે મરદ અને ઓરતની સાથે ઓરત હાથ

મેળવે (મુસાફરો કરે), તો વધારે સાફ છે. ૩૨ જે રખેને એક બીજા સાથે કંઈ ખુરાસ થઈ જાય તો ત્રણ દિવસથી વધારે વખત માટે તેની સાથે વાતચીત કરવી છોડે નહિ. ૩૩ તેને વાસ્તે પોતાના મનમાં મોટો બેઠમ લાવે નહિ. ૩૪ તેની સાથે દુશમનાઈ કે અદેખાઈ કરે નહિ. ૩૫ તેને સાદી વાત શિખાડે ખરાબ વાતોની મનાઈ કરે. ૩૬ નાની ઉમરવાળાઓ ઉપર દયા કરે અને મોટાઓનો અદખ કરે. ૩૭ જે મુસલમાન વચ્ચે જે કંઈ બગાડ થઈ જાયતો તેઓની વચ્ચે મેળાપ કરાવી દીએ. ૩૮ તેની નિંદા [ગીબત] કરે નહિ. ૩૯ તેને કોઈ તરેહની નુકશાની પોંદ્યાડે નહિ. નહિ આ બંધમાં અને નહિ માલમાં. ૪૦ તેને ઉઠાવી તેની જગ્યાપર પોતે બેસે નહિ.

પાડોશીના હકો.

૧ તેની સાથે ઉપકાર અને સંભાળથી વર્તે. ૨ તેનાં બેરોં છોકરાંની આબરૂની (સંભાળ) રક્ષા કરે. ૩ કોઈ કોઈ વખતે તેને ઘેર કોઈ ચીજ ભેટ મોકલતો રહે. અને ખાસ કરીને જ્યારે તેને ખાવાના ફાંફાં હોય ત્યારે તો જરૂર થોડું કે વધારે ખાણું તેને આપે. ૪ તેને ઇજા પોંદ્યાડે નહિ. નજીવી વાતોમાં તેની સાથે તકરાર કરે નહિ. અને જેવી રીતે કે પોતાના દેશમાં પાડોશી હોય છે તેવીજ રીતે સફરમાં પણ હોય છે. એટલે તે માણસકે જે સફરમાં ઘેરથી સાથે થયો હોય અથવા રસ્તામાં કદાચ તેનો સાથી બની ગયો હોય તેનો હુક પણ તેજ દેશના પાડોશીની ખરાબર છે. તેના હકોને વાસ્તે ખુલાસો એ છે કે પોતાની રાહત કરતાં તેની રાહતનું વધારે ધ્યાન રાખે. કેટલાક લોકો રેલગાડીમાં અથવા ગાડાઓમાં અથવા બીજી એવીજ સફરની સવારીઓમાં

એક બીજા સાથે ધણીજ ભુંડી રીતે વર્તે છે જે તદ્દન નકારાત્મક છે.

એવીજ રીતે જેઓ કે બીજાના આશરો નીચે હોય જેવા કે યતીમ અને રાંડો કે નાચાર અને કમબોર કે નાદાર અને માંદો, કે અપંગ અને મુસાફર અને બીકારી એ લોકોના એટલા હકો વધારે છે:—૧ એ લોકોને માલથી મદદ કરવી. ૨ એ લોકોનાં કામો પોતાનાં હાથ પગ વડે કરી દેવાં. ૩ એ લોકોને તેઓની હેરાનીથી દિલાસો આપવો. ૪ તેઓએ માંગેલી વસ્તુની ના પાડવી નહિ.

કેટલાક હકો ફક્ત માણસ હોવાને લીધે છે, અગર જે તે મુસલમાન નથી, અને તે એ છે:—૧ કોઈ પણ ભૂલચૂક વગર કોઈને તેનાં જીવન કે માલમાં નુકશાની પોંદ્યાડે નહિ. ૨ દીની સખબ વગર કોઈને ગાળો ભાંડે નહિ. ૩ જે કોઈને ખાવા પીવાની અથવા બીજી કોઈ મુશીબત કે માંદગીમાં જુએ તો તેની મદદ કરે. ખાણું પાણી દીએ તેણી માંદગીનો ઇલાજ કરે. ૪ જે હાલતમાં શરેઅ શરીફ સબ કરવાની રજા દીધી છે તેમાં પણ જીલમ કે વધારો કરે નહિ.

જનાવરોના હકો. ૧ જે જનાવરને ગોંધી રાખવામાં કંઈ ફાયદો નહોય તેને કેદ કરે નહિ. ખાસ કરીને પક્ષીઓના બચ્ચાંઓને તેઓના માળામાંથી કાઢી લાવવા, અને તેથી કરીને તેઓના માળાપને હેરાન કરવા ઘણુંજ દયા વગરનું કામ છે. ૨ જે જનાવરને ખાવાનો હુકમ છે. તેઓને પણ ફક્ત પોતાનું દિલ ખુશ કરવા વાસ્તે મારી નાંખવું નહિ જોઈએ. ૩ જે જનાવરથી તે પોતાનું કામ લેતો હોય (જેમકે ઘોડા બળદ વીગેરે) તેઓના ખાણા પાણીનો અને તેઓને આરામ પોં-

જાણવાનો તેઓની ચાકરી કરવાનો પૂરે-પૂરો બંદોબસ્ત રાખે તેઓની તાકાત ઉપ્રાંત તેઓથી કામ લીએ નહિ. તેઓને હુકથી વધારે મારે નહિ. ૪. જે જનાવરોને ઝુ-ખેહ કરવા હોય અથવા તેઓ ઇબ્ન પેંહુ-આડે છે તેથી કરીને તેઓને મારી નાંખવા હોયતો તેજ હુથીયારથી જલદીથી મારી નાંખે તેઓને તફકાવી અથવા ભૂકા તરસા રાખીને મારે નહિ.

જરૂરની વાત.

જે કોઈ માણસના હુકમાં કંઈ ઘટાડો થયો હોયતો તેઓમાં જેઓ હુક અદા કરવાને લાયક હોયતો તેઓના હુકો અદા કરે નહિતો માફ કરાવે. જેમકે કોઈનું દે-વું માથે રહી ગયું હતું અથવા કોઈની સોંપેલી વસ્તુમાં કંઈ વધઘટ કીધી હતી. અને જે હુકો ફક્ત માફ કરાવવા લાયક હોય તેઓને ફક્ત માફ કરાવે. જેમકે નિંદા (ગીબત) વિગેરે કીધી હતી અથવા તેને માર્યો હતો અને જે કોઈ સખબથી હુકદારોથી માફ કરાવી શકતો નથી અથવા હુકો અદા કરી શકતો નથી. તો તેવા મા-ણસોને વાસ્તે હુમેશ બક્ષીશની દોઆ કરતો રહે. કંઈ તાબુથી નથી કે કેયામતને દહાડે ખોદાપાક તેઓને રાજી કરી તે હુકો માફ કરાવી દે. પણ એ પછી પણ જ્યારે તે હુકો અદા કરવાની અથવા માફ કરા-વવાની તેને તક મળી આવે ત્યારે તેમાં સુસ્તી કરે નહિ. અને તેના હુકો તેઓથી અદા થાય તેની ઉમેદ નહોય તો તેઓ થી નરમાસથી વસૂલ કરે. અને જેઓથી ઉમેદ નહોય અથવા તે હુકો વસૂલ થવાને લાયક નહોય, જેમકે નીંદા વીગેરે, ત્યારે અગરબે કેયામતને દહાડે તે હુકોના બ-

દલામાં નેકીયો મલવાની ઉમેદ છે પણ માફ કરવામાં એ કરતાં ઘણો વધારે સ-વાબ છે; અને તેથી કરીને તદ્દન માફ કરી દેવું વધારે સાફ છું. તેમાં ખાસ કરીને જ્યારે કોઈ માણસ કાલાવાલા કરીને માફ કરાવતો હોય.

તજવીદ એટલે કુરઆને શરીફને સારી રીતે સુધારીને સહીહ પ-

હવા વિશેનું બયાન.*

મસઅલો. એમાં કોશીશ કરવી વાજેબ છે. એમાં બેહરકારી અને સુસ્તી કરવાથી ગુનો થાય છે.

ફાયદો. એના ઘણા કાયદાઓ છે પ-ણ કેટલાક કાયદાઓ જે ઘણા જરૂરી અ-ને સેહેલા છે તે લખીએ છીએ:—

સાવચેતી. એ હરફેમાં સારી રીતે બં-દોબસ્તથી ફરક કરવો જોઈએ. અને સા-રી રીતે અદા કરવા (પઢવા) જોઈએ. અ-લેફ ઐન અને હુમઝા. અને તે અને તો-એમાં. અને સે, સીન, સોઆદમાં. અને હુ (મોટી) અને હુ (નાની)માં. અને દાલ દો-આદમાં. અને ઝાલ, જે અને ઝોએમાં. એ ટલે તે (હરફ) નો મોં ભરીને ઉચ્ચાર થ-તો નથી અને તોએનો ઉચ્ચાર મોં ભરીને કરવામાં આવે છે. અને સે નરમ બોલાય છે. અને સીન સખતાઈથી બોલાય છે. અને સોઆદ મોં ભરીને બોલવામાં આવે છે. અને દોઆદ ને બોલતી વખતે જીભનું વલણ ડાલીદાદ સાથે લાગે છે. આગલા દાંતો સાથે જીભ લગાડીને પઢવું ખોટું છે. અને એની વધારે ટેવ પાડવી જોઈએ અને

*જે વાતો એ સંબંધી સમજવાને ખારીક હતી અથવા જે તદ્દન બહેર હતી કે જે મૂળ્ય લોકો પોતાની મેળે પઢે છે તેવી વાતો લખી નથી.

ઝાલ નરમીથી બોલાય છે. અને એ લાર દઈ ને બોલવામાં આવેછે. અને ઝાય મોં લરીને બોલાયછે.

કાયદો. નીચે લખેલા હરફે હમેશ મોં લરીને બોલાય છે. એ, સોઆદ, દોઆદ, તોએ, ઝોએ, જૈન, (મોટો) કાફ.

કાયદો. નુન અને મીમ પર જ્યારે તશદીદ હોય ત્યારે ગુના પઢો. એટલે તે જ અવાજ ને જરા વાર નાકમાં થોભાવીને કાઢો.

કાયદો. જે હરફ પર ઝંખર કે ઝેર કે પેશ હોય અને તેની આગળનો હરફ અલિફ અથવા વાવ અથવા ચેનહોય ત્યારે તેને લંબાવીને પઢશો નહિ જેવી રીતે ઘણી છોકરીઓ [અને છોકરાઓ]ની ટેવ હોય છે, એવી રીતે પઢવું જોઈ છે. જેમકે અલહમદો ને એવી રીતે પઢે કે અલહમદ અથવા માલેકે ને માલિકી અથવા ઇયાકને ઇયાકા અને જે ઠેકાણે આલિફ કે ચે અથવા વાવ હોય તેને ટુંક અવાજમાં ઘટાડે નહિ. મતલબ એકે ખેચવાના અને ટુંક અવાજમાં પઢવાના શબ્દોની ઘણી સંભાળ રાખે.

કાયદો. પેશને એવી રીતે પઢો કે જેમાં વાવનો કઈક અવાજ આવી જાય. અને તેમજ ઝેરમાં ચેનો કઈક અવાજ આવી જાય.

કાયદો. જે ઠેકાણે નૂન પર જઝમ હોય અને નૂન પછી નીચે લખેલા હરફોમાંથી કોઈ હરફ હોય તો નૂનને ગુના પઢો. અને તે હરફો એ છે:—તે સે જમ દાલ ઝાલ ઝે રીન સોઆદ દોઆદ તોએ ઝોએ ફે [મોટો] કાફ [નાનો] કાફ જેમકે અતુમ, મીન સમરતીન, ફઅમજનાકુમ, અનદાદન, અનઝરતહુમ, અનઝલા, મિનસઅતહુ, યનશોરો, લમન

સખરા, મનહુદીન, ફઈનતીબના, ફઅફરે યુનફેકુના, મિનકબલેકા, ધનકુનુમ.

કાયદો. એવીજ રીતે જો કોઈ હરફ પર જે ઝંખર કે જે ઝેર કે જે પેશ હોય કે જેનાથી નૂનનો અવાજ નિકળે છે, અને તે હરફ પછી મચકૂર પંદર હરફોમાંથી કોઈ હરફ આવી જાય ત્યારે પણ તે નૂનની અવાજને ગુના બનાવો. જેમકે જન્નાતિનતજરી, જમીઅન સુમ્મસ્તવા, મીન નફસીન શયઆ, રિઝકન કાલૂ, રસલુન કરીમ, એવીજ રીતે બીજા દાખલા (કુરઆ ને શરીફમાં) શોધી લીઓ. જ્યાં નૂન પર જઝમ હોય અને તેની પછી રેનો હરફ અથવા લામ આવે તો તે નૂનમાં નૂનનો અવાજ તદ્દન રેહતો નથી એટલું જ નહિ પણ તદ્દન રે અથવા લામમાં મળી જાય છે. જેમકે મીરરખેલિમ, વલાકિલ લાયશઓરન.

કાયદો. એવીજ રીતે જો કોઈ હરફ પર જે ઝંખર કે જે ઝેર કે જે પેશ હોય જેથી કરીને નૂનનો અવાજ પેદા થાય અને તે હરફ પછી રે અથવા લામ હોય ત્યારે પણ તે નૂનનો અવાજ જતો રેહશે રે અથવા લામમાં મળી જશે. જેમકે ગફૂર રહીમ, હોદલ લીલ મુતકીન.

કાયદો. જો નૂન પર જઝમ હોય અને તેના પછી જે હરફ હોય તો તે નૂનને મીમની પેઠે પઢીશું. અને તેને ગુના પણ કરશું. જેમકે અનખેઅહુમ. એને અમખેઅહુમ પઢશું. તેવીજ રીતે જો કોઈ હરફ પર જે ઝંખર, જે ઝેર, અને જે પેશ હોય જેથી નૂનનો અવાજ પેદા થાય અને તેની પછી જે હોય ત્યાં પણ તે નૂનની અવાજ બદલીને મીમ પઢશું. જેમકે અલીમુન ખેમા તેને અલીમુમ ખેમા પઢશું.

કેટલાક કુરઆનોમાં એને ઠેકાણે એક ના-
નકી મીમ લખેલી હોય છે. અને કેટલા-
કમાં હોતી નથી. પણ સૌ ઠેકાણે એવીજ
રીતે પઢવું જોઈએ, કે જે જે ઠેકાણે એ
કાયદો લાગુ પડતો હોય.

કાયદો. જ્યાં મીમપર જજમ હોય,
અને તેના પછી બે હરફ હોય તો તે મી-
મપર ગુન્ના કરવો. જેમકે યઅ તસિમ-
બિલ્લાહ.

કાયદો જે હરફ પર બે અબર બે ઝેર
કે બે પેશ હોય અને તેના પછીના હરફ
પર જજમ હોય તો ત્યાં બે અબરની જ-
ગ્યાએ એક અબર પઢવું અને ત્યાં જે
અલિફ લખેલો છે તેને પઢવું નહિ. અ-
ને ઝેરવાળો એક નૂન પોતાના તરફથી
તે જજમ વાળા હરફ સાથે મેળવવું જે-
મકે ખયરન લવસીયતો, તેને ખયરાનિલ
વસીયતો પઢવું. એવીજ રીતે બે ઝેરને
ઠેકાણે એક ઝેર પઢવું, અને તેવોજ (ઝેર-
વાળો પોતાના તરફથી એક) નૂન પાછલા
હરફ સાથે મેળવવું જેમકે ફખ-
રીન લઝીના તેને ફખરેનીલ લઝી-
ના પઢવું તેવીજ રીતે બે પેશ. જે ઠેકાણે
બે પેશ હશે તે ઠેકાણે એક પેશ પઢવું,
અને તેવોજ (ઝેરવાળો) નૂન પાછલા હરફ
સાથે મેળવી દેવું, જેમકે નૂહન બનહુ તેને
નૂહો નિબનહુ પઢીશું કેટલાક કુરઆનો
માં નાનકડું નૂન વચમાં લખેલો હોય છે
પણ બે કુરઆનમાં લખેલો નહિ હોય
ત્યારે પણ એમજ પઢવું જોઈએ.

કાયદો રે ના ઉપર બે અબર કે પેશ
હોય તો તેને મોં ભરીને પઢવું જોઈએ.
જેમકે રઝિબલ આલમીન. અમરોહુમ
અને બે રેની નીચે ઝેર હોય તો નરમા-
સથી પઢવું જોઈએ જેમકે ખયરિલ મગ

દુબે. અને બે રે પર જજમ હોય તો
તેના અગાળિના હરફને જુઓ. બે તેના
ઉપર અબર કે પેશ હોય તો રે ને મોં
ભરીને પઢો જેમકે અનઝર તહુમ, મુરસ
લુન, અને બે તેના આગલા હરફપર ઝેર
હોય તો તે જજમ વાલી રે ને નરમા-
સથી પઢો. જેમકે લમ તુનઝિરહુમ. અને
કેટલેક ઠેકાણે એ કાયદો લાગુ પડતો નથી.
તેવાં ઠેકાણાં તમે સમજી શકશો નહિ. પણ
ધણે ઠેકાણે તો એજ કાયદો વપરાય છે.
તમે એવીજ રીતે પઢ્યા કરો.

કાયદો. અલ્લાહો અને અલ્લાહુમ્મામાં
જે લામ છે એ લામથી આગલા હરફપર
બે અબર કે પેશ હોય તો લામને મોં ભ-
રીને પઢો. જેમકે ખતમલાહો, ફઝાહુમ-
દલાહો, વ ઇઝકાલુલ્લાહુમ્મા. અને બે
અગલા હરફપર ઝેર હોય તો તે લામ-
ને નરમાસથી પઢો. જેમકે અલહુમ્મો
લિલ્લાહ.

કાયદો. જ્યાં તે ગોળ હોય પછી તે
મળેલી હોય અથવા હરફથી જુદી હોય
અને ત્યાંજ થોભવું હોય (એટલે આયત
કરવી હોય) તો તે તેને હે પઢવી. જેમકે
કસવતન તેને કસવહુ પઢવું, આતુઝ ઝકા
તા અને તૈયબતનમાં પણ (આયત કરતી
વખતે) હે પઢવું.

કાયદો. જે હરફ પર બે અબર હોય
અને તે ઠેકાણે આયત કરવી હોય તો તે
હરફની આગળ અલિફ પઢાશે. જેમકે
નિદાઅન તેને નિદાઆ પઢવું.

કાયદો. જે હરફપર મદની નિશાની
હોય ત્યાં જરા અવાજને વધારી દીધો.
જેમકે વલદ ફાલીન. અહિં અલિફને બી-
જા ઠેકાણુઓના અલિફે કરતાં વધારી
લાંબાવીને પઢો. અથવા જેમકે કાલુ અ

અમેના અહીં વાવ ને બીજા વોવો કરતાં વધારશો. અથવા જેમકે ફી આમાનેહિમ. આ ચે ને બીજા ચેચો કરતાં લંબાવશો.

કાયદો. (આયત ઉપર) જ્યાં મીમ, કે તોએ, કે હે, અથવા (મોટો) કાફ અને ફે, અથવા (નાનો) કાફ અને જ્યાં સીન અથવા સકતા કે વકફા (લખેલું) હોય ત્યાં તદ્દન થોભી જશો નહિ પણ જરા અટકીને આગળ પઢતાં ચાલ્યા જાઓ અને જ્યાં એક આયતમાં બે જગ્યાએ લખુ નુકતા .: આ પ્રમાણે લખેલા હોય ત્યાં એક ઠેકાણે થોભો અને બીજે ઠેકાણે થોભો નહિ. પછી ગમેતો પહેલી નિશાની આગળ થોભો અથવા બીજી આગળ થોભો. અને જે (આયત ઉપર અથવા જે) ઠેકાણે લા લખેલો હોય ત્યાં થોભશો નહિ. અને જ્યાં બીજી નિશાનીઓ લખેલી હોય ત્યાં મનમાં આવે તો થોભો અને જ્યાં ઉપર નીચે બે નિશાનીઓ દીધેલી હોય ત્યાં જે ઉપર લખેલી હોય તે પ્રમાણે ચાલો.

કાયદો. જે હરફ પર જઝમ હોય અને તે પછીના હરફ પર તશદીદ હોય ત્યારે તે ઠેકાણે પેહલો હરફ પઢાશે નહિ. જેમકે કદતબૈયનામાં દાલ પઢાશે નહિ. અને કાલત તાએફતુનમાં તે પઢશું નહિ. અને લઈમ ખસત્તામાં તોએ પઢાશે નહિ. અને અસકલત દઅવલ્લામાં તે પઢશું નહિ. અને ઉલખત દઅવતોકોમાં તે પઢાશે નહિ અને અલમ નખલુકુમમા [મોટો] કાફ પઢાશે નહિ. પણ બે એ જઝમ વાલો હરફ નૂન હશે અથવા બે એર કે બે અખર કે બે પેશથી નૂનનો અવાજ પેદા થઈ ગયો હોય અને કે તેની પછી તશદીદ વાલો હરફ ચે અથવા મજાવ હોય તો ત્યાં પઢવામાં નૂનનો અવાજ અનદાશે. જેમકે મયયકુલો, ઝોલોમાતુ'વ વ

રઅફુનમાં નૂનનો અવાજ નાકમાં પેદા થશે.

કાયદો. વમા મિનદાખ્ખતિના [૧૨મા] સિપારાના ચોથા રૂકૂઅની છઠ્ઠી આયતમાં જે આ શબ્દ આવ્યો છે મજરીહા એ રેની એરને બીજા એરો જેવી પઢશું નહિ પણ જેવી રીતે “ સિતારે ” ની રેનો એર પઢવામાં આવે છે તેવીજ રીતે એને [મજરીહા] પઢશું.

કાયદો. હામીમના (૨૬મા) સિપારામાં સૂરએ હોજેરાતના બીજા રૂકૂઅની પેહલી આયતમાં બેઅસલ ઈસમો જે શબ્દ છે તેમાં બેઅસનો સીન કોઈ હરફથી મળતો નથી અને તેના પછીના લામ તેના પછીની સીન સાથે મળે છે, અને એવી રીતે પઢાય છે કે બેઅસા લિસમો.

કાયદો. તિલકર રોસોલોના (૩૦) સિપારામાં આલે ઈમરાનની સૂરતની શરૂમાં અલિફ લામ મીમ જે આવેલો છે તેની મીમને તેના પછીના શબ્દ અલ્લાહના લામ સાથે એવી રીતે જોડવામાં આવે છે કે જેના હિન્ન (જોડણી) એવી રીતે કરાય છે મીમ ચે એર મી, મીમ લામ અખર મલ મીમલ. અને કેટલાક પઢનારા એમ પઢે છે કે મીમ મલ એ ખોટું છે.

કાયદો. એ કેટલાક શબ્દો એવા છે કે લખાય છે જુદી રીતે અને પઢવામાં જુદી રીતે આવે છે. તેઓનું ખુદજ ધ્યાન રાખશો. અને કુરઆને શરીફમાંથી એ મુકામો કાઢીને છોકરીઓ (અને છોકરાઓ ને) દેખાડી દીઓ અને સમજાવી દીઓ.

પેહલું મુકામ. કુરઆને શરીફમાં જે કોઈ ઠેકાણે અનાનો શબ્દ આવેલો છે તેમાં નૂન પછીના અલિફ પઢવામાં આવતો નથી પણ ફક્ત પેહલો અલિફ અખર થી પઢાય છે અને નૂન અખરથી પઢાય છે

નૂનની બાવીને પહેલામાં આવતો નથી.

બીજું મુકામ. મચકુલના (બીજા) સિપારાના ૧૬મા રૂકુઅની ત્રીજી આયતમાં યથાસોતો સોઆદથી લખાય છે પણ પઢવામાં સીનથી પઢવું જોઈએ. ઘણાક કુરઆનોમાં તે ઠેકાણે એક નાનકડી સીન પણ લખેલી હોય છે. પણ જો નહિ લખેલી હોય તો પણ સીનજ તે ઠેકાણે પઢવી જોઈએ તેવીજ રીતે વલોઅમનનાના (૮મા) સિપારાના સોળમા રૂકુઅની પાંચમી આયતમાં બસતહ જે શબ્દ આવેલો છે તે ઠેકાણે પણ સીનજ પઢાય છે.

ત્રીજું મુકામ. લનતનાના (૪થા) સિપારાના છઠ્ઠા રૂકુઅની પહેલી આયતમાં અફઘન શબ્દમાં ફે હરફ પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢાતો નથી.

ચોથું મુકામ. લનતનાના સિપારાના આઠમા રૂકુઅની ત્રીજી આયતમાં લાઈલલ લાહે માં પેહલા લામ પછી બે અલિફ લખાય લા છે પણ એકજ અલિફ પઢાય છે અને તે એવી રીતે લઈલલ લાહે.

પાંચમું મુકામ. લાયોહીખુદલાહના (૬ઠ્ઠા) સિપારાના નવમા રૂકુઅની ત્રીજી આયતમાં બતૂઆ એ શબ્દમાં હમઝા પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢવામાં આવતો નથી.

છઠ્ઠું મુકામ. કાલલમલઓના (૯મા) સિપારાના ત્રીજા રૂકુઅની ચોથી આયતમાં મલાઓહી શબ્દમાં લામ પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢવામાં આવતો નથી. પણ તે મ-લ-ઓહી પઢાય છે. એવીજ રીતે એ શબ્દ કુરઆનમાં જે જે ઠેકાણે આવેલો છે ત્યાં એવીજ રીતે પઢાય છે.

સાતમું મુકામ. વઅલમૂ (૧૦માં) સિ-

પારાના તેરમા રૂકુઅની પાંચમી આયતમાં લાઓહીમાં લામ પછી અલિફ લખેલો છે, પણ તે પઢાતો નથી. પણ લાઓહી પઢાય છે.

આઠમું મુકામ. વમા મિન હાખ્ખતિનના [૧૨મા] સિપારાના છઠ્ઠા રૂકુઅની આઠમી આયતમાં સમહા શબ્દમાં હાલ પછી અલિફ લખેલો છે પણ તે પઢવામાં આવતો નથી. તેમજ ફમાખત યોકુમના (૨૭મા) સિપારામાં વન્નજમની સુરતના ત્રીજા રૂકુઅની ઓગણીસમી આયતમાં જે સમુદા શબ્દ આવેલો છે તેમાં પણ અલિફ પઢાશે નહિ.

નવમું મુકામ. વમા ઓખરરેઓ નફસીના (૧૩મા) સિપારાના દસમા રૂકુઅની ચોથી આયતમાં લેતતલોવા માં વાવ પછી અલિફ લખાય છે પણ તે પઢાતો નથી વાવ ને ખખર પઢાશે.

દશમું મુકામ મુખહાનલલઝીના (૧૫મા) સિપારાના એઠમા રૂકુઅની બીજી આયતમાં લન નહ ઓવામાં વાવ તછી અલિફ લખેલો છે. પણ પઢાતો નથી. એવીજ રીતે એજ સિપારાના સોળમા રૂકુઅની પેહલી આયતમાં લેશૈઈનમાં અલિફ પઢવામાં આવતો નથી.

અગ્યારમું મુકામ. મચકૂર સિપારાના સત્તરમા રૂકુઅની સાતમી આયતમાં લા કિન્ના માં નૂન પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢાતો નથી. નૂનને ખખર પઢશું.

બારમું મુકામ. વકાલલઝીના (૧૬મા) સિપારાના સત્તરમા રૂકુઅની સાતમી આયતમાં લા અઝખહન્નહ માં લામની પછી બે અલિફ લખાય છે પણ એકજ પઢાશે અને તે એવી રીતે લ-અઝખહન્નહ.

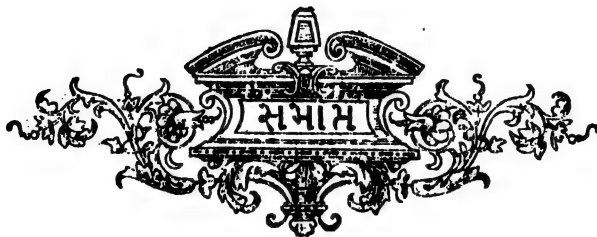
તેરમું મુકામ. વમાલીયલા (૨૩મા) સિપારાના છઠ્ઠા રૂકુઅની સુડતાળીશમી આયતમાં લા એલલ જહીમ માં પેહલા લામ પછી બે અલિક લખાય છે. પણ એકજ પઢાય છે, લ-એલલ-જહીમ એવી રીતે.

ચૌદમું મુકામ. હામીમના [૨૬મા] સિપારામાં સૂરએ મોહમદ [સલા]ના પેહલા રૂકુઅની ચોથી આયતમાં લેયખલોવામાં વાવ પછી અલિક લખાય છે પણ પઢવામાં આવતો નથી. તેવીજ રીતે એજ સૂરતના ચોથા રૂકુઅની ત્રીજી આયતમાં નખલોવા માં પણ વાવ પછી અલિક લખાય છે પણ પઢવામાં આવતો નથી. અને વાવપર ઝખર પઢાય છે.

પંદરમું મુકામ. તખારકલ્લીના [૨૮મા] સિપારામાં સૂરએ દહરના પેહલા રૂકુઅની ચોથી આયતમાં સલાસિલા શબ્દમાં બીજા લામપછી અલિક લખાય છે પણ પઢાતો નથી. છેલ્લા લામપર ઝખર પઢશું. અને એજ રૂકુઅની પંદરમી અને સોળમી આયતમાં બે જગ્યા કવારીરા કવારીરા આવ્યા છે, અને બંને જગ્યાએ બીજા રે પછી અલિક લખવામાં આવે છે. ત્યારે

ઘણાએક પઢનારાખવાજ નાકમાં પેરીરાશિ થાલે છે, અને બીજા કવારીરા શેલતા નથી તો જયારે એમ પઢાય ત્યારે હુકમ એ છે કે પેહલા કવારીરા શબ્દપર અલિક પઢાય અને બીજાપર પઢાય નહિ. પણ રે-પર ઝખરપઢે. અને બે કોઇ પેહલા કવારીરાપર થાલે નહિ અને બીજાપર થાલે તો જ્યાં થાલે ત્યાં અલિક પઢવો બેઘએ, અને જ્યાં નહિ થાલે ત્યાં અલિકને લખાવે નહિ.

શાયદા. વઅલમૂના (૧૦મા) સિપારામાં સૂરએ તોખા જે બરાઅતુમ મિન-લ્લાહેથી શરૂ થાય છે તેની ઉપર બિસમિલ્લાહ લખેલી નથી. તેના હુકમ એવો છે કે બે કોઇ ઉપરથી પઢતું ચાલ્યું આવે તો તે માણસ ત્યાં પોંહચીને બિસમિલ્લાહ પઢે નહિ. તેમજ શરૂ કરી દીએ. અને બે કેઘએ તેજ કેકાલેથી પઢવું શરૂ કીધું, અથવા થોડી સુરત પઢીને પઢવું બંધ કરી દીધું હતું. ફરી વચ્ચેથી પડવું શરૂ કીધું તો એ બંને હાલતોમાં બિસમિલ્લાહીર રહમાં નિરરકીમ પઢવું બેઘએ.

એહશતી એવર ઉદું છોકરીઓ તથા ઓરતો માટે ખાસ આ કિતાબ લખાઈ છે એમાં અકીદા, નમાઝ, રોઝા, ઝકાત, નિકાહ, તલાક, ઇદત સિગના મસલા તથા કેટલાક ન્યવહારના તથા અખલાકના મસલા સારી રીતે અથન થયા છે. એની સાથે ધર કેમ ચલાવવું, ઘણી તથા સાસુ સસરા સાથે કેમ રહેવું તથા અચ્ચાંઓની કેવી પરવરીશ કરવી તે પણ અથન થયો છે. તથા સોનેક બીબીયોની હાલત તેમની પરહેજગારી વગેરે પણ અથન થઈ છે. અને ધર ધધાનાં હુનરો, જરૂરી દવા પણ સારી રીતે દરશાચ્યાં છે જોકે એ પુસ્તક ખાસ ઓરતો માટે લખાયું છે પણ મરદોને પણ ઓછું લાભ કારક નથી. એ પુસ્તકના ૧૦ ભાગ છે. આખા પુસ્તકની કીંમત ૩૦ રા.

એહશતી ગોહર ઉદું—મરદોને લાગતા મસલા ઇલાજ વગેરે જે એહશતી એવરમાં અથન થયા નથી તે એમાં ઘણી સારી રીતે લખાયા છે કી. આનહ ૯

બરકે ઇસ્લામ ઉદું—એમાં આર્યા સમાજવાળાઓના સવાલોનો જવાબ છે તથા છેવટમાં તેવીજ રીતના કેટલાક સવાલ તેઓપર કર્યા છે. પૃષ્ઠ ૩૦૦ નું દલદાર પુસ્તક છે કી. આના ૬

આર્યાસમાજકી પોલ ઉદું—ભાગ ૧ લો કી. ૩૦ ૧૧

” ” ” ” ભાગ ૨ જો

કી. ૩૦ ૧૧ આ અને ભાગમાં આર્યા સમાજના ઉસુલોપર બહસ કરી તેનો ઘણી સારી રીતે રદીઓ આપ્યો છે. એના કરતા અસલ આર્યા સમાજ હતા એટલુંજ નહીં પણ ખમામાં આર્યાઓ તરફથી ઉપદેશનું કામ પણ કરતા હતા તેવજે મુસલમાન થયા પછી આ પુસ્તકો રચ્યાં છે જે જોવા લાયક છે.

માલા યુદ્ધ મિનહો—નામની જગત જાણીતી ફારસી કીતાબ મહા વિદ્વાન વલીયે કામે લ જનામ કાજ સનાઉદ્દિનાહ પાણીપતી (રહ)ની રચેલી કે જે ઘણા શેહરોના ઘણા પ્રેસોમાં ઘણી વાર છપાઈ માન પામી દરેક ઇસ્લામી મદરસા-

ઓમાં ચાલુ છે. તેનો તરજુમો ગુજરાતીમાં છપાયો છે. મજકુર કિતાબનો તરજુમો ઉદુંમાં પણ થઈ ઘણો માનીતો થયો છે. પણ તે દક્ષત કિતાબનો તરજુમો છે. અને ગુજરાતીમાં કિતાબના તરજુમા સાથે તેની નોટોનો પણ તરજુમો થયો છે કે જેમાં નમાઝ, રોઝા, ઝકાત અકાએદ વગેરેના સેંકડો મસલાઓનો મોટો ખજાનો સમાયલો છે. અને એજ કારણથી ફારસી માલા યુદ્ધ મિનહોની સાથે દરેક પ્રેસવાળાએ એ નોટને જાપી છે. એ તરજુમો ૬૦ રતલી ઉમદા કાગલ ઉપર છપાઈ બહાર પડ્યો છે. કી. ૩૦ ૧ પોષ્ટ વગર.

તોહફતુલ હિન્દ—નામની કિતાબ જે ઉરદુ ભાષામાં માન પામી ૧૧ વાર છપાયલી તેનો અંગ્રેજી ભાષામાં તરજુમો થયો છે અને જે કે કરતાએ માત્ર હિન્દુ ધર્મ અને ઇસ્લામી ધર્મની સરખામણી કીધી હતી પણ ભાષાંતર કરતાએ નોટમાં ખ્રિસ્તીઓની અને આર્યસમાજ વાલાઓની પણ સરખામણી કરી તેઓના લખાણને જવાબ પણ લખાયો છે. જેથી તે અસલ કિતાબ સહીત ત્રણઘણી મોટી થઈ છે. મતલબ કે એ કિતાબનો વાંચનાર હીંદુ, ખ્રિસ્તી, અને ઇસ્લામી ધર્મથી વાકેફ થઈ જશે. કીંમત પોસ્ટ વગર ૩૦ ર)

મશારેફુલ અનવાર ભાગ ૧ લો—કી. ૩૦ ૧ એમાં જુખારી તથા મુસલિમની ૭૩૧ હદીસો છે.

મશારેફુલ અનવાર ભાગ ૨ જો—કી. ૩૦ ૧ એમાં ૭૨૬ હદીસો છે.

મશારેફુલ અનવાર ભાગ ૩ જો—એમાં જુખારી તથા મુસલિમ શરીફની ૮૧૨ સહી હદીસો છે કીંમત ૩૦ ૧

એહશતી એવર ભાગ ૩ જો—જે રોઝો ઝકાત, ફિત્રનો સદકો, કુરબાની, અચ્ચા અકીકો, હજ, મદીના શરીફની ઝીયારત, (નઝર) માનવી, કસમ [સિગન] ખાવી, કનો કફારો, દીન (ઇસ્લામ) થી ફરી

અમાને, મુબહ કેર

પરદો કરવો, પરચુરણ મસખલા, રસ્તાપર પ-
ડેલી વસ્તુ મળવી (લુકતો), અને વકફ એટલા
બધા વિષયોના ધણજ ખુલાસા સાથે બયાન
મસખલાની હજરત મોલવી અશરફઅલી
સાહેબની બનાવેલી ખાસ હનરી મઝહબની કિ-
તાબનો ગુજરાતીમાં તરજુમો છપાઈ પ્રગટ થયો
છે. કીમત આના ૫

“તોહફતુલ હિંદ” ઉર્દુ. કીં આના ૧૦.

“ ઇન્હાફુલ હુકુ ” નામનું પુસ્તક કે
જે મોલવી રહમતુલ્લાહ મોહાજરે મક્કા સાહેબ
નું અરબીમાં રચેલું છે તેનો તરજુમો ગુજરા-
તી ભાષ.માં કરી ગલેઝ ૫૦ રતલી કાગળ ઉ-
પર આઠ પેજ પૃષ્ઠ ૫૦૦ ઉપર છપાવ્યું છે. એ
આખી જગતના પાદરીઓને અઉતર કરનાર છે
એજ કારણથી અરબી, તુરકી, ફ્રેંચ ભાષામાં ધણી
વાર છપાયું છે. એમાં એક પ્રસ્તાવના છ અધ્યાય
છે. પ્રસ્તાવનામાં કેટલીક જાણવાબેગ આપતો લ-
ખી પાદરી ફાનડરની મીઝનુલ હુકુના કેટલાક ફ-
કરાઓનો જવાબ છે. પેહેલા અધ્યાયમાં આખ્યાન
નું વર્ણન છે તથા તેની ભુલોની, ખોટારાની સાબે-
તી છે. બીજા અધ્યાયમાં આખ્યાનના ફેરફાર થવા-
નો સિદ્ધાંત તથા પાદરીઓના યોગાઓનો ઉત્તર
છે. ત્રીજામાં નાસેખ મનસખનું વર્ણન છે, ચોથા-
માં ત્રીદેવનું (તસલીસનું) ખોટાઈ આખ્યાનથી તથા
અકલી દાખલાઓથી છે. અને ત્રીદેવ વિષે તેઓના
લીધેલા આધારનો ઉત્તર પણ છે. પાંચમામાં કુર-
આનનું કલામુલ્લાહ થનું સિધ્ધ કરી કુરઆન
ઉપર તેઓની કીધેલી શંકાઓનો ઉત્તર છે. તથા
એની સાથે હદીસોનો કેટલોક હાલ તથા તે વિષેની
શંકાઓનો ઉત્તર પણ છે. છઠામાં હજરત મોહ-
મ્મદ (સલ) સાહેબની પેગમ્બરીની સાબેતી છે.
અને એની વચ્ચે બીજી ધણી આપતો સમાઇલી છે
જરતલી નુશુવવત ધણી સારી રીતે તેઓની આ-
લથી પણ સાબેત કરવામાં આવી છે. કીં ૩.

—૦ પોસ્ટ વગર.

પરીક્ષા કીમત આના ૨ } આ બંને ચોપડી-
પરીક્ષા કીમત આના ૧ } આ ઇન્હાફુલ હ-
કુના નમુના છે.

કુરં આના ૨.

આકાશ ચાલ રહે પૃથ્વી ચાલ કીમત આનો ૧
ગુલ હસ્તએ તમીજ. એમાં સમજાવેલ
ધણી ઉમદા શીખામણો છે. કીં. આ. ૧૦
મઝહરુલ ઇસ્લામ, ગુજરાતી કીં. આ. ૪
એમ્મલાએ કલેમતુલ હુકુ ગેબની તફ-
કીકમાં ઉમદા કિતાબ છે કીમત આના ૪

કશકુલ ગેતા એમલતુલ ખદનો જ
એમાં ગેબ વિષે સારી તફકીક છે. કીં. આ. ૪
રાહે નજાત ઉર્દુ કીમત આનો દોઢ.

નસીહતુલ મુસલેમીન ઉર્દુ કીમત આ ૧
કુરઆને શરીફ મોટા તથા ઉમદા ખતમાં
અને તેની નીચે શાહ અબ્દુલ કાદેર [રહ]નો જગ-
ત જાણીતો તરજુમો ગુજરાતી અક્ષરોમાં કીં ૩. ૫

જુમ્હુલ મનાસેક ગુજરાતી
રાહે નજાત ગુજરાતી ભાષામાં
નસીહતુલ મુસલેમીન ,,
હિદાયતુલ મોહતદીન ,,
ખુતશિકન—તાજ્યા દારીનો રદ
મોલવી અશીરના રીસાલાનો ટુંક જવાબ
ઇમ્મલતુ—રૈય ઉર્દુ
તાજ્યાની હકીકત ગુજરાતી
રિસાલાએ નમાઝ તથા તાજ્યાદારીનો ફતવો
મદીના મોનવ્વરાની જયારત મુસ્તહફ
થવાના ફતવા.

આ પુસ્તકો દરેકને મારે પોસ્ટ વગર
આનાની ટીકીટ મોકલેથી મફત મોકલ-
વામાં આવશે.

જમાનુલ શિરહાસ ઉર્દુ એમાં જયાન તથા
શરમગાહના ગુનાહોનું હદીસોથી ધણી ઉમદા રીતે
બયાન થયું છે. ઉર્દુ સરકારી સ્કોલોમાં જેવા
અક્ષરો વપરાય છે તે દૃષ્ટ પર તેવા કદમાં છપાઈ
કી. આ. ૨૦

સફાઈ મોઆમલા ઉર્દુ કી. આ. ૨
તઅલીમુદ-દિન ઉર્દુ આ ધણી પ્રખ્યાત
કીતાબ છે એમાં દીનના મસલા ધણી ઉમદગીથી
બયાન થયા છે. એજ કારણથી ધણા પ્રેસોમાં
છપાઈ છે. કી. આ. ૭

ગુલામ મોહમ્મદ બીં હાજ હાફેજ સાદીક
માં રાંદેર અબ્દે સુરત.

જાહેર ખબર.

સત્યાર્થ પ્રકાશનું ખંડન.

દયાનંદ સરસ્વતી જે પ્રખ્યાત માણસ છે અને આર્યસમાજને કાઠનાર છે તેણે સત્યાર્થ પ્રકાશ નામનું પુસ્તક લખી બીજા મં ખંડન કરી પાતાના મજહૂબનું મંડન કર્યું છે. એના ૧૪ મા સુ કુરઆન શ્રીફ કેપર ૧૫૬ એતેરાજ કર્યા છે અને એતેરાજ (વર્ણનમાં ખોદાપર, રસૂલુલ્લાહ (સલ) પર અને ઇસ્લામપર એવા નિર્લોજ શખ્દો વાપરી પાતાનું લાણ પાણું પ્રગટ કર્યું છે. એ શંકાએ એવી રીતે ગીલીટરૂપી કરી છે કે અલંબ મુસલમાનો કેપર તથા ફકત નામના મુસલમાનો કેપર અસર પડે અને ઇસ્લામથી બહિષ આર્થીએ તેને ધરી શંકાએ સમજી તે કેપર ઇતરાય અવામને ધોકો આપે એમાં કંઈ નવાઈ નહીં. માટે તેનો રીયો ગુજરાતીમાં છાપવા શરૂ કર્યો છે જે ત્રીજાંશ છપાયો છે અને કામ ચાલુજ છે. ઇનશાઅલ્લાહ આવતી રમજન સુધી એટલે ચાર માસમાં પ્રગટ થશે. એ ખંડનમાં તહકીફી જવાબોની નાથે ઇલજામી જવાબો પણ આપ્યા છે. એટલે દયાનંદજીનાં રચેલાં તથા માનેલાં પુસ્તકોથી પણ જવાબ આપ્યા છે કે જે આચાર્યોને ચુપ કરવામાં ઇનશાઅલ્લાહ અકત્તર થશે. એ પુસ્તક ગુજરાતના દરેક શૈક્ષર તથા કમળામાં એટલુંજ નહીં પણ દરેક ગામડામાં ફેલાવવા યોગ્ય છે કે જે મુસલમાનો પામે આચાર્યોના મુકાબલામાં હથિયાર નમાન થાય અને અભાણ બેહકતા બચે ફી. રૂ. ૧.

માનવ્યેહદાત ગુજરાતી. નસીહત તથા અખલાક શીખવનાર સારી વાપરી છે જે ઉર્દુ કારગી અને ઇંગ્લેન્ડમાં ધણીવાર છપાઈ માન પામી છે. અને ગુજરાતીમાં એની નાથે લુકમાન હકીમ (અલે)ની સો નસીહતો પણ છાપી છે ફી. ૦ આ. ૪

ગુલામ મોહમ્મદ ખીન હાજ હાફેજ સાદેક.

મા. ૦ રાંદેર ૨૦ મરત.

